

San Mateo Jesús cheja pa'iu cho'osi'ere kɯamɯ

Jesús aipāi pa'isina mamia'me

(Lc 3.23-38)

- 1** ¹Aperɯmɯ pa'isina Jesucristo aipāi paasina mamire kɯajɯ tocha-si'ea'me ie. Davina'me Abraham repaɯ aipāi paniasome.
²Abraham mamakɯ Isaac paniasomɯ.
Isaac mamakɯ Jacob paniasomɯ.
Jacob mamachīi Judana'me repaɯ cho'jechīi paniasome.
³Judá mamachīi Farena'me Zara paniasome. Repana pɯka'ko Tamar paniasomo.
Fares mamakɯ Esrom paniasomɯ.
Esrom mamakɯ Aram paniasomɯ.
⁴Aram mamakɯ Aminadab paniasomɯ.
Aminadab mamakɯ Naasón paniasomɯ.
Naasón mamakɯ Salmón paniasomɯ.
⁵Salmón mamakɯ Booz paniasomɯ. Pɯka'ko Rahab paniasomo.
Booz mamakɯ Obed paniasomɯ. Pɯka'ko Rut paniasomo.
Obed mamakɯ Isaí paniasomɯ.
⁶Isaí mamakɯ David paniasomɯ, pāi jainɯkore chū'ɯsi'kɯ.
David mamakɯ Salomón paniasomɯ. Repaɯ pɯka'ko chuenisōsi'kɯ Úrías rūjo paniasomo.
⁷Salomón mamakɯ Roboam paniasomɯ.
Roboam mamakɯ Abías paniasomɯ.
Abías mamakɯ Asa paniasomɯ.
⁸Asa mamakɯ Josafat paniasomɯ.
Josafat mamakɯ Joram paniasomɯ.
Joram mamakɯ Uzías paniasomɯ.
⁹Uzías mamakɯ Jotam paniasomɯ.
Jotam mamakɯ Acaz paniasomɯ.

Acaz mamakꞤ Ezequías paniasomꞤ.

¹⁰Ezequías mamakꞤ Manasés paniasomꞤ.

Manasés mamakꞤ Amón paniasomꞤ.

Amón mamakꞤ Josías paniasomꞤ.

¹¹Josías mamachii Jeconíasana'me repau cho'jechii pa'irumꞤna Babilonia cheja cana sani Israelpái chēa repana pa'ichejana sasōasome.

¹²Repanare sasōsirumꞤ pa'isina Jesús aipái mamia'me ie:

Jeconías mamakꞤ Salatiel paniasomꞤ.

Salatiel mamakꞤ Zorobabel paniasomꞤ.

¹³Zorobabel mamakꞤ Abiud paniasomꞤ.

Abiud mamakꞤ Eliaquim paniasomꞤ.

Eliaquim mamakꞤ Azor paniasomꞤ.

¹⁴Azor mamakꞤ Sadoc paniasomꞤ.

Sadoc mamakꞤ Aquim paniasomꞤ.

Aquim mamakꞤ Eliud paniasomꞤ.

¹⁵Eliud mamakꞤ Eleazar paniasomꞤ.

Eleazar mamakꞤ Matán paniasomꞤ.

Matán mamakꞤ Jacob paniasomꞤ.

¹⁶Jacob mamakꞤ José paniasomꞤ, María ũju pa'isi'kꞤ. Repao

María, Jesús, pái ũcuanukore chũ'ua'kꞤ chini Dios Raosi'kꞤ
chiicojñokꞤ puka'ko paniasomo.

¹⁷Abraham pa'irumꞤpi David pa'irumꞤjatꞤ'ka repau Abraham jojosina catorcerepana paaju saniasome. Ũcuachi'a David pa'irumꞤpi Israelpái Babilonia cheja chēa sacojñorumꞤjatꞤ'ka David jojosina catorcerepana paaju saniasome. Ũcuachi'a Israelpái repana Babilonia cheja chēa sacojñorumꞤpi Dios Raosi'kꞤ Cristo'te jñaarumꞤjatꞤ'ka repana paasina catorcerepana paaju saniasome.

Jesucristo'te jñaasi'ere kuamꞤ

(Lc 2.1-7)

¹⁸Jesucristo'te jñaasi'e ija'cheasomꞤ: María repau puka'ko Josere pasa chiikojeko so'opi paniasomo. Jā'ata'ni repana chuta'a veja kueñe pa'imarumꞤna María te'eo pa'ikoji Dios Rekochoji jo'kaꞤna chii suniasomo. ¹⁹Repaoji chii sunisōona José repao'te paara chiikꞤ re'okꞤjekꞤ, “Pāipi repao chii sũ'isi'e asa cu'ache i'kajanaa'me repao'te”, chini cuasa chekunare pái kua jñauma'ñe repao'te rope'e jo'kasōuache cuasaasomꞤ. ²⁰Jā'aja'ñe cho'ora chini cuasakꞤta'ni repau uokāisirumꞤna ángel, Dios raosi'kꞤ rani ija'che i'kaasomꞤ repau'te:

—José, David jojosi'kꞤ, María'te paavajuchuma'ñe veja paajũ'Ꞥ. Repao sũ'ipꞤ chĩipꞤ Dios Rekochoji jo'kaꞤna sũ'imo repao. ²¹Chĩiva'ure umꞤva'uni paaja'mo repao. Repao María chĩiva'ure jñaasirumꞤ Jesure ve'ojũ'Ꞥ

repava'ure. Pāi cu'ache cho'osi'e jūni ro'ikajajekū jā'aja'ñe ve'eja'mū repau —chiniasomū ángel repau'te.

²²Peore jā'a Diopi i'kauna aperumū Repau chu'o kuasi'kū kuakū tocha jo'kasi'epi ūcuarepa ti'jñesi'kua'mū.

²³Ija'che chiimū repau kuakū tocha jo'kasi'e:

Romichīio umū'terejē'e ja'me kāima'kopi chīi suni, chīiva'ure umūva'uni paaja'mo.

Repava'ure pāi, Emanuelre ve'ojanaa'me, chiimū. (“Emanuel” chiiche “Dios maina'me pa'imū” chiimū.)

²⁴Ūcuarumū José repau kāni vuisirumū ángel Dios raocojñosi'kū chū'ū jo'kasi'e cho'okū, María'te paara chini vejaasomū. ²⁵Jā'ata'ni repana vejasirumū, chīiva'ure jñaañejatū'ka ja'me kāima'ñe paniasome. Repau rūjo chīiva'ure jñaaasirumū José ángel repau'te ra kuasi'ere mami, Jesure ve'oasomū repava'ure.

**Ūsūū muikā'ko cana ma'jñoko pa'iche che'chena
Jesure ñañu chini saisi'ere kuamū**

2 ¹Herodes chū'urumūna Judea cheja cajoopona Belén vū'ejoopona jñaaasiva'uasomū Jesús. Reparumū vañūūji ūsūū muikā'kore pa'iuna umūpāi repakā'ko pa'ina ma'jñoko pa'iche che'chenajejū ña masi, Jerusalén vū'ejoopona so'opi rianasome. ²Rani tī'a repacheja pa'inare ija'che sēniasaasome repana:

—Chīiva'ū, chura jñaaasiva'ū judiōpāi chū'ūjava'ū, ¿jeechejare pa'ikū? Repau'te jñaaasi'ere kuakū ūsūū muikā'kore pa'iuna vañūū'te ñasinajejū repava'uni ro're pūū ñu'ijū pojoñu chini ku'eme chukuna —chiniasome repana.

³Herodes repacheja chū'ukū repana i'kasi'ere chekūnapi kuarena asa, rña cuasaasomū. Jerusalén vū'ejoopo cana ūcuaja'che ūcuanūko asa, rña cuasaasome. ⁴Ūcuarumū Herodes jā'aja'ñe asa, cuasakū judiō phairipāi chū'ūnana'me judiōpāi che'chonare repau pa'ivū'ena rani chi'ial'jū chini chū'ūasomū. Rani chi'irena repanare,

—Pāi ūcuanūkore chū'ūa'kū chini Dios Raojau, ¿jeechejana repau'te chīire jñaaajanaa'ñe? —chiū sēniasaasomū repau. ⁵Chikūna i'kaasome repana repau'te.

—Judea cheja cajoopona Belén vū'ejoopona jñaaajauasomū repau. Ape-rumū Dios chu'o kuasi'kū repau'te jñaaajachejare kuakū tocha jo'kasi'e ija'che kuamū:

⁶Mūsanūkona Judea cheja cajoopo Belén vū'ejoopo cana, “Ūjajoopo, pa'ipāi pa'ijooopo pa'imanaa'me mai”, chiimanejū'ū. Mūsanūkona pa'ijooopo cajacojñojau Israelpāi ūcuanūkore chū'ūja'mū.

Ûcuauji chu'u neenare Israelpāi musanukonare kuiraku re'oja'che
chũ'uku pa'ija'mu,
chiimu —chiniasome repa.

⁷Chitena asa Herodes, vañuu pa'isirumure masira chini ma'jñoko pa'i-
che che'chenare rope'e soni rao,

—Repa vañuu, ¿jejarumuna paku? —chikuna repa'te kuaasome
repa. ⁸Kuarena asa repa'na ija'che i'kaku Belén vu'ejoopona saosomu
repa:— Belén vu'ejoopona sani repa chiiva'u pa'iche peore sēniasajijũ'u.
Repava'ure ku'e jñaani ra kuajũ'u chu'ure. Chu'u ũcuaja'che repava'ure
sani ro're ñu'ia pojora chiimu —chiu joreasomu repa.

⁹Pāi chũ'ukuji jā'aja'ñe i'kaku chũ'unu asa saniasome repa. Saijuna
repa ũsu muikā'ko ñasi'ku vañuu jo'e pa'ia repa saima'a sē'sevuji
charo saniasomu. Sai chiiva'u ũhiv'e sē'sevuna canukaasomu repa.
¹⁰Vañuu canukache ña ru pojoasome repa. ¹¹Jā'aja'ñe canukauna
ña ũcuavũ'ena kaka chiiva'una'me puka'ko María'te ñaasome repa.
Repava'ure ña ro're ñu'ijũ pojoasome repa repa'te. Pojocuha repa
rasi'e cājovũ vata pachokurina'me sũkima'ñana'me chekuñũaquee ma'ña
ĩsiasome repa repava'ure chiiva'ure. ¹²Repava'ure ñacuha pa'ijũ repa
ukāitona Dios i'kasi'e ija'che chiiche'te asaasome repa, “Herodes pa'i-
cheja saima'ñe tĩima'api co'ijũ'u musanukona”, chiiche'te. Asa repacheja
saima'ñe tĩima'api repa pa'ichejana co'isōasome repa.

Egipto chejana kati saisi'ere kuamu

¹³Ma'jñoko pa'iche che'chena sanisōsirumuna Dios neeku ángel Josere
repa ukāisirumuna rani ija'che i'kaasomu:

—Vũni mu'u jojava'una'me puka'kore Egipto chejana pesa sajũ'u. Hero-
des mu'u jojava'ure vanisōñe'te chũ'ura chini ku'ēja'mu. Jā'ajekuna sani
chu'u mu'ure, “Co'ijũ'u”, chiirumujatu'ka pa'ijũ'u repacheja —chiniaso-
mu ángel repa'te.

¹⁴Jā'aja'ñe i'kauna asa José vuni ũcuañamipi repa jojava'una'me
puka'kore saku Egipto chejana sanisōasomu. ¹⁵Sani Herodes jūnisōsiru-
mujatu'ka repacheja paniasome repa. Jā'aja'ñe cho'orena Dios chu'o
aperumu kuasi'ku tocha jo'kasi'epi ija'che kuacheji ũcuarepa ti'jñecuha-
si'kuamũ, “Chu'u chiire Egipto cheja pa'ikuni raau chini soimu chu'u”,
chiicheji.

Chiiva'nani vanisō'aju chini Herodes chũ'usi'ere kuamu

¹⁶Ûcuarumu Herodes ma'jñoko pa'iche che'chena repa'te joreju tĩi-
ma'api co'isōsi'ere asa ru pe'rukũ, repa ñasi'e kuasi'ere jo'e cuasa,
“Chura repa chi ka'chaũsũrumũ panicuhamũ ie”, chini cuasa Belén
vu'ejoopona'me ũcuajoopo kueñe pa'ichejña cava'nare chiiva'nare umchĩi-

va'narechi'a te'eka'chapaũsurumu pa'iva'nana'me na'a cho'je pa'iva'nare ũcuanukore vanisõñe chũ'uasomu. ¹⁷Repauji jã'aja'ñe cho'ouna aperumu Dios chũ'o kuasi'ku Jeremías ija'che chiiche tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecuhasomu:

¹⁸Ramá cheja pa'ina ota oiche rúa asoasomu.

Raquelpi, repao mamachĩpi chuenisõrena oio paniasomo repa.

Repaoji cuhaa'ko chini pãi, “Oimanejũ'ũ”, chinite'easome repao'te.

Jã'ata'ni ũcua cuhama'ñe oniasomo repao mamachĩpi

chuenisõrena,

chiicheji.

¹⁹Na'a pa'isirumu Herodes jũnisõsirumuna Josere Egipto cheja pa'ikuni repau uokãisirumuna Dios neeku ángel rani ija'che i'kaasomu repau'te:

²⁰—Vũni mu'ũ jojava'ũna'me pũka'kore saku Israel chejana jo'e co'ijũ'ũ.

Mũ'ũ jojava'ũre vanisõñu chiisina jũnisõcuhasinaa'me —chinasomu ángel repau'te.

²¹Ūcuarumu José jã'aja'ñe i'kauna asa vũni chĩiva'ũna'me pũka'kore Israel chejana saasomu. ²²Jã'ata'ni José Herodes mamakũji Arquelaopi Judea cheja canani chũ'ũa'ku chini jo'kacojñosi'ere asa Judea cheja sai-vajuchuasomu. Ūcuaja'che repau uokãisirumu asa masisi'e Diopi, “Judea cheja saimanejũ'ũ”, chiisi'ejekuna Galilea chejana saniasomu repau.

²³Repacheja sani tĩ'a Nazaret vũ'ejoo'po'te paniasomu repau. Jã'aja'ñe cho'orena aperumu Dios chũ'o kuasina kuaju tocha jo'kasi'epi ija'che chiicheji ũcuarepa ti'jñecuhasomu, “Dios Raosi'kure, ‘Nazaret vũ'ejoo'po cakũ'mu iku’, chiijanaa'me pãi”, chiicheji.

Juan Pãi Okoro'vesi'ku pãi peochejare pa'iu pãipi saijuna

Dios chũ'o chũ'vasi'ere kuamu

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-18; Jn 1.19-28)

3 ¹⁻²Repaurumu Juan Pãi Okoro'veku Judea cheja cachejare pãi peochejare sani pa'iu pãipi repauni sani chi'irena Dios chũ'ore ija'che chiiũ chũ'vaasomu:

—Mũsanukona cu'ache cho'oche ũhasõ mama cuasajũ'ũ. Dios Raosi'ku pãi ũcuanukore chũ'ũpi'ramu —chinasomu repau. ³Aperumu Dios chũ'o kuasi'ku Isaías repau Juan cho'ojachere kuaku ija'che i'kaku tocha jo'kaasomu:

Pãiu pãi peochejare sani pa'iu pãipi repauni saito ujachũ'opi ija'che i'kaku chũ'vaja'mu:

“Maire Paaku tĩ'api'ramu.

Repauni cha'aju mũsanukona rekoñoã ma'a rũhiñe pa'ima'a care'vacheja'che

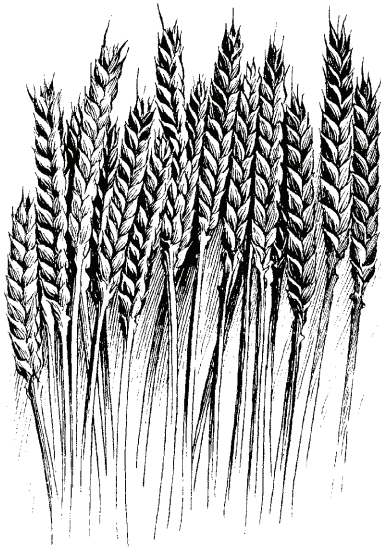
re'ojarekoñoã care'vaju pa'ijũ'ũ”, chiija'mu,

chiiche tocha jo'kaasomũ repaũ.

⁴Repaũ Juan ju'ikãa camello rañapi cho'osikãa paniasomũ. Corejakaã va'i ca'ni kãare tũniasomũ repaũ. Aũ, pũ'suva'nana'me airo pũji aĩũ paniasomũ repaũ. ⁵Ūcuarũmũ Jerusalén vũ'ejoopo pa'ina repacheja Judea cheja canana'me Jordán chiacha kueñe cachejña cana jainũko repaũ chũ'vachũ'ore asaũũ chini saniasome. ⁶Sani repaũ chũ'vache'te asa repana cu'ache cho'osi'ere Dioni kũarena Juan, Jordán chiachana okoro'veasomũ repanare.

⁷Reparũmũ Juan fariseopãina'me saduceopãi repaũni okoro'vecojñõũ chini jainũko satena ña ija'che i'kaasomũ repanare:

—Mũsanũkona te'ena chuta'a cu'ache cho'oche ũhamanajejũ aña pa'icheja'che cu'ache pa'ime. “Maipi okoro'vecojñõru Dios maire cu'ache cho'omaneja'mũ”, chini cuasajũ raimẽ mũsanũkona. ¿Neepi che'chorena jã'aja'ñe cuasache mũsanũkona? ⁸Mũsanũkona cu'ache cho'oche'te ũhasõ re'oja'che pa'ijũ Dios chũ'ũñe'te cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Mũsanũkonapi re'oja'che pa'ito chekũnapi ñani, “Ina cu'ache cho'oche ũhasõsinajejũ re'oja'che pa'ime”, chiijanaa'me mũsanũkonare. ⁹Ija'che cuasacosome mũsanũkona: “Abraham jojosinaa'me mai. Jã'ajekũna Dios maire cu'ache cho'omaneja'mũ”, chiijũ cuasacosome mũsanũkona. Jã'aja'ñe cuasamanajũ'ũ. Dios chũ'ũñe cho'oma'me mũsanũkona. Diore Repaũni cho'ouato ira'karũã catara'karũãpi Abraham jojosinare chekũnare cho'ore'omũ, Repaũ chũ'ũñe cho'ojanare. ¹⁰Sũkiñũã aĩñe kũiñũãpi sãijaruã kũima'to, “Cu'amũ iñũã”,

Trigoju'a (Mt 3.12)

chini kueni uosõme pãi. Dios ũcuaja'che pãi cu'ache pa'inare cu'anajejũna vati toana saomũ. ¹¹Chũ'ũ mũsanũkonare cu'ache cho'oche ũhasõsinare re'oja'che cho'okaiũ okopi okoro'vemũ. Na'a pa'isirũmũ chekũ na'a rũa masikũji rani pa'iu na'a rũa re'oja'che cho'okaija'mũ mũsanũkonare. Chũ're na'a rũa masikũjekũna repaũ'te cuasa, vajũchũkũ pa'imũ chũ'ũ. Na'a rũa masikũjekũ repaũ'te cuasanare Dios Rekocho'te ïsija'mũ repaũ. Repaũ'te cuasamanareta'ni ũcuajũ chũ'ũũna na'a pa'isirũmũna cu'ache ti'jñeja'mũ. ¹²Pãi trigo cho'oni po'te repacaã rũhikuanupũ chi'i ũhame. Repasũota'ni uosõme. Na'a pa'isirũmũ Raijau pãi ũcuauũkore chi'i trigo cho'ochēja'che cho'okũ cu'ache cho'oche ũhamanare vati toana chachamatoana

saoja'mu. Cu'ache cho'оче ũhasõ repau'te cuasanareta'ni Puka'ku pa'i-chejana saja'mu repau —chinasomu Juan repanare pã.

Jesure okorosi'ere kamu

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³Ūcuarumu Jesús Galilea cheja pa'isi'kupi Jordán chiachana Juan pa'i-chejana saniasomu repauni okorocojñora chini. ¹⁴Sakuna Juan repau'te okore rocuhekú ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi chu'ure okorokairuja'ijji chu'uni rani, “Okorokaijũ'u chu'ure”, chiimu. Mu'upi chu'uni rokaito na'a re'omu —chinasomu repau.

¹⁵Jã'aja'ñe i'kauna asa repau'te ija'che i'kaasomu repau:

—Cho'ocuhemanejũ'u. Dios chũ'u jo'kasi'e cho'oñu mai —chinasomu repau. Chikuna Juan, “Jau”, chini repau'te Jesure okoroasomu. ¹⁶Ūcuarumu Jesús okorocojñocuha chiacha nukasi'kupi po'ore mani nukakuna cnaumu teana re'ojumu care'o Dios Rekocho ũkuroja'iu ũcuauñi caje-kuna ñaasomu. ¹⁷Dios Rekocho cajesirumu cnaumupi ija'che i'kache asoasomu: “Iku chu'u chĩ chu'u oiu paaku'mu. Rua pojomu chu'u ikure”, chiiche asoasomu.

Vati ai Jesure cu'ache cho'oa'ku chini chũ'ute'esi'ere kamu

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

4 ¹Ūcuarumu Jesús Dios Rekochoji chũ'uuna pã peochejana sanisõasomu. Sani pa'iuña vati ai repauni cacu'ora chini cu'are chũ'uasomu.

²Sani cuarentarepaumucujñana'me cuarentarepañami ãu ãima'ñe pa'iuña ãucuhasomu repau'te. ³Ūcuarumu vati ai rani Jesuni cacu'ora chini ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi Dios Mamarepaku pani ipuã cataruã mini, pãpuã caruñojũ'u —chinasomu.

⁴Chikuna Jesús ija'che sãñe i'kaasomu repau'te:

—Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kamu:

Pãipi chu'urejẽ'e cuasama'ñe repana ãijañe ãuchi'a cuasaju pa'ito cu'amu.

Jã'achi'a cuasama'ñe chu'u chu'o asa chẽa cho'ojũ pani re'oja'che pa'ijanaa'me pã,

chiimu —chinasomu Jesús repau'te vature.

⁵⁻⁶Jã'a i'kacuhesirumu vati ai repau'te Jesure Dios neejoopo Jerusalén vu'ejoopona sa Dios vu'e sẽ'sevuna muña ija'che i'kaasomu:

—Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kamu:

Dios, mu'uni kuiraju mu'u tuã'ito repana jãjñapi chẽaa'ju chini, ãngele'te raoja'mu,

mu'upi tuãni asi cho'omaneakku chini,

chiimũ. Jã'ajekũna mũ'ũpi Dios Mamarepakũ pani ichejapi chejana chã'ijũ'ũ. Dios i'kasi'epi ũcuarepa pa'ito ichejapi chãni asi cho'omaneja'mũ mũ'ũ —chiniasomũ vati ai.

⁷Chikũna Jesús i'kaasomũ.

—Ũcuachi'a Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Chũ'ũ cho'omasiche'te rupũ ñañũ chini sēemanējũ'ũ mũsanũkona pãi,

chiimũ Dios —chiniasomũ Jesús repaũ'te vati aire.

⁸⁻⁹Jã'a cho'o pi'nisirũmũ vati ai repaũ'te Jesure cuhacho aikũtina rũamũ pa'ikũtina sa mũa teana te'erũmũ peore chejña pãi pa'ichejñana'me repachejña pa'imajñaruã re'oja'chere ñokũ ija'che i'kaasomũ:

—Mũ'ũpi chũ'ũni, “Peore masikũ'mũ mũ'ũ”, chiimũ ro're ñũ'ũ pojoru mũ'ũni peore ñsija'mũ chũ'ũ ichejña —chiniasomũ vati.

¹⁰Chikũna Jesús i'kaasomũ repaũ'te.

—iVati ai, saijũ'ũ mũ'ũ! Dios chũ'o tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Diore Pãi Ũcuauũkore Paakũ'techi'a, “Peore masikũ'mũ mũ'ũ”,
chijũ cuasajũ pojojũ

Repaũ chũ'ũñechi'a cho'oju pa'ijũ'ũ mũsanũkona pãi,

chiimũ —chiniasomũ Jesús repaũ'te.

¹¹Jã'aja'ñe i'kaũna vati ai Jesure jo'ka sanisõasomũ. Repaũ sanisõisrũmũ ángelepi rani kuirasome repaũ'te.

Jesús Galilea cheja apevuamũ pãi chũ'vache

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹²Jã'a cho'ocuha repaũ co'isirũmũ Jesús, Juan Pãi Okoro'vesi'kure pãi chēavũ'e cuaosi'ere asa Galilea chejana saniasomũ. ¹³Repacheja cajoo-pona Nazaret vũ'ejoopona sani rũa keerũmũ pa'ima'ñe chiara rũ'tũva cajoo-pona Zabolonna'me Neftalí ve'ochejña cajoo-pona Capernaum vũ'e-joopo'te pasa chini saniasomũ repaũ. ¹⁴Jã'aja'ñe cho'oũna aperũmũ Dios chũ'o kũasi'kũ Isaías tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñesi'kũa'mũ.

¹⁵Galilea chiara rũ'tũva pa'ichejñare Zabolón chejana'me Neftalí cheja ve'osichejñare judío peona jainũko pa'ime.

Chura Galilea cheja jã'aja'ñe ve'emũ repachejña.

Jordán chiacha chekũkã'ko cacheja ũcuaja'che judío peona jainũko pa'ime.

¹⁶Ũcuachejñare pa'ijũ chijacheja pa'inaja'ñe cu'ache pa'inapi miañe ñañeja'ñe

chũ'o re'oja'chere asaasome repana,

re'oja'che pa'iche chũ'vachũ'ore.

Ũcuaja'che cu'ache pa'inapi umucuse ñataũna miañe ñoñeja'ñere re'oja'che pa'iche'te asaasome repana,

chiimũ Isafás tocha jo'kasi'e.

¹⁷Repacheja saisirũmũpi vũa Jesús ija'che chiiũ pãire chũ'vakũ paniasomũ:
—Mũsanũkona cu'ache cho'oche ũhasõ mama cuasajũ'ũ. Dios Raosi'kũ
pãĩ ũcuanũkore chũ'ũpi'ramũ —chiiũ chũ'vaasomũ repaũ.

**Va'i chonare ũcuaka'chapanare Repaũ chũ'ũñe'te cho'oju
paapũ chini Jesús chẽasi'ere kuamũ**

(Mr 1.16-20)

¹⁸Na'a pa'isirũmũ Jesús Galilea chiara rũ'tũva'te ku'ia Simonre cho'jeũ
Andrena'me pa'ikũni ñaasomũ. Repaũ Simón cheke mami Pedro ve'emũ.
Va'i chonajeju va'i chorũji chiara'te choju paniasome repana. ¹⁹Repanare
ña Jesús ija'che i'kaasomũ:

—Chũ'ũni ja'me ku'iju chũ'ũ chũ'ũñe'te cho'oju pa'ijũ'ũ. Va'i sani va'ire
jũna ranaa'me mũsanũkona. Chura chũ'ũpi cho'okaiũna sani pãire jũna
chũ'ũni rakaiju pa'ijũ'ũ —chinasomũ Jesús repanare.

²⁰Jã'aja'ñe i'kaũna asa teana va'i chorũã jo'ka ũcuauña'me saniasome
repana.

²¹Jã'achejapi jo'e jmachenerũ sani Zebedeo chũire Santiagona'me Juanre
ñaasomũ repaũ. Pũka'kũna'me choovũ'te pa'iju va'i chorũãre care'vajũ
paniasome repana. Pa'ijũna ña Jesús repanare, repaũna'me saapũ chini
soniasomũ. ²²Soiũna asa, “Jau”, chini choovũna'me pũka'kũre teana
jo'ka ũcuauña'me saniasome repana Santiagona'me Juan.

Pãĩ jainũkore che'chomũ Jesús

(Lc 6.17-19)

²³Reparũmũ Jesús Galilea cheja si'achejũna ku'ia repacheja pa'ivũ'ña
judiõpãĩ chi'ivũ'ñana si'arũmũ kaka che'chokũ ku'ia pa'isi'kũa'mũ. ũcu-
chi'a pãĩ cu'ache cho'oche ũhasõsinare Dios chẽa paache'te chũ'vakũ pãĩ
si'ache ravũ jũ'inare vasokũ ca'nivũã asiche si'ache jũ'inare vasokũ ku'ia
pa'isi'kũa'mũ repaũ. ²⁴Repaũ cho'oche'te ñaju pãipi si'arũmũ kuajũna asa
Siria cheja si'achejũna pa'ina pãĩ ravũ si'ache jũ'iva'nare, ca'nivũã asiche
si'ache jũ'inare, vati paanare, vẽ've ravũ paanana'me nũka ku'imanare
Jesuni saasome. Sarena Jesús repanare ũcuanũkore vasokaisi'kũa'mũ.

²⁵Reparũmũ pãĩ rua jainũko Jesure ja'me ku'iju pa'isinaa'me, Galí-
lea cheja cana Decápolis cheja cajoopoã cana Jerusalén vũ'ejoopo cana
Judea cheja canana'me Jordán chiacha chekũkã'ko cana.

Aikũtire pa'ia Jesús chũ'vasi'ea'me

(Lc 6.20-23)

5 ¹⁻²ũcuarũmũ Jesús pãipi jairepanũko Repaũ pa'ichejana chi'ijũna
ña aikũtina mũni pũsi'kũa'mũ. Mũni ñũ'iaũna chũkũna repaũ

neenana'me repaŋ'te chiinapi repaŋ ñu'ichejana mŋni chi'irena ũcuachejare ñu'ia Dios chũ'uñe cho'ona Repaŋ neena pa'iche'te che'chokŋ ja'che chũ'vasi'kua'mŋ repaŋ chũkũna'te:

3—Pāi Diore masi cuasamanata'ni Repaŋ'te masi cuasañu chiito Diopi paakŋ cho'okaija'mŋ repanare. Ũcuauji cho'okaiũna Repaŋni masi cuasajũ jũnisõsirũmŋ Repaŋ pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me repana.

4'Ũcuachi'a oijũ samava'na pa'ina pāi, Diopi repana rekoñoãna chũrouna pojojũ pa'ijanaa'me.

5'Ũcuachi'a pāi cu'ache cho'ocojñonata'ni sãĩne cu'ache cho'omana Dios, “İsija'mŋ chũ'u”, chiisichejare chejare İsiũna pojojũ pa'ijanaa'me.

6'Ũcuachi'a pāi Dios chũ'uñe cho'oneena Ũcuauji cho'okaiũna Repaŋ chũ'uñe'te masi cho'ojũ pojojũ pa'ijanaa'me.

7'Ũcuachi'a chekũnare ña oijũ re'oja'che cho'okaina pāi, Diopi ũcuaja'che repanani oiu re'oja'che cho'okaiũna pojojũ pa'ijanaa'me.

8'Ũcuachi'a pāi repana rekoñoã cu'achejẽ'e cuasamana Diore ñajanaa'me. Diore ñajanajejũ pojojũ pa'ijanaa'me repana.

9'Ũcuachi'a chekũnapı cavajũna ñani, “Cavamairo re'oja'che pa'ijũ'u”, chiinare pāi, “Chũ'u chĩia'me ina”, chiija'mŋ Dios. Jã'ajekũna pojojũ pa'ijanaa'me repana.

10'Ũcuachi'a Dios chũ'uñe'te cho'ojũ cu'ache cho'ocojñona pāi, Dios neenajejũ Ũcuauji cho'okaiũna pojojũ pa'ijanaa'me.

11'Pāi mŋsanũkonare chũ'ũni cuasajũna rŋa cu'ache i'kajũ cu'ache cho'ome. Ũcuachi'a mŋsanũkona pa'iche'te chekũnare kũani, “Cu'ache pa'inaa'me jã'ana”, chiijũ jorenaa'me repana, cheke si'ache na'a rŋa cu'ache i'kajũ. Chũ'ũni cuasajũ cu'ache cho'ocojñonata'ni pojojũ pa'ijanaa'me mŋsanũkona. 12Na'a pa'isirũmŋ Dios mŋsanũkonare Repaŋ pa'ichejana satena pa'iche re'oja'chere İsija'mŋ. Jã'ajekũna pojojũ pa'ijũ'u mŋsanũkona. Mŋsanũkonare irũmŋ cu'ache cho'ocheja'che aperũmŋ pa'isina pāi reparũmŋ Dios chũ'o kũasınare ũcuaja'che cu'ache cho'oasome —chiisi'kua'mŋ Jesús chũkũna'te.

Diore cuasana re'oja'che pa'iche'te chũ'vamŋ Jesús

(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

13Ũcuarũmŋ Jesús chũkũna'te jo'e chũ'vasi'kua'mŋ.

—Ũha sãija'ia rŋa re'omũ. Mŋsanũkona ũcuachi'a chũ'ũre cuasanajejũ re'oja'che pa'ijũ ũhaja'ñe pa'ime icheja cheja. Jã'ata'ni ũhapi sãija'ñeji si'asõru, ¿je'se cho'ojanaa'ñe pāi, ũhapi sãijaaŋ chini? Jo'e sãija'ñe cho'ocu'amŋ repa. Cu'akũna ve'sena sẽjoru pāi chekũnapı ku'ijũ cha'came repa ũha.

14'Ũcuachi'a chũ'ũre cuasanajejũ mŋsanũkonapı re'oja'che cho'ojũna ñajũ, pāi chekũna, “Diopi cho'okaiũna re'oja'che cho'ome ina”, chiijũ

masime. Vñ'ejoopo aikūti sē'sevu pa'ijooopo rua so'ña ñoñeja'ñe mʉsanʉkonapi re'oja'che cho'ojʉ ñojʉna ñajʉ, pāi chekʉna, “Diopi cho'okaiʉna re'oja'che pa'ime ina”, chiiʉ masime. ¹⁵Pāiʉ ʉotʉopʉ chʉoni totoroji jao nʉkoma'mʉ. Jā'aja'ñe cho'oma'ñe ʉotʉopʉ chʉoni, “Chija'ito pāi ivʉ'e pa'ina ñamanejanaa'me”, chini cuasa, ʉmʉna tʉomʉ re'oja'che miakʉna repavʉ'e pa'inapi ũcuauʉko ñaa'jʉ chini. ¹⁶Mʉsanʉkona ũcuaja'che ʉotʉopʉ re'oja'che miañeja'ñe re'oja'che cho'ojʉ pa'ijʉ'ʉ, pāipi ña, “Diopi cho'okaiʉna re'oja'che cho'onaa'me ina”, chiapʉ chini —chiisi'kua'mʉ repaʉ.

**Aperʉmʉ pa'isina Moisenam'e chekʉna chʉ'ʉ
jo'kasi'e cho'ochete i'kamʉ Jesús**

¹⁷Ūcuarʉmʉ Jesús chʉkʉna'te jo'e ija'che i'kakʉ chʉ'vasi'kua'mʉ:
—Chʉ'ʉre ija'che cuasamanejʉ'ʉ mʉsanʉkona: “ ‘Diopi chʉ'ʉna Moisés tocha jo'kasi'ena'me Repaʉ chʉ'o aperʉmʉ kʉasina tocha jo'kasi'e kʉache'te cho'omanejʉ'ʉ’, chisa chini raisi'kʉcosomʉ ikʉ Jesús”, chiiʉ cuasamanejʉ'ʉ chʉ'ʉre. Jā'aja'ñe cho'oma'ñe repaʉna chʉ'ʉ cho'ojachere kʉajʉ tocha jo'kasi'ere cho'ora chini raisi'kua'mʉ chʉ'ʉ, mʉsanʉkonapi ña chēa ũcuaja'che cho'ojʉ paapʉ chini. ¹⁸Cʉnaʉmʉna'me cheja chuta'a si'amarʉmʉna repaʉna tocha jo'kasi'e kʉache te'emakarujē'e karama'ñe peore pa'ija'mʉ, repa kʉache peore ti'jñerʉmʉjatʉ'ka. Ūcuarepaam'e jā'a. ¹⁹Jā'ajekʉna pāiʉ ũcuauʉakʉji repaʉna chʉ'ʉ jo'kasi'ere jachakʉ peore cho'omaʉ chekʉnarejē'e, “Repaʉna chʉ'ʉ jo'kasi'e peore cho'oma'tojē'e re'omʉ”, chiiʉ chʉ'vasi'kʉre Dios, “Ikʉ chʉ'ʉ neekuta'ni rua vesʉ'ʉmʉ”, chii'ja'mʉ. Jā'ata'ni pāiʉ ũcuauʉakʉji repaʉna chʉ'ʉ jo'kasi'ere jachama'ñe cho'okʉ chekʉnare ũcuaja'che, “Jachama'ñe cho'ojʉ'ʉ”, chiiʉ chʉ'vasi'kʉre Dios, “Ikʉ chʉ'ʉ neekʉ rua masi'ʉmʉ”, chii'ja'mʉ. ²⁰Mʉsanʉkonapi repaʉna chʉ'ʉ jo'kasi'ere judiʉpāi che'chonana'me fariseopāire na'a rua cho'omaneni Dios pa'icheja saimanejanaa'me —chiisi'kua'mʉ repaʉ.

**“Chekʉnare pe'ruma'ñe pa'ijʉ'ʉ”, chiiʉ chʉ'vamʉ Jesús
(Lc 12.57-59)**

²¹Ūcuarʉmʉ Jesús chʉkʉna'te jo'e chʉ'vakʉ ija'che che'chosi'kua'mʉ:
—Moisés mai aipāire aperʉmʉ chʉ'ʉkʉ tocha jo'kasi'e kʉache asanaa'me mʉsanʉkona. Ija'che kʉamʉ repaʉ:

Chekʉnare vanisʉmanejʉ'ʉ.

Pāiʉ ũcuauʉakʉji chekʉre vanisʉru repaʉ'te ũcuachi'a sāiñe vanisʉjʉ'ʉ,

chii'mʉ repaʉ tocha jo'kasi'e. ²²Chʉ'ʉta'ni, “Ija'che cho'ojʉ'ʉ”, chiiʉ chʉ'ʉmʉ mʉsanʉkonare: Pāiʉ ũcuauʉakʉji repaʉ'te ja'me pa'ikʉni pe'rutojē'e pe'rusi'e ro'i cu'ache ti'jñeja'mʉ repaʉ'te. Ūcuachi'a pāiʉ ũcuauʉakʉji

repaŭ'te ja'me pa'ikuni cu'ache i'kato pāi chũ'una repaŭ'te chēajanaa'me, jo'e i'kamanea'ku chini. Ūcuachi'a pāiŭ ūcuauakŭji repaŭ'te ja'me pa'ikuni, “Cu'akŭjekŭ vati toana sani uukŭ pa'ija'mu mŭ'u”, chiikŭ ūcuauji vati toana saocojñoja'mu.

23-24 Ūcuachi'a mŭsanŭkonapi ūcuauakŭji te'eŭ Diore ĩsimajñaruãre Repaŭni ĩsira chini saikŭji mŭ'ure chekŭ pe'ruche'te cuasani mŭ'u ĩsira chini samajñaruã repamajñaruã tuo ŭoko'a til'ñeñena ũha charo mŭ'ure pe'rurkuni, “Jo'e sãine pe'ruma'ne re'oja'che pañu mai”, chiijaijũ'u. Pe'rusi'e care'vajani Diore ĩsimajñaruã tuo ŭoko'ana co'i, mŭ'u rakŭ ũhasi'e churata'ni repamajñaruã Diore ĩsijũ'u.

25 Chekŭrŭmŭ pāiŭ ūcuauakŭji chekuni pōsero'i paamŭ. Jã'ata'ni repaŭji jeereparŭmŭ ro'ima'to pe'rurkŭ ro'ia'ku chini pāi chēañe chũ'ukŭ pa'ivŭ'ena saja'mu repaŭ'te. Jã'aja'ne cho'opirato pesa chuta'a ma'a sairŭmŭna, “Pōsero'ire charo care'vañu”, chiijũ'u repaŭ'te. Na'mi care'vama'to repaŭ'te pāi chēañe chũ'ukuni saja'mu repaŭ. Sa jo'kaŭna pāi chēañe chũ'ukŭji repaŭ'te pāi chēavŭ'ena cuaoa'ju chini pāi chēanani chũ'uja'mu. 26 Cua jo'karena pōsero'i peore ro'i pi'niñetŭ'ka ūcuavŭ'ere pa'ija'mu repaŭ. Ūcuarepa'a'me jã'a —chiisi'kua'mu repaŭ.

“Mŭsanŭkona pa'imanare ja'me kãimanejũ'u”, chiiŭ chu'vamŭ Jesús

27 Ūcuarŭmŭ Jesús chukuna'te jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Ūcuachi'a Moisés aperŭmŭ chũ'ukŭ tocha jo'kasi'e kuache cheke asanaa'me mŭsanŭkona. Ija'che kuamŭ repa:

Ūmŭpāi, mŭsanŭkona pa'imanare romi ja'me kãima'ne pa'ijũ'u.

Ūcuachi'a romi, mŭsanŭkona pa'imanare ŭmŭpāi ja'me kãima'ne pa'ijũ'u,

chinasomŭ. Repana i'kasi'e chekŭnapri kuajuna asanaa'me mŭsanŭkona. 28 Chu'uta'ni ija'che i'kamŭ: Pāiŭ ūcuauakŭji romioni repaŭ paama'koni ŭache ñani repaŭ rekochoji repaŭ'te paama'kŭpi ja'me kãisi'kŭja'che cho'omŭ.

29 Chekŭrŭmŭ pāiŭ ūcuauakŭji repaŭ ñakova ŭjajŭtu cakã'ko cañako-vaji ñakŭ chekuni cu'ache cho'omŭ. Jã'aja'ne cho'oni repañakova ruta so'ona sējosōa'ku. Ñakovachi'a cho'osōto na'a re'omŭ repaŭ'te. Jã'aja'ne cho'omaneni chekŭrŭmŭ repaŭ ūcuañakovaji ñakŭ jo'e na'a ruu cu'ache cho'osi'kŭjekŭ vati toana saocojñoja'mu. Repaŭji ñakova te'eñakova peoto cu'amŭ. Jã'ata'ni Diopi repaŭ'te vati toana saoru na'a ruu cu'ache pa'imŭ repaŭ'te, cu'a cho'osi'kure. 30 Ūcuachi'a pāiŭ ūcuauakŭji repaŭ ŭjajŭtŭpi chekuni cu'ache cho'oni, repajŭtu tuaso so'ona sējosōa'ku. Jŭtŭchi'a cho'osōto na'a re'omŭ repaŭ'te. Jã'aja'ne cho'omaneni chekŭrŭmŭ repaŭ ūcuajŭtŭpi jo'e na'a ruu cu'ache cho'osi'kŭjekŭ vati toana saocojñoja'mu —chiisi'kua'mu repaŭ.

Rūjoromi sējoma'ñe paache'te chu'vamũ Jesús

(Mt 19.1-9; Mr 10.1-12; Lc 16.18)

31 Ūcuarũmũ Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mũ:

—Ūcuachi'a Moisés aperũmũ chũ'ukũ tocha jo'kasi'e cheke ija'che kuamũ: Pãiu ũcuauakũji repaũ rūjore paacuheku sējora chiikũ charo repao'te sējosi'e kuache utija'ovana tocha ũcuaoñi ĩsijũ'ũ repao chekũnare ñojaja'ova.

Repaja'ova tocha pi'ni ĩsiru sējore'omũ repao'te, chiimũ repaũ chũ'ũ jo'kasi'e. 32 Chu'uta'ni ija'che cho'ojũ'ũ chiiũ chũ'ũmũ mũsanũkonare: Chekũrũmũ pãiuji repaũ rūjopi chekũni ja'me kãito sējore'omũ repao'te. Jã'ata'ni repaũ rūjoni jã'aja'ñe cu'ache cho'oma'koni rurepaũ sējoni cu'ache cho'omũ. Sējosõru chekũrũmũ repao jo'e chekũni veja pa'ija'mo. Repaoji jã'aja'ñe cho'oru ĩjũ pa'isi'kũpi sējosi'kũpi chu'o paamũ, repao cu'ache cho'osi'e. Repao'te vejasi'kũ ũcuaja'che cu'ache cho'omũ —chiisi'kua'mũ repaũ.

Diore roijũ i'kama'ñere chu'vamũ Jesús

(Mt 23.16-22)

33 Ūcuarũmũ Jesús chũkũna'te jo'e ija'che i'kakũ chu'vasi'kua'mũ:

—Ūcuachi'a Moisés mai aipãire aperũmũ chũ'ukũ tocha jo'kasi'e kuache cheke asanaa'me mũsanũkona. Ija'che kuamũ repa:

Mũsanũkona Diore roijũ i'kasi'e jorema'ñe ũcuarepa cho'ojũ pa'ijũ'ũ,

chiimũ. 34 Jã'ata'ni chu'ũ mũsanũkonare jã'aja'ñe cho'omaneajũ chini ija'che chu'vamũ: Diore jmamakarũjẽ'e roijũ i'kamanejũ'ũ mũsanũkona. Repaũ mamire ve'ocuhejũ cũnaũmũjẽ'e roijũ i'kamanejũ'ũ, Repaũ chũ'ukũ pa'i'chejajekũna. 35 Ūcuachi'a chejajẽ'e roijũ i'kamanejũ'ũ, Repaũ chũ'ũcojũõna pa'ichejajekũna. Ūcuachi'a Jerusalén vũ'ejoopoje'e roijũ i'kamanejũ'ũ, Repaũ Dios peore chũ'ukũ neejoopojeekũna. 36 Ūcuachi'a sījore roijũ i'kamanejũ'ũ, mũsanũkonare raña te'era'chorũjẽ'e pojaraña jã'apãani chijaraña carũñocu'asĩjajekũna. 37 Ūcuachi'a mũsanũkonare Diore cuasanare chekũnapi i'kajũna, “Jaũ, cho'ora”, chiisi'e repare ũcuarepa cho'ora chini cheke na'a rũa roijũ i'kato cu'amũ. Mũsanũkona chekũnapi i'kajũna, “Cho'oma'mũ”, chiisi'e ũcuaja'che chekere roijũ i'kamanejũ'ũ. Cheke na'a rũa roijũ i'kanapi vati chũ'ũñe cu'ache cho'ome repa —chiisi'kua'mũ repaũ.

**“Mũsanũkona cu'ache cho'osinare sãĩñe cu'ache cho'omanejũ'ũ”,
chiiũ chu'vamũ Jesús**

(Lc 6.29-30)

38 Ūcuarũmũ Jesús chũkũna'te jo'e chu'vasi'kua'mũ.

—Ūcuachi'a Moisés chũ'ukũ tocha jo'kasi'e cheke ija'che kũamũ:
Chekũpi mũ'u ñakova'te tũ'ka feosõru sãĩne tũ'ka feosõkaijũ'u
repaũ'te.

Ūcuachi'a chekũpi mũ'u cõjiĩũ'te jẽo jũchosõru sãĩne jẽo
jũchosõkaijũ'u repaũ'te,

chiimũ repaũ chũ'u jo'kasi'e. ³⁹Chũ'uta'ni irũmũ ija'che chũ'umũ mũsa-
nũkonare: Chekũpi mũ'ũni cu'ache cho'oto sãĩne cu'ache cho'omanejũ'u
repaũ'te. Ūcuachi'a chekũpi pe'rukũ mũ'u vachoturupũna asi charato
chekũkã'ko ñsemanejuũ'u jo'e charaa'kũ. ⁴⁰Ūcuachi'a chekũrũmũ mũ'ũpi
chekũni põsero'i paakũna repaũji mũ'u sẽ'sevũ ju'ikãare ñsikũ ro'ia'kũ
chini pãĩ chẽañe chũ'ukũ vũ'ena saru chekũkãa ũcuaja'che rupũ ñsijũ'u
repaũ'te. ⁴¹Ūcuachi'a chekũpi mũ'ũni repaũ põsere te'ekilõmetrojatũ'ka
kuãa sakaau chini chũ'uto dos kilõmetrojatũ'ka pojokũ kuãa sakaijũ'u
repaũ'te. ⁴²Ūcuachi'a mũ'u paamajũaruãare ũcuauakũji sẽeto rupũ ñsijũ'u
repaũ'te. Ūcuachi'a chekũpi mũ'ũni ũcuauache'te prestara chini sẽeto
ñsema'ñe prestajũ'u repaũ'te —chiisi'kũa'mũ repaũ.

“Mũsanũkonare cuhenare pãĩ oijũ pa'ijũ'u”, chiimũ Jesús

(Lc 6.27-28; 32-36)

⁴³Ūcuarũmũ Jesús chũkũna'te jo'e chũ'vasi'kũa'mũ.

—Ūcuachi'a Moisés chũ'ukũ tocha jo'kasi'e cheke ija'che kũamũ:
Mũsanũkonare re'onare oijũ pa'ijũ'u.

Mũsanũkonare cuhenareta'ni sãĩne cuhejũ'u,
chiimũ repaũ chũ'u jo'kasi'e. ⁴⁴Chũ'uta'ni ija'che chũ'umũ mũsanũkonare:
Mũsanũkonare cuhenare oijũ pa'ijũ'u. Mũsanũkonare cu'ache i'kanare
Dioni re'oja'chere sẽekaijũ'u. Ūcuachi'a mũsanũkonare cu'ache cho'onare
sãĩne re'oja'che cho'okaijũ pa'ijũ'u. ⁴⁵Mũsanũkonapi chũ'u chũ'ũsi'ere
cho'oni mai Ja'kũ Dios Cũnaũmũ Pa'ikũ cho'ocheja'che re'oja'che cho'o-
jũ pa'ijanaa'me. Ūcuauji chũ'ũũna ñsũũ asuche pãĩ cu'anana'me re'ona
pa'icheja re'oja'che ñoñe miamũ. Ūcuachi'a Diopi chũ'ũũna oko pãĩ
cu'ache pa'inana'me re'oja'che pa'ina pa'ichejũã si'achejũã rakũ pa'imũ.
⁴⁶Pãĩ chũ'ũnare kuri kookaina pãĩ ũcuaukore oima'ñe repanare oina-
rechi'a sãĩne oijũ pa'ime. Mũsanũkona repanare na'a re'oja'che pa'ijũ pãĩ
ũcuaukore oijũ pa'ito re'oja'che pa'iche jo'kaja'mũ Dios mũsanũkonare.
Jã'ata'ni repana pa'icheja'che mũsanũkonare oinarechi'a oijũ pa'ito re'o-
ja'che pa'iche jo'kamaneja'mũ Dios. ⁴⁷Ūcuachi'a Diore cuasamana pãĩ
ũcuaukore chẽse pojoma'ñe repanare re'onarechi'a chẽse pojojũ pa'ime.
Mũsanũkonata'ni mũsanũkonare re'onarechi'a chẽse pojojũ pa'ima'ñe
mũsanũkona ñamanarejẽ'e chẽse pojojũ pa'ijũ'u, Diopi pojoa'kũ. ⁴⁸Mai
Ja'kũ Dios, Cũnaũmũ Pa'ikũ cho'ocheja'che re'oja'chechi'a cho'ojũ pa'i-
jũ'u mũsanũkona —chiisi'kũa'mũ Jesús.

Chekunare re'oja'che cho'okaiju pa'iche'te che'chomu Jesús

6 ¹Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare ija'che chu'vasi'kua'mu: —Musanukonapi chekunani re'oja'che cho'okañu chini rupu chekunapi pāipi ñaal'ju chini re'oja'che cho'ojū pa'imanejū'u. Musanukonapi jā'aja'ñe cho'ojū pa'ito Dios mai Ja'ku Cunaamū Pa'iku musanukonare re'oja'che cho'osi'e ro'i jmamakarujē'e ĩsmaneja'mu.

²Jā'ajekuna musanukonapi chuova'na pa'iva'nare cho'okani pāi jainuko ñaju'te cho'omanejū'u. Jā'aja'ñe cho'ome pāi sē'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ina. Chuova'na pa'iva'nani kurire ĩsiñu chini, mai judiōpāi chi'ivū'ñana kaka pāi ñaju'te kuri ĩsinaa'me repaña, pāipi jainuko repaña cho'oche'te ña, “Re'onaa'me ina”, chiapu chini. Chekuruumu callejoovūāre eta nuka ku'iju pāi chenevūāna chuova'na pa'iva'nare kuri ĩsinaa'me repaña, pāipi jainuko ña, “Re'onaa'me ina”, chiapu chini. Jā'aja'ñe cho'ojū pāire ūcuare re'oja'che i'kacojñosinajeju, re'oja'che cho'osinare Dios ro'ijache re'oja'che pa'iche koomanejanaa'me repaña. Ūcuarepaa'me jā'a. ³Musanukonapi te'eu, “Chuova'na pa'iva'nani cho'okasa”, chini mu'u na'a rua ja'me pa'iku'terejē'e kuama'ñe te'eu cuasaku cho'okaijū'u repañare. ⁴Kuama'ñe mu'uchi'a te'eu cuasaku cho'okaiu pa'ijū'u. Jā'aja'ñe cho'oru mai Ja'ku Dios pāi ūcuauko rope'e cho'oche peore Ñakujī mu'u te'eu cuasaku cho'osi'e ña ro'ija'mu —chiisi'kua'mu repau.

Diore sēñe'te che'chomu Jesús

(Lc 11.1-4)

⁵Ūcuarumu Jesús ija'che che'chosi'kua'mu:

—Musanukonapi Diore sēni sē'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ina cho'ocheja'che cho'omanejū'u. Repaña Diore sēni mai judiōpāi chi'ivū'ñana kaka pāi chenevūāre nukaju sēnaa'me, pāipi ña, “Re'onaa'me ina”, chiapu chini. Chekuruumu callejoovūāre nukaju Diore sēnaa'me repaña, chekunapi ña, “Re'onaa'me ina”, chiapu chini. Jā'aja'ñe cho'ojū pāire ūcuare re'oja'che i'kacojñosinajeju re'oja'che cho'osinare Dios ro'ijache re'oja'che pa'iche koomanejanaa'me repaña. Ūcuarepaa'me jā'a. ⁶Musanukonapi te'eu Diore sēni mu'u pa'iruupuna kaka jeo mai Ja'ku Diore Ñoma'kuni sēejū'u. Jā'aja'ñe cho'oto mai Ja'ku Dios pāi ūcuauko rope'e cho'oche peore Ñakujī mu'u te'eu cho'oche ña re'oja'che cho'osi'e ro'i re'oja'che ĩsija'mu.

⁷Ūcuachi'a musanukonapi Diore sēni Repau'te masi cuasamana cho'ocheja'che ūcuate'ere i'kaju sēmanejū'u. Repaña Diore masi cuasamana Repau'te sēni, “Maipi chu'o ūcuate'ere ruarepañoā co'chaju sēeto Dios maire asa cho'okaija'mu”, chini cuasaju jā'aja'ñe i'kaju sēeme. ⁸Repaña cho'ocheja'che cho'omanejū'u musanukona. Mu'u chuta'a Repau'te sēema-rumna mu'u chiiche masimu Dios. ⁹Musanukonapi sēni ija'che i'kajū'u:

Ja'ku, Cunaumu Pa'iku, pāi mu'ure vajuchuju pojoaj'u.

¹⁰ Ũcuachi'a mu'ch chũ'uñe pāi ũcuauko cho'ojaru mu tí'aa'ku.

Cunaumu pa'ina mu'ch chũ'uñe masi cho'ocheja'che cheja pa'ina ũcuaja'che re'oja'che cho'oj'u paaru.

¹¹ Ũcuachi'a chukuna chiiche ãu si'aumucujña ãsijũ'u, chukuna ãijañe.

¹² Chukuna cu'ache cho'oche jo'e cuasamanejũ'u, chukuna'te pāi cu'ache cho'osi'e chukuna jo'e cuasama'ñeja'ñe.

¹³ Chukuna'te vatipi chũ'ukuna cu'ache cho'oñu chiito mu'upi ãsekaijũ'u, cho'omanea'j'u chini.

Jā'aja'ñe i'kaju Diore sēeju pa'ijũ'u.

¹⁴ Chekuna cu'ache cho'osi'ere musanukonapi jo'e cuasama'to mai Ja'ku Dios ũcuaja'che musanukona Repau'te cu'ache cho'oche jo'e cuasamaneja'mu. ¹⁵ Jā'ata'ni musanukonapi chekuna cu'ache cho'osi'ere ũcuasaju pa'ito mai Ja'ku Dios ũcuaja'che musanukona Repau'te cu'ache cho'oche cavesuma'ñe cuasaku pa'ija'mu —chiisi'ku'a'mu repau.

Te'eñoã ãu ãima'ñe pa'ij'u Diore sēe'ne'te che'chomu Jesús

¹⁶ Ũcuarumu Jesús ija'che che'chosi'ku'a'mu:

—Musanukonapi ãu ãima'ñe pa'ij'u Dioni sēeju pañu chini, sē'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ina cho'ocheja'che cho'omanejũ'u. Repana pāi ãu ãima'ñe pa'ij'u Dioni sēni repaña chiña, sumava'na ñoñe pa'inaa'me, pāipi ña, “Dioni sēeju ãu ãima'ñe pa'inajeju re'onaa'me ina”, chiaru chini. Pāi repañare re'oja'che i'kasimakaruchi'api ro'isi'ēja'chea'me repañare. Ũcuarepa'a'me jā'a. Musanukonapi ãu ãima'ñe pa'ij'u Dioni sēni chova'na ñoñe pa'imanejũ'u. ãu ãisina pa'icheja'che pojoju pa'ijũ'u. ¹⁷⁻¹⁸ Musanukonapi ũcuaukujji ãu ãima'ñe pa'iu Dioni sēe pa'ina chini charo musanukona chiña si'sisō cū'u veni care'vajũ'u raña, pāipi musanukona Diore sēeju ãu ãima'ñe pa'iche'te ña masimaneaj'u. Jā'aja'ñe cho'oto mai Ja'ku, Dios, Ñoma'kupi musanukona kuama'ñe re'oja'che cho'oche ña ro'ija'mu musanukonare —chiisi'ku'a'mu repau.

Pāi Dios pa'icheja saisirumu re'oja'che pa'iche koojachere i'kamu Jesús

(Lc 12.32-34)

¹⁹ Ũcuarumu Jesús jo'e ija'che chũ'vasi'ku'a'mu:

—Musanukona ruarepa pōse si'ache koo paamanejũ'u. Icheja chejaquee pōse pu'janajē'e pu'ja si'asōkaiju chekurumu macono phũ'ka cho'osōñe'me. Chekurumu ñaanapi rani peore ñaasōkaiche'me repa. ²⁰ Musanukona paache pōse icheja chejaquee si'asōjañe'me. Jā'ajekuna repa pōse ruarepa cuasama'ñe pa'ij'u Dioni na'a ruu cuasaju pa'ijũ'u. Repau pa'icheja sani

re'oja'che koojachere cuasajũ'ч. Repaи їsiche pu'jacu'ache'me. Ūcuachi'a Repaи їsiche macono phũ'ka cho'osõma'ñea'me. Ūcuachi'a ñaanajẽ'e peochejaa'me repacheja. ²¹ Dios їsijache koojanajeju pojojũ pa'ijũ'ч мu-sanũkona. Mũsanũkonapi põsere na'a rĩa cuasaju pani Dios їsijache rĩa cuasamanejanaa'me —chiisi'kũa'mũ repaи.

Re'oja'che cuasache'te kuamũ

(Lc 11.34-36)

²² Ūcuarũmũ Jesús jo'e ija'che che'chosi'kũa'mũ:

—Mũsanũkona ñakocaã masi ñoto cho'oche cho'ore'omũ. Ūcuaja'che mũsanũkonapi cu'ache cuasama'ñe pa'ijũ Dioni rĩa cuasaju pa'ito rekoñoã re'oja'che pa'ija'mũ mũsanũkonare. ²³ Jã'ata'ni ñakocaãpi masi ñoma'to cho'oche cho'ocu'amũ. Ūcuaja'che mũsanũkonapi Dioni cuasama'ñe cu'ache cuasaju pa'ito re'oja'che pa'icu'aja'mũ mũsanũkona rekoñoã. Mũsanũkonapi re'oja'che cuasani re'oja'chechi'a cho'ojũ pa'ijanaa'me. Cu'ache cuasani ũcuachi'a cu'achechi'a cho'ojũ pa'ijanaa'me —chiisi'kũa'mũ repaи.

Kurina'me Diore cuasache'te i'kamũ Jesús

(Lc 16.13)

²⁴ Ūcuarũmũ Jesús ija'che chu'vasi'kũa'mũ:

—Pãi ka'chanapi ũcuate'eu'te paato repaи'te paanare ũcuapa'rũvachi'a chiicu'amũ repaи'te. Chekũrũmũ repaи'te paanare te'eu'te na'a rĩa chiiũ chekũreta'ni cuhemũ repaи. Ūcuachi'a kurina'me Diore ũcuapa'rũvachi'a cuasama'me pãi. Kuriре na'a rĩa cuasaju Dioreta'ni cuasama'me —chii-si'kũa'mũ repaи.

Dios Repaи neenare Repaи chĩijejuна re'oja'che kuiramũ

(Lc 12.22-31)

²⁵ Ūcuarũmũ Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kũa'mũ:

—Kurina'me Diore ũcuapa'rũvachi'a cuasacu'akũna jo'e mũsanũkonare ija'chere chu'vamũ chu'ч: Mũsanũkona pa'ichena'me ãu ãiñena'me ũkuchena'me kãña ju'iche rĩarepa cuasaju pa'imaneju'ч. Mai pa'iche ãuna'me kãñachi'ama'mũ. ²⁶ Pĩ'ava'na pa'iche'te cuasa ñajũ'ч. Pĩ'ava'na ãujẽ'e tãmava'naa'me. Ёsichejẽ'e cho'omava'naa'me. ãu care'vavu'ñajẽ'e peova'naa'me repava'na. Jã'aja'ñe pa'iva'nareta'ni mai Ja'ku Cũnaũmũ Pa'ikũji ãu їsikũ'mũ repava'nare. Repaи Dios pĩ'ava'nare peore cuasaku rĩa re'oja'che kuiraku'mũ. Jã'ata'ni mũsanũkonare pãi na'a rĩa cuasaku na'a re'oja'che kuiraku pa'imũ Repaи. ²⁷ Jã'ata'ni pãi repana чmũ nũkache rĩa cuasaju, “Na'a чmũ ainee nũkajanaa'me mai”, chiiju na'a чmũ nũkache chiinareta'ni na'a чmũ nũkacu'aja'mũ.

28 '¿Je'se pa'iauna mʉsanʉkona kãñare rʉarepa cuasajʉ pa'iche? Korosi'e pa'iche'te cuasa ñajũ'ʉ. Korosi'e cho'ochej'e cho'oma'ñea'me. Kãñajẽ'e juhama'ñea'me. 29 Apeɾʉmʉ pa'ia pãi chũ'ʉsi'kʉ Salomón ju'isikãña, repaɿji rʉa re'ojakãñare koo ju'iauna rʉa re'oja'che ñoasomʉ, pãipi ñato. Jã'ata'ni Salomón ju'isikãña pa'icheja'che na'a rʉa re'oja'che ñomʉ korosi'e. Dios cho'och'e'me jã'a. 30 Diore rʉa cuasama'me mʉsanʉkona. U'chara'ñũɾũã iumucujña pa'ira'ñũɾũãre pãipi ʉosõru che'ro peoja'mʉ. Rʉa jeerʉmʉ pa'imara'ñũɾũãta'ni repara'ñũɾũã re'oja'che kuirakʉ'mʉ Dios. Mʉsanʉkonare pãi na'a rʉa re'oja'che kuirakʉ mʉsanʉkona ju'iche kãña ïsikʉ'mʉ Repaɿ. 31 Jã'ajekʉna mʉsanʉkona si'arepara'mʉ, “¿Ûquere maiva'na aijjanaa'ñe?” “¿Ûquere maiva'na ùkujjanaa'ñe?” “¿Ûquere maiva'na ju'ljjanaa'ñe?”, chiiɿ rʉarepa cuasama'ñe pa'ijũ'ʉ. 32 Pãi Diore cuasamana jã'amajñarũã peore si'arʉmʉ rʉa cuasajʉ pa'ime. Mʉsanʉkona chiimajñarũã mai Ja'kʉ Dios Cɾnaɿmʉ Pa'ikʉ, “Ina chũ'ʉre cuasana jã'amajñarũã chiime”, chiiɿ masimʉ. 33 Jã'ajekʉna jã'amajñarũã rʉarepa cuasama'ñe pa'ijʉ Repaɿ chũ'ʉñe'te na'a rʉa cuasajʉ cho'oju pa'ijũ'ʉ. Ûcuare Repaɿ mʉsanʉkonare ãuna'me ùkuche peore ïsimʉ. 34 Mʉsanʉkonare che'ro cu'ache ti'ljñejañe cuasajʉ oima'ñe pa'ijũ'ʉ. Che'ro ùcuau mucusepi ñataɿna cuasajũ'ʉ repamajñarũã. Repaumucujña pa'iche te'enarechi'a cu'ache ti'ljñemʉ maire. Dios mʉsanʉkonare cu'ache ti'ljñejañe masakʉjekʉ cho'okaija'mʉ —chiisi'kʉa'mʉ repaɿ.

**Chekʉna cu'ache cho'och'e ñani, “Cu'ache pa'inaa'me mʉsanʉkona”,
chiiɿ ke'remanejũ'ʉ**

(Lc 6.37; 41-42)

7 1 Ûcuarʉmʉ Jesús jo'e ija'che chũ'vasi'kʉa'mʉ:

—Chekʉna cu'ache cho'och'e ñani, “Cu'ache pa'inaa'me mʉsanʉkona”, chiiɿ ke'remanejũ'ʉ. Jã'aja'ñe ke'rema'to Dios ùcuaja'che mʉsanʉkona cu'ache cho'och'e ñakʉta'ni i'kamaneja'mʉ. 2 Mʉsanʉkonapi chekʉna cu'ache cho'och'e'te ñajʉ ke'reto Dios ùcuaja'che mʉsanʉkona cho'och'e cuasa cu'ache cho'osi'e ro'i chũ'ɿja'mʉ. Mʉsanʉkona chekʉnare cho'och'eja'che cho'ocojñojanaa'me, repanare ñajʉ i'kasi'e ro'i. 3 Ija'chea'me: Pãiu repaɿ ñakova'te chĩ'camaka ɿjamaka paakʉ'teta'ni cuasomaneasomʉ. Cuasama'kʉta'ni ja'me pa'ikʉ ñakova pa'imakarʉ jmamakarʉta'ni ñaasomʉ repaɿ. Rʉa tiiñea'me jã'a. Mʉsanʉkona ùcuaja'che tiiñe cho'ome. Rʉa cu'ache cho'onata'ni mʉsanʉkona cu'ache cho'och'e cuasama'me. Jã'ata'ni chekʉnapi jmamakarʉ cu'ache cho'och'e ñani rʉa cuasanaa'me mʉsanʉkona. 4 Ûcuaja'che pãiu repaɿ ñakova'te chĩ'camaka ɿjamaka paakʉta'ni tʉnomã'ñe paamʉ. Jã'ata'ni chekʉpi ñakova'te chĩ'camakarʉ jmamakarʉ paakʉna ñanita'ni, “Raijũ'ʉ. Mʉ'ʉ ñakova pa'imakarʉ chĩ'camakarʉ'te tʉnokasa”, chiimʉ. Rʉa tiiñea'me jã'a. 5 Mʉsanʉkona

ũcuaja'che rúa tĩĩne cho'ome. Rúa cu'ache cho'onata'ni mʉsanʉkona cu'ache cho'oche'te ũhasõma'ñe pa'inata'ni chekʉna jmakarʉ cu'ache cho'oche ñani, “Mʉsanʉkona cu'ache cho'oche ũhasõjũ'ʉ”, chiinaa'me mʉsanʉkona. Jã'aja'ñe cho'oto cu'amʉ. Sẽ'sevʉchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'inaa'me. Charo mʉsanʉkonapi cu'ache cho'oche'te ũhasõ re'oja'che pa'ijʉ chekʉnare mʉsanʉkona i'kache'te ũcuarepa cho'oju chekʉnani jã'aja'ñe chʉ'vato re'omʉ. Jã'ata'ni ũcuarepa cho'omanapi chekʉnani chʉ'vato cu'amʉ —chiisi'kʉa'mʉ repaʉ.

6 ũcuarʉmʉ Jesús jo'e ija'che chʉ'vasi'kʉa'mʉ:

—Jamuchai kokaneenare Dios neemajñarʉã ñsimanejũ'ʉ, chekʉrʉmʉ repanapi chʉri kũ'ijʉ. ũcuachi'a perlara'karʉã rúa ro'ira'karʉã jo'chasẽse pa'ichejñana jo'kamanejũ'ʉ, repara'karʉãna cha'o cha'casõju. ũcuachi'a pãi repa'na cu'ache cho'oche ũhacuhenare Dios chʉ'o re'oja'che chʉ'vamanejũ'ʉ. Chekʉrʉmʉ repa'na mʉsanʉkonapi chʉ'vato jo'chasẽse cho'ocheja'che Dios chʉ'o re'oja'chere si'si cho'ocheja'che cu'ache i'kajanaa'me —chiisi'kʉa'mʉ repaʉ.

Diore cuhama'ñe s̃eñe'te chʉ'vamʉ Jesús

(Lc 6.31; 11.9-13)

7 ũcuarʉmʉ Jesús chʉkʉna'te repaʉ neenare jo'e ija'che chʉ'vasi'kʉa'mʉ:

—Mʉsanʉkona chiiche cuhama'ñe Dioni rúa s̃eju pa'ijũ'ʉ ñsia'kʉ. Cuhama'ñe s̃eju pa'ito ñsija'mʉ Repaʉ. ũcuachi'a mʉsanʉkona Repaʉ'te s̃esi'e cha'ajũ'ʉ ñsia'kʉ. Cha'ani koojanaa'me mʉsanʉkona. ũcuachi'a pãi repaʉ'te re'okʉ vʉ'ena tĩ'a jatisa'aro'te nʉkaku, repaʉ chiiche'te koorepara chini cuhama'ñe rúa jeerʉmʉ s̃eju pa'icheja'che cuhasõma'ñe Diore rúa s̃eju pa'ijũ'ʉ. Jã'aja'ñe cho'oju pani koojanaa'me mʉsanʉkona. 8 Repanare karache'te Diore s̃eena koojanaa'me. ũcuachi'a Repaʉ'te s̃esi'e cha'ana koojanaa'me. ũcuachi'a pãi repaʉ'te re'okʉ vʉ'ena tĩ'a jatisa'aro'te nʉkaku, rúa jeerʉmʉ s̃eju pa'ia koosi'ejja'che koojanaa'me pãi, cuhasõma'ñe Diore rúa s̃eju pa'ina.

9 Asarepajũ'ʉ, mʉsanʉkona ʉmʉpãi, chĩi paana. Mʉ'ʉ chĩipi mʉ'ʉni pãre s̃eeto catapʉ'te mini ñsima'me mʉsanʉkona. 10 Jã'apãani, chiacha va'ire s̃eeto añani mini ñsima'me mʉsanʉkona chĩire. 11 Cu'ache pa'inata'ni mʉsanʉkona chĩiva'nare re'oja'chere ñsinaa'me mʉsanʉkona. Mai Ja'kʉ, Dios, Sʉnaʉmʉ Pa'ikʉ Repaʉ'te s̃enare na'a rúa re'oja'chere ñsiku pa'ikʉ'mʉ.

12 ũcuachi'a mʉsanʉkona chiiche chekʉnapi cho'okaiche rúa chiime mʉsanʉkona. Jã'ajekʉna chekʉnare ũcuaja'che mʉsanʉkona chiicheja'chere re'oja'chere cho'okaiju pa'ijũ'ʉ. Mʉsanʉkonare re'oja'che cho'okaima'tojẽ'e ũcu re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'ʉ repanare. Moisés chũ'ʉ jo'kasi'ena'me Dios chʉ'o kʉasina chũ'ʉju tocha jo'kasi'e jã'aja'ñe cho'okaiju pa'iche'te kʉamʉ —chiisi'kʉa'mʉ repaʉ.

Jatisa'aro jmaã'caru pa'isa'aro pa'iche'te kuamu

13 Ûcuarumu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kuamũ:

—Dios pa'icheja sañu chini jatisa'aro jmaã'caruji kakajũ'ch. Repanare uache cho'ojũ pãĩ ruu jainuko vati toa saicheja jatisa'aro ujaã'capu pa'isa'aroja'chejekuna cu'achejana saime. Ûcuachi'a ma'a ujama'a saire'ochaja'chejekuna ùcuachejana saime. 14 Jã'ata'ni chu'ch chũ'ũñe jatisa'aro jmaã'caru pa'isa'aro kakavesacheja'che cho'ovesakuna Dios pa'icheja te'eva'na saime pãĩ —chiisi'kuamũ repau.

Sũki ãu ãire'oche kũĩñũana'me ãicu'ache kũĩñũ pa'iche'te kuamu

(Lc 6.43-44)

15 Ûcuarumu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kuamũ:

—Pãĩ, “Dios chu'o kuakainaa'me chukuna”, chiiju jorena i'kache asa, “Ûcuarepaa'me”, chiimanejũ'ch musanukona. Ovejawa'na koka-neemapu cu'ache cho'omava'naja'ñe sê'sevuchi'a re'oja'cheja'che cho'onaa'me repaña. Jã'ata'ni repaña rekoñoã chai kokaneenaja'ñe cu'ache pa'inaa'me repaña. 16 Sũkiñũã repañũã kũisi'ere ña masire'omu musanukonare. Miusava uche kũima'mu. Ûcuachi'a miusava higopũã kũima'mu. Ûcuaja'che repaña Dios chu'o joreju kuana pa'iche ña masijanaa'me musanukona, repaña cu'ache cho'oche'te. 17 Sũkiñũã ãĩñe kũĩñũã koka pa'iñũã re'ojañũãjeku sãijaruã kũimu. Koka peora'ñũãata'ni cu'añũãjeku sãija'imaruã kũimu. 18 Sũkiñũã koka pa'iu re'ojañũã sãija'imaruã kũima'mu. Ûcuachi'a koka peoku cu'añũã sãijaruã kũima'mu. 19 Sũkiñũã sãijaruã kũimañũã, “Cu'amũ iñũã”, chini kueni uosõme pãĩ. Dios ùcuaja'che pãĩ cu'ache pa'inare vati toana saoja'mu. 20 Sũkiñũã repañũã kũisi'ere ña masime pãĩ. Ûcuachi'a, “Dios chu'o kuanaa'me chukuna”, chiinapi Repau chũ'ch jo'kasi'e cho'omanare, repaña pa'iche'te ña, “Joreme ina”, chini masijanaa'me musanukona —chiisi'kuamũ repau.

Pãĩ ùcuarepanuko Dios pa'icheja saimanejanaa'me

(Lc 13.24-27)

21 Ûcuarumu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kuamũ:

—Pãĩ te'ena ija'che i'kame chu'ure: “Chukuna'te Paaku'mu mu'ch”, chiime. Jã'aja'ñe i'kanata'ni Dios pa'icheja ùcuarepanuko saimanejanaa'me repaña. Chu'ch Ja'ku Cunaumu Pa'iku chiiche cho'onachi'a Repau pa'icheja saijanaa'me. 22 Dios ùcuankore pãĩ chi'i ro'irumu pãĩ jainuko ija'che i'kajanaa'me chu'ure: “Chukuna'te Paaku'mu mu'ch. Mu'uri cho'okaiuna Dios chu'o pãire kuaju pa'isinaa'me chukuna. Ûcuachi'a mu'uri cho'okaiuna pãĩ sa'navũã pa'isinare vati eto

saosinaa'me chūkuna. Ũcuachi'a mũ'upi cho'okaiuna Diochi'a cho'omasiche ruarepañõã cho'ojũ pa'isinaa'me chūkuna”, chiijanaa'me repaña. ²³Jã'aja'ñe i'kanareta'ni Ja'kũ chiiche cho'omanesinajejũna ija'che i'kaja'mũ chũ'u repañare: “Mũsanũkonare ñama'kua'mũ chũ'u. Chũ'ure ja'me pa'ima'ñe sai'jũ'u. Cu'ache cho'onaa'me mũsanũkona”, chiija'mũ chũ'u repañare —chiisi'kua'mũ repañ.

Vũ'ña ka'chavũ'ña cho'osi'ere kuamũ

(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

²⁴Ũcuarũmũ Jesús jo'e ija'che chũ'vasi'kua'mũ:

—Pãiu chũ'u chũ'ũñe asa chẽa cho'okũ pa'iche ija'chea'me: Pãiu masiũ vũ'ere cho'ora chini cojña cata pa'ichetũ'ka repa sa'navũã ùni nũ'keasomũ vũ'ña tuu. ²⁵Repavũ'e cho'o pi'nisirũmũ oko rũa ra, vũ'ejatũ'ka chiacha ko'sa tĩ'aasomũ. Ũcuachi'a tutache rũa tutaasomũ. Jã'ata'ni repavũ'e tãimaneasomũ, tuu cata pa'ichetũ'ka ùni nũ'ke cho'osivũ'ejekũ. ²⁶Ũcuachi'a pãiu chũ'u chũ'ũñe asakũta'ni jachakũ cho'oma'kũ pa'iche ija'chea'me: Chekũ pãiu vesũkũjekũ masi cuasama'kũ vũ'ere cho'ora chini vũ'ña tuu meja pa'ichejana cojña rũa sẽ'serũã ùni nũ'keasomũ. ²⁷Vũ'e cho'o pi'nisirũmũna oko rũa ra, vũ'ejatũ'ka chiacha ko'sa tĩ'aasomũ. Ũcuachi'a tutache rũa tutaasomũ. Tutakũna masi cho'omanesivũ'ejekũ tãni peore ñaña measõasomũ repavũ'e —chiisi'kua'mũ repañ.

²⁸⁻²⁹Repaña pãi Jesupi rũa masikũ masi che'chokũna asa jãano,

—Ikũ Jesús judiõpãi che'chona che'chocheja'che, che'choma'ñe rũa masi che'chomũ —chiisinaa'me.

Asi ravũ paava'ũre Jesús vasosi'ere kuamũ

(Mr 1.40-44; Lc 5.12-16)

8 ¹Repañ Jesús aikũti mũisi'kũpi cajesirũmũ pãi rũa jainũko tuhasinaa'me repañ'te. ²Ũcuarũmũ pãiu asi ravũ paava'ũ Jesús pa'icheja sani repañ ti'jñeñe ro're ñũ'iu ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Pãi Ũcuarũkore Paakũ, mũ'ũre vasõũto vasojũ'u chũ'ũva'ũre; vajũra —chiisi'kua'mũ.

³Chikũna Jesús repañni chẽakũ i'kasi'kua'mũ.

—Jau, vasora. Vajũjũ'u —chiiũ chẽakũna asi teana te'erũmũ peore ja'jusõsi'kua'mũ repañ ca'nivũ pa'isi'e. ⁴Repañ'te vasocũha Jesús ija'che chũ'ũsi'kua'mũ:

—Ñarepajũ'u. Chũ'u mũ'ũre vasosi'e pãi chekũnare kuamanejũ'u. Kuama'ñe judiõ phairi'techi'a ñojajũ'u mũ'u vajũsica'nivũ. Ũcuaja'che aperũmũ Moisés chũ'u jo'kasi'e cu'amajñarũã sa ñisijũ'u Diore, pãipi ña mũ'u vajũsi'ere masia'ju —chiisi'kua'mũ repañ.

Romapãiu sōtao chũ'ukũ'te cho'oche cho'okaikũ'te

Jesús vasosi'ere kuamu

(Lc 7.1-10)

5-6 Repau Jesús Capernaum vü'ejoopo sani tĩ'asirũmu Romapãiu sōtao cienrepanare chũ'ukũ repau pa'ichejana rani cho'okaau chini ija'che chiiu sēesi'kuamũ repau'te:

—Pãĩ Ūcuanũkore Paaku, chu'ure cho'oche cho'okaiva'u jũ'iu repau ca'nivũ ru'tusōsiva'u ũhimũ. Ūcuachi'a repau ca'nivũ peore raa asiche asikũasomũ —chiisi'kuamũ repau.

7 Chikũna Jesús i'kasi'kuamũ.

—Chu'upi sani vasora repau'te —chiisi'kuamũ.

8-9 Chikũna i'kasi'kuamũ repau.

—Pãĩ Ūcuanũkore Paaku, chu'u raa vesũ vü'ena mu'upi raa masiũji kakache vajuchũamũ chu'ure. Ija'che pa'ikũ'mũ chu'u: Chekũnapi sōtao ainapi chũ'ũnaa'me chu'ure. Chu'u ũcuaja'che chekũnare sōtao chũ'ukũ'mũ. Chu'upi sōtaoni te'eu'te, “Saijũ'u”, chiito saimũ repau. Ūcuaja'che chekũre, “Raijũ'u”, chiito raimũ repau. Ūcuachi'a chu'ure cho'oche cho'okaikũni ũcuauache'te chu'upi chũ'ũto cho'okaimũ repau. Jã'ajamakarũchi'a chũ'ũmasikũ'mũ chu'u. Mu'ũta'ni peore chũ'ũmasikũ'mũ. Jã'ajekũna mu'upi chu'u vü'e saima'ñe, ũcuachejapi chu'ure cho'oche cho'okaikũni, “Vajũjũ'u”, chiito vajũja'mũ —chiisi'kuamũ repau.

10 Jã'aja'ñe i'kaũna asa jñano Jesús, repau'te ja'me ku'inare pãĩ ija'che i'kasi'kuamũ:

—Israelpãĩ chu'ure jainũko cuasanareta'ni te'eu'terejẽ'e iku chu'ure masi cuasacheja'che cuasanare chuta'a tijñama'kuamũ chu'u. Ūcuarepaa'me jã'a. 11 Na'a pa'isirũmu pãĩ judío peona chu'ure cuasanajeju ũsũ mũikã'kona'me ũsũ na'ikã'kopi jainũko rani Dios chũ'ukũ pa'ichejana sani Abrahamna'me Isaana'me Jacobna'me pojoju pa'ijanaa'me. 12 Judiorepanata'ni, “Dios pa'icheja saijanaa'me chũkũna”, chiisina Repau'te masi cuasamanajeju chijachejana vati toana saocojño uuju oiju cõjire asoche ãiju pa'ijanaa'me —chiisi'kuamũ repau.

13 Jã'aja'ñe i'kacuha sōtao chũ'ukũ'te ija'che i'kasi'kuamũ Jesús:

—Mu'u vü'ena co'ijũ'u. Mu'u chu'ure, “Jesús chu'ure cho'oche cho'okaikũ'te so'opi vasoja'mũ”, chiiu cuasasi'e ũcuarepa cho'ocojñoja'mũ —chiisi'kuamũ Jesús.

Ūcuate'erũmũna jũ'iva'u vü'e ũhiva'u teana vajũasomũ.

Simón Pedro vao'te Jesús vasosi'ere kuamu

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

14 Ūcuarũmu Jesús Simón Pedro vü'ena saniasomũ. Sani tĩ'a kaka ñato repau vao cha'vo ravũna jũ'io ũhio paniasomo. 15 Ūcuarũmu Jesupi repao

Sōtao cienrepanare chũ'ukũ'mũ. (Mt 8:5-13)

jũtũna chēaũna cha'vosi'e teana chũrusōasomũ repao'te. Ũcuarũmũ repao ũhio pa'isiva'o teana vũni ãure ãuasomo repanare.

Jũ'iva'nare jainũkore Jesús vasosi'ere kuamũ

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶Na'isōcuhasirũmũna pãĩ vati paava'nare rũa jainũkore Jesús pa'i-chejana raasome. Ũcuarũmũ Jesús repanare pãĩ sa'navũã pa'inare vati, chũ'o te'echũ'ochi'api i'ka eto saosōkaniasomũ. Ũcuachi'a chekũnare ravũ jũ'iva'nare ũcuanũkore vasoasomũ repaũ. ¹⁷Jesupi jã'aja'ñe cho'oũna

aperumũ Dios chũ'o kuasi'ku Isaiás tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñe-cuhasi'ku'a'mũ, ija'che chiicheji:

Maipi koka peoto ja'me cho'okaimũ repaũ.

Ũcuaja'che mai jũ'iñe ravũ vasomũ repaũ,
chiimũ repa tocha jo'kasi'e.

Jesure ja'me kuñu chiisina i'kasi'ere kuamũ

(Lc 9.57-62)

18 Ũcuarumũ Jesús pãipi jairepanũko si'acakã'jño pa'ijuna ña chũkũna'te repaũ neenare, “Ira chiara chekũkã'kona jẽñũ”, chiisi'ku'a'mũ. 19 Chuta'a chũkũna jẽ'ema'tona judiõpãi che'chokũ rani Jesure ija'che i'kasi'ku'a'mũ:

—Masiũ, mũ'ũna'me ũcuauachejña mũ'u ku'ichejña ku'iu mũ'u chũ'ũñe'te cho'okũ pasa chiimũ chũ'u —chiisi'ku'a'mũ.

20 Chikũna Jesús i'kasi'ku'a'mũ repaũ'te.

—Ã'care'achai kãicojña paame. Pĩ'ava'na ũcuaja'che kãisũovũã paame. Chũ'u, pãire ja'me paau chini Dios Raosi'kũta'ni kãichejñajẽ'e peova'u pa'imũ —chiisi'ku'a'mũ repaũ.

21 Ũcuarumũ chekũ Jesure chiikũ ija'che i'kasi'ku'a'mũ repaũ'te:

—Pãi Ũcuauũkore Paaku, cha'ajũ'u aperumũ. Chũ'u ja'kuva'uni tãjasa. ¿Ësema'ku mũ'u? —chiisi'ku'a'mũ.

22 Chikũna Jesús i'kasi'ku'a'mũ repaũ'te.

—Chekũnapi chũ'ũre cuasamanajejũ repana rekoñoã jũnisõsinaja'ñe pa'inapi repana majapãi jũ'isinare tãa'jũ. Mũ'ũta'ni rani chũ'ũna'me ku'iu chũ'u chũ'ũñe'te cho'okũ pa'ijũ'u —chiisi'ku'a'mũ repaũ repaũ'te.

Jesupi chũ'ũna tutachena'me fa'ache cuhasi'ere kuamũ

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

23 Ũcuarumũ Jesús chũkũna repaũ neenana'me choovũ ujavũji tuni jẽ'esi'ku'a'mũ. 24 Jẽ'ejuna ruarepa tutakũna chiaraji fa'akũ okopi ja'ñũ-kũna choovũ timupi'rasi'ku'a'mũ. Jã'a cho'oto Jesús jẽ'eu kãnisõsi'ku'a'mũ reparumũ. 25 Ũcuarumũ chũkũna repaũ neena choovũji runisõcuhakũna ũcuau ũhichejana mũa ija'che ujachũ'opi i'ka vuosinaa'me repaũ'te:

—iChũkũna'te Paaku, runisõcuhame mai! Vũni cho'okaijũ'u —chiisinaa'me.

26 Chitena jñano vũni chũkũna'te i'kasi'ku'a'mũ repaũ.

—¿Je'se pa'ũna mũsanũkona ruarepa vajũchũche? Chũ'ũre masi cuasama'me mũsanũkona —chiisi'ku'a'mũ repaũ. Jã'aja'ñe i'ka vũni,

—Tutachena'me fa'ache cuhajũ'u —chiisi'ku'a'mũ repaũ. Chikũna tutachena'me fa'ache teana ũcuapa'rũva cuhasi'ku'a'mũ. Jo'e re'õja'ira cuhasi'ku'a'mũ chiara. 27 Jã'aja'ñe cho'õna ña jñano sãĩñechi'a sãniasasinaa'me chũkũna.

—¿Keeja'ũjekũ ikũ ija'che cho'okũ? Tutachena'me fa'ache cuhamũ ikũ chũ'ũñe —chiisinaa'me chũkũna.

Gadara cheja cava'nare vati paava'nare Jesús etokaisi'ere kuamũ.

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Chiara chekukã'ko cacheja Gadara cheja chukuna jëni tĩ'asirũmũ pã vati paana te'eka'chapana pã tãchejña pal'napa eta tijñasinaa'me Jesure. Repanapi si'arũmũ eta rwarepa asivajuchũache cho'ojuna pã repacheja caraivajuchũasome. ²⁹ Repau'te Jesure eta tijña cuijũ ija'che i'kasinaa'me repana:

—Jesús, Dios Mamakũ, ¿ũque raikũ mu'ũ? Asi cho'omanejũ'ũ chukuna'te. Chukuna'te cu'ache cho'ojarũmũ chuta'a tĩ'ama'mũ —chiisinaa'me repana.

³⁰ Ūcuacheja kueñere jo'chasëse kuanupũ aure mu'ka ãijũ pa'isinaa'me. ³¹ Jã'ajekuna vati Jesure rũa i'kajũ ija'che sëesinaa'me:

—Chukuna'te etoni jo'chasëse sa'navuã kakache ũsemanejũ'ũ; kakañũ chukuna —chiisinaa'me repana.

³² Jã'aja'ñe i'kajũ rwarepa sëejuna Jesús i'kasi'ku'a'mũ repanare.

—Jau —chiisi'ku'a'mũ.

Chikuna repana vati eta sani jo'chasëseva'nani kakasinaa'me. Vatipi kakarena jo'chasëseva'na teana ũcuanũko vu'vu aikũti ɸjakũti caripaji chiarana tuã'tua ru'tu jũnisõsinaa'me.

³³ Repava'nare kuirasiva'na pã jã'aja'ñe cho'orena ña vati paasinare cho'osi'ere peore pãire kuañũ chini vu'ejoopona vu'vusõsinaa'me. ³⁴ Kua-rena asa kukũsõ pã ũcuanũko Jesús pa'ichejana rani, repau'te Jesure,

—Icheja pa'ima'ñe tĩichejana saijũ'ũ —chiijũ rũa i'kasinaa'me.

Nũka ku'imava'ũre Jesús vasosi'ere kuamũ

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

9 ¹ Jã'a cho'ocuasirũmũ Jesús jo'e choovu tuni chiara chekukã'kona ũcuau pa'ijoopona jëni tĩ'aasomũ. ² Repau jëni pa'itona pã nũka ku'imava'ũre ũhikãa ũhiva'ũni Jesús pa'ichejana kuãijũ raasome, re'oja'che cuasajũ. “Iva'ũre Jesús vasoja'mũ”, chini cuasajũ rasi'ere ña jũ'iva'ũre i'kaasomũ Jesús.

—Pojokũ pa'ijũ'ũ jmava'ũ. Mu'ũ cu'ache cho'osi'e tunosõmũ chu'ũ. Tunosi'e jo'e cuasamaneja'mũ chu'ũ —chiniasomũ Jesús repava'ũre.

³ Jã'aja'ñe i'kaũna asa judíopã che'chona te'ena cuasaasome. “Dios asacuheche'te i'kamũ ikũ jã'a”, chiniasome. ⁴ Jã'ata'ni Jesús repana cuasache'te ña masi ija'che i'kaasomũ repanare:

—¿Je'se pa'ũna mũsanũkona cu'ache cuasache? ⁵ Chu'ũ ikũre, “Mu'ũ cu'ache cho'osi'e tunosõmũ chu'ũ. Tunosõsi'e jo'e cuasamaneja'mũ chu'ũ”, chiisi'ere asa, “Joreu'mũ ikũ. Pã jã'aja'ñe cho'omasinajẽ'e peome”, chii-jũ cuasame. Jã'ata'ni chu'ũpi ikũre, “Vu'ni nũka ku'ijũ'ũ”, chikuna ikũpi vu'ni nũkakuna ñani mũsanũkona, “Jorema'ku'a'mũ Jesús. Repau i'kasi'e

ũcuarepa cho'omasimũ”, chiijacosome. ⁶Chu'ũ, pãire ja'me paau chini Dios Raosi'kũ chejare pa'iu pã cu'ache cho'oche tũnoñena'me pã vasoche cho'omasimũ pa'iche'te mũsanũkonapi ña masia'ju chini vasokaija'mũ chu'ũ ikũre —chinasomũ Jesús repanare.

Chini nũka ku'imava'ũre i'kaasomũ repau.

—Vũni mũ'ũ ũhisikãa mini vũ'ena co'ijũ'ũ —chinasomũ.

⁷Chikũna repau nũka ku'imanesi'kũ vũni vũ'ena co'isõasomũ. ⁸Jã'aja'ñe cho'oũna ña kũkusõ pã Dioni pojõju, “Dios peore Masiũji cho'okaiũna ikũ maija'iu rũa cho'omasikũ'mũ”, chiiju pojõasome.

Mateo'te Jesús soisi'ere kũamũ

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ũcuachejapi rani Jesús chu'ũre Mateo'te pã chũ'unare kuri sũni kookaina pa'ivũ'e ñũ'iu pa'ikũni ña i'kasi'kũa'mũ.

—Rani, chu'ũni ja'me ku'iu chu'ũ chũ'ũñe'te cho'okũ pa'ijũ'ũ —chii-si'kũa'mũ chu'ũre.

Chikũna asa, “Jau”, chini vũni ũcuauũna'me saisi'kũa'mũ chu'ũ.

¹⁰Reparũmũ Jesús repau neenana'me chu'ũ vũ'ena mũa ãũ ãisi'kũa'mũ. Repau ãũ ãiu ñũ'itona Roma vũ'ejoopo canare pã chũ'unare kuri kookainana'me chekũna cu'ache pa'ina, mũta kaka chũkũna ñũ'ichejana pũusinaa'me ãure ja'me ãũũ chini. ¹¹Repanapi chũkũnani ja'me ñũ'ijũna ña fariseopãi ija'che sũniasasinaa'me chũkũna'te Jesús neenare:

—¿Je'se pa'iuũna mũsanũkonare paakũ che'chokũ kuri kookainana'me cu'ache pa'inare ja'me ãũ ãikũ? —chiišinaa'me repa chũkũna'te.

¹²Chitena asa Jesús ija'che i'kasi'kũa'mũ repanare:

—Pã vajuũna ũko cho'oche chiima'me. Jũ'iva'nata'ni ũko cho'oche chiime. ¹³Chu'ũ pã, “Re'onaa'me chũkũna”, chiinani, “Cu'ache cho'oche ũhasõ re'oja'che pa'ijũ'ũ”, chisa chini cajesi'kũma'mũ icheja cheja. Pã, “Cu'ache pa'inaa'me chũkũna”, chiiiva'narechi'a, “Mũsanũkona cu'ache cho'oche ũhasõ re'oja'che pa'ijũ'ũ”, chisa chini cajesi'kũa'mũ chu'ũ. Dios chu'o aperũmũ tocha jo'kasi'ere che'cheju Repau i'kache'te asa masijũ'ũ, ija'che kũache'te:

Mũsanũkona cu'ache cho'oche ro'iũũ chini chu'ũre ãisisiva'nani va'iva'nare vani mũsõjũ'ũ, chiiũ chũ'ũmũ chu'ũ.

Jã'ata'ni pã chekũnare ña oiju pa'ijũ'ũ, chiiũ na'a rũa chũ'ũmũ chu'ũ mũsanũkonare,
chiiũ repa —chiiisi'kũa'mũ Jesús repanare.

Dioni sũeju ãũ ãima'ñe pa'iche'te Jesuni sũniasasi'ere kũamũ

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ũcuarũmũ Juan Pã Okoro'vekũ neena rani ija'che i'kasinaa'me Jesure:

(Mt 9.9)

—Chukuna si'arumũ te'eñoã ãu ãima'ñe pa'ijũ Diore sêejũ pa'inaa'me, fariseopãi ũcuaja'che. Mũ'ũ neena, ¿je'se pa'iauna jã'aja'ñe cho'ojũ pa'ima'ñe? —chiisinaa'me.

¹⁵Chitena Jesús i'kasi'kua'mũ repanare.

—Pãi, romire vejajũ ãure ãarũ chini soicojñosina sũmana pa'ima'ñe pojojũ ãu ãime, romi vejakũji pa'iauna. Na'a pa'isirũmũna romi vejasi'kũre chekunapi sasõjanaa'me chekũchejana. Jã'arũmũta'ni repaũni oijũ ãu ãima'ñe pa'ijanaa'me repana. (Chũ'ũ neena ũcuaja'che na'a pa'isirũmũna Dioni sêejũ te'eñoã ãu ãima'ñe pa'ijanaa'me, chũ'ũri peokũna) —chiisi'kua'mũ repaũ repanare.

¹⁶Reparumũ pãi te'ena aperumũ che'chosi'ena'me mama che'choche ũcuapa'rũvachi'a cuasañu chini aperumũ che'chosi'e ũhacuhesinaa'me. Chekũnata'ni mama che'choche asacuhesinaa'me. Jã'ajekũna Jesús repa-nani chũ'vakũ ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Aikãarũji che'resõru mamase'rechoji che're aikãarũna põ juha-manaa'me pãi. Jã'aja'ñe juha pi'ni choaru aikãaru mamase'recho põ juhasikãarũjekũ rueni ji'rosõũna na'a ũjacoje che'remũ. ¹⁷Ūcuachi'a pĩsi ũche cono mama cho'oni va'iva'na ca'nituru aituruna ro'vema-naa'me pãi. Aituruna ro'veru conopi kosani saũ che'resõ pĩsi ũche conojẽ'e cho'osõkũ turujẽ'e ũcuaja'che che're cho'osõmũ. Jã'ajekũna pãi pĩsi ũche cono mama cho'oni turu mamaturuna ro'veme. Jã'a-ja'ñejekũna turuna'me cono cho'osõma'mũ —chiiũ chũ'vasi'kua'mũ Jesús repanare Juan neenare.

Jairo mamakona'me chie ravũ jũ'iko'te Jesús vasosi'ere kuamũ

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸Repaũ Jesús chuta'a i'katona judíopãi chi'ivũ'e chũ'ũkũ rani repaũ ti'ljñeñena ro're pũũ ñu'iu ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Chũ'ũ chĩiva'o jũnisõcuhasi'koa'mo. Jã'ata'ni mũ'ũpi sani repava'oni chẽato vajurajja'mo repava'o —chiisi'kua'mũ.

¹⁹Chikũna asa Jesús vũni ũcuauña'me saisi'kua'mũ. Chũkũna repaũ neena ũcuachi'a ja'me saisinaa'me. ²⁰Saijũna romio docerepaũsũrũmũ chie ravũ jũ'iko rani Jesús cho'jepi repaũ ju'ikãa pũso juhasirũ'tũvana chẽaasomo. ²¹Ija'che cuasaasomo repao: “Jesús ju'ikãa chẽanijẽ'e vajũ-ja'mo chũ'ũ”, chiiu cuasako chẽaasomo repao. ²²Jã'ata'ni Jesús repaoji chẽaona churi ña ija'che i'kasi'kua'mũ repao'te:

—Mũ'ũva'o, pojoko pa'ijũ'ũ. “Iku chũ'ũre vasoja'mũ”, chiiu cuasakojeko vajũja'mo mũ'ũ —chiisi'kua'mũ Jesús repao'te.

Ūcuarũmũpi teana te'erũmũ vajuasomo repao.

²³Jã'aja'ñe cho'ocuha Jesús jo'e saiũ judíopãi chi'ivũ'e chũ'ũkũ vũ'ena tí'a ñato pãi repava'oni sa tãpi'rajũ phĩ'covũãre juhijũna chekũna otare rũa oijũ paniasome. ²⁴Jã'aja'ñe cho'ojũna ña Jesús i'kaasomũ repanare.

—Re'omũ. Etajũ'ũ icheja mũsanũkona. Jũnisõsiva'oma'mo iko. Rupũ kãisiva'oa'mo —chiniasomũ repaũ repanare.

Jã'aja'ñe i'kakũna asa jachajũ Jesure pãisoasome repana. ²⁵Pãi-sojũna repanare etosi'kua'mũ repaũ. Etochuha repava'o pa'ĩruurũna kaka repao jũtũna chẽa i'kaũna vajũrani teana vũni nũkaasomo repava'o. ²⁶Ūcuarũmũ pãipi Jesús repao'te vasosi'ere asa chekũnani kuarena repacheja si'achejũna pa'ina repaũ cho'osi'e rũa jainũko asa-jũ paniasome.

Na'ava'nare te'eka'chapanare Jesús vasosi'ere kuumu

27 Ūcuachejapi eta chukuna repau neenana'me saiuna Jesure na'ava'na te'eka'chapana cuiju wjachu'opi ija'che i'kaju tuhasinaa'me:

—David aperumu pa'isi'ku jojosi'ku, oijū'u chukunava'nare —chijū tuhasinaa'me repa.

28 Repau Jesús vū'e kakasirumu repa na'ava'na ja'me kaka repauni kueñe tī'arena repa nare ija'che sēniasasi'kua'mu repa:

—Musanukona chu'ure, ¿“Maiva'nare vasoja'mu iku”, chijū cuasache? —chiisi'kua'mu.

Chiiuna,

—Jūju, Pāi Ūcuanukore Paaku, “Chukunava'nare vasoja'mu mu'u”, chijū cuasame chukuna —chisinaa'me repa.

29 Chitena Jesús repa nare ñakocaāna jūjūapi jaku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Musanukonapi chu'uni, “Jesús maire vasoja'mu”, chijū cuasajūna ñakocaā ñoja'mu musanukonare chura —chiisi'kua'mu Jesús repa nare.

30 Repauji jā'ajañe cho'oku i'kauna repa ñakocaā teana care'osō-si'kua'mu. Repa nare ñakocaā vasocua Jesús ija'che ruu i'kasi'kua'mu repa nare:

—Chu'u musanukonare vasosi'e chekunare kuamairo pa'ijū'u —chiisi'kua'mu.

31 Chiisi'eta'ni sani repacheja si'achejña ku'ijū kuaju paniasome repa.

Vati pāiuni pa'iu chu'o cutuūsesi'kure Jesús eto saosi'ere kuumu

32 Repa na'ava'na pa'isiva'na etatona pāi vatini paaku chu'o cutuma'kure Jesús pa'ivū'ena ra cuaasinaa'me. 33 Cuaarena Jesupi vatini eto saokakuna repa pāi chu'o cutumanesi'ku teana chu'o cutusi'kua'mu. Repauji cutukuna asa jñano pāi ija'che i'kasinaa'me:

—Mai Israel cheja cana ija'che cho'оче jmamakarūjē'e ñamanaa'me —chisinaa'me.

34 Fariseopāita'ni cu'ache cuasaju ija'che i'kasinaa'me:

—Vati chū'ukuji cho'okaiuna iku Jesús vati ūcujanare eto saomasimu —chisinaa'me.

Pāire ña oiū re'oja'che cho'okaimu Jesús

35 Ūcuarumu Jesús vū'ñajoopō si'ajoopō ku'iu wjajoopōāna'me jmajoopō judiōpāi chi'ivū'ña repajoopō pa'ivū'ñana kaka che'choku ku'isi'kua'mu. Ūcuachi'a pāi cu'ache cho'uche ūhasinare Dios chēa paa-che kuachu'ore Repa chu'o re'oja'chere chu'vaku ku'iu, pāiva'nare ravu si'ache jū'iva'nare ca'nivūā asiche si'ache jū'iva'nare vasosi'kua'mu repa. 36 Repa ku'ichejña canapi pāipi Dios chu'o chu'vaju cho'okainani peojū ovejava'na kuiraku'te peova'najañe pa'ijū vesujū chūova'na pa'ijūna

Jesús ña oisi'kua'mu repanare. 37-38 Repanani ña oiu chukuna'te repau neenare ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—Dios chu'o chu'vanapi karasõjuna Repau chu'o chuta'a asamana rua jainuko pa'ime. Jã'ajekuna Dioni sêejũ'u musanukona, Repau chu'o chu'vanani na'a jainukore chëa raa'ku —chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

**Dios chu'ore chu'vaa'ju chini repau neenare
docerepanare saomu Jesús**

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

10 ¹Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare docerepanare soni rao ija'che i'kasi'kua'mu: “Chu'upi cho'okaiuna ija'che cho'omasijanaa'me musanukona: Vati pã sa'navuã pa'inare eto saomasijanaa'me. Ūcuachi'a pã ravu si'ache jũ'inare vasomasijanaa'me musanukona”, chii-si'kua'mu repau chukuna'te.

²Chukuna repau chëa saosina mamia'me ie: Charo Simondi chëasi'kua'mu repau. Cheke mami Pedro ve'esi'kua'mu repau. Andrete repau Simón Pedro cho'jeu'te ūcuaja'che chëasi'kua'mu. Zebedeo mamachi ūcuachi'a Santiagona'me Juanre chëasi'kua'mu repau. ³Ūcuaja'che Felipe'te, Bartolomere, Tomare, chu'ure Mateo'te Romapã chũ'unare kuri kookaisi'kure chëasi'kua'mu repau. Chekure Santiago'te Alfeo mama'ku'te chëasi'kua'mu. Tadeo'te ūcuachi'a chëasi'kua'mu repau. ⁴Chekure Simondi ūcuachi'a, cananistapã ja'me pa'iku'te chëasi'kua'mu. Ūcuachi'a Judas Iscariote'te chëasi'kua'mu. Na'a pa'isirumu repau Judas Iscariote Jesuni cu'ache cho'oa'ju chini chekunani isiasomu.

**Dios chu'ore chu'vaa'ju chini repau neenare docerepanare
Jesús saosi'ere kamu**

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵Reparumu Jesús chukuna'te repau chëasinare docerepanare Dios chu'ore chu'vaa'ju chini saopi'raku ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Judío peona pa'ichejña saimanejũ'u musanukona. Ūcuachi'a Samaria cheja pa'ijoopoã saimanejũ'u. ⁶Jã'achejña saima'ne Dios chu'o vesuju ovejava'na kuiraku'te peova'naja'ne chuova'na pa'inani judiõpãire sani chu'vajũ'u. ⁷Sani, “Dios Raosi'ku pã ūcuankore chũ'pi'ramu”, chiiju chu'vajũ'u repanare. ⁸Ūcuachi'a ravu jũ'iva'nare vasokaiju jũnisõsiva'na-rejẽ'e vasokaiju'u. Asi ravu paanare vasoju'u. Ūcuachi'a vati pã sa'navuã pa'inare eto saosõkaiju'u. Jã'aja'ne cho'omasiche Diopi rupu isimu musanukonare. Jã'ajekuna chekunare kuri sêema'ne rupu cho'okaiju pa'ijũ'u.

⁹Ūcuachi'a sani kurijẽ'e samanejũ'u. ¹⁰Turu cu'amajñaruã mañajaturujẽ'e samanejũ'u. Kãña sa'ñeju ju'ikãñajẽ'e sama'ne musanukona ju'ikãñarũachi'a ju'iju kulijũ'u. Cũ'akorophe'rejẽ'e sama'ne musanukona

ju'iphe'reruāchi'a ju'ijũ ku'ijũ'ũ. Vāsoñoā jo'e chekũñoā sama'ñe m̄sanukona ju'veju ku'inoāchi'a sajũ'ũ. Āuta'ni m̄sanukona chũ'vajanapi āua'ju m̄sanukonare, repanare chũ'vache ro'i.

11'Sani ku'ijũ vũ'ejoopona tĩ'ani repajoopo cakupi re'okũji, “Chũ'ũ vũ'ere rani pa'ijũ'ũ”, chiikũ vũ'ere m̄ua pa'ijũ'ũ, m̄sanukona repacheja sairũmũjatũ'ka. 12Repau vũ'e m̄ua kakani, repavũ'e pa'inare, “Re'oja'che pa'ijũ'ũ m̄sanukona”, chiijũ kakajũ'ũ. 13Repavũ'e pa'inapi re'oja'che pa'ineena pa'ito m̄sanukona repanare Diore s̄ekaisi'e ũcuarepa re'oja'che cho'okaija'mũ Repau. Jã'ata'ni repanapi re'oja'che pa'ineemana pa'ito pãaja'mũ. 14Chekũrũmũ m̄sanukonapi pãi vũ'ena jã'apãani vũ'ejoopona sani tĩ'arena repacheja pa'inapi m̄sanukonani cuaocuheju Dios chũ'ojẽ'e asacuheto m̄sanukona cũ'akorophe're chũ'isi'ere cha'ore tĩ'to to'ljũojũ eta saijũ'ũ, pãipi ña repana cu'ache cho'osi'ere masia'ju. 15Dios pãi ũcuanukore chi'i ro'iumucuse tĩ'aru Sodoma vũ'ejoopona'me Gomorra vũ'ejoopo pa'isinare r̄ua cu'ache ti'ljũeja'mũ. Jã'ata'ni m̄sanukona chũ'vache asacuhesinare na'a r̄ua cu'ache ti'ljũeja'mũ reparũmũ. ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mũ Jesús chũkũna'te.

Dioni cuasaju cu'ache cho'ocojũna pa'iche'te chũ'vamũ Jesús

16ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te repau neenare jo'e ija'che i'kasi'kua'mũ: —Ñarepaju pa'ijũ'ũ. Chũ'ũ m̄sanukonare, chai pa'ichejũana ovejava'nare saochaja'che m̄sanukonare cuhena pa'ichejũana saomũ. Jã'ajekũna añā masicheja'che ñarepaju ku'imasiju ũkupova'na kokaneema'ñeja'ñe re'oja'che pa'ijũ chekũnare cu'ache cho'oma'ñe chũ'vaju pa'ijũ'ũ. 17Ñarepaju pa'ijũ'ũ. Chekũrũmũ pãi m̄sanukonare chũ'ũni cuasajũna ch̄ea judiõpãi chũ'ũna pa'ivũ'ena sa jo'ka, repanapi su'i'sueche'te chũ'ũrena judiõpãi chi'ivũ'ũana cuaa su'i'suejanaa'me. 18Chekũrũmũ pãi m̄sanukonare chũ'ũni cuasajũna ch̄ea pãi te'eva'nare chũ'ũna pa'ivũ'ũana ũcuachi'a jainukore chũ'ũna pa'ivũ'ũajatũ'ka sa jo'kajanaa'me m̄sanukonare, cu'ache cho'ochẽ'te chũ'ũal'ju chini. Jã'aja'ñe cho'ojũna repanare pãi chũ'ũnare chũ'ũ pa'iche'te kua asojanaa'me m̄sanukona judiõ peonare ũcuachi'a. 19Jã'ata'ni pãipi m̄sanukonani jã'aja'ñe cho'oto, “¿Je'se sãĩne i'kaja'che chũ'ũ?” ũcuachi'a, “¿Keejachu'opi i'kaja'che chũ'ũ?”, chiijũ cuasamanejũ'ũ. M̄sanukonare sãĩne i'kache tĩ'arũmũ m̄sanukona i'kajache chũ'o Diopi rekoñoãna kuaja'mũ. 20M̄sanukona te'ena cuasaju i'kama'ñe mai Ja'kũ Dios Rekochoji cho'okaiũna masi i'kajanaa'me repanare.

21'Reparũmũ pãi repana cho'jechĩi chũ'ũni cuasajũna ch̄ea sa, “Vanisõjũ'ũ inare”, chiijũ jo'kajanaa'me. Chekũna repana majaa'chũpãipi chũ'ũni cuasajũna ũcuaja'che cu'ache cho'ojanaa'me repanare. Pũka'kũpãi ũcuachi'a repana mamachiipi chũ'ũni cuasajũna ch̄ea sa, “Inare vanisõjũ'ũ”, chiijũ jo'kajanaa'me. Chekũna ũcuachi'a repana pũka'kũpãipi chũ'ũni cuasajũna

ũcuaja'che cu'ache cho'ojanaa'me. ²² Pãi ũcuanũko mũsanũkonare chũ'ũni cuasajũna rũa cuhejanaa'me. Jã'ata'ni mũsanũkonapi chũ'ũre cuasache'te ũhama'ñe jũnisõrũmũjatũ'ka masi cuasajũ pani Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ²³ Pãipi mũsanũkona saisijooopo canapi mũsanũkonani cu'ache cho'oto chekũjooopona vũ'vũsõjũ'ũ. Chũ'ũ pãire ja'me paaũ chini Dios Raosi'kũ mũsanũkona chuta'a Israel cheja pa'ijooopã peore kuni si'ama'tona cũnaũmũ mũisi'kũpi jo'e cajeja'mũ icheja cheja. ũcuarepaa'me jã'a.

²⁴ Utija'o che'chenapi repañare che'chokũ cu'ache i'kacojñõñe'te, “Maita'ni cu'ache i'kacojñõmanejanaa'me”, chiiũ cuasato cu'amũ. ũcuachi'a cho'oche'te rupũ cho'okaau chini chẽa paacojñõva'ũpi repañte paakũ cu'ache i'kacojñõñe'te, “Chũ'ũta'ni cu'ache i'kacojñõmanejamũ”, chiiũ cuasato cu'amũ. ²⁵ Utija'o che'chena repañare che'chokũji cu'ache i'kacojñõto repañ i'kacojñõsi'ejaja'che cu'ache i'kacojñõjanaa'me. ũcuachi'a pãũ'te cho'oche cho'okaiva'ũ repañte paakũji cu'ache i'kacojñõto repañ i'kacojñõsi'ejaja'che cu'ache i'kacojñõja'mũ. Mũsanũkona ũcuaja'che chũ'ũ cu'ache i'kacojñõñeja'ñe na'a rũa cu'ache i'kacojñõjanaa'me. Pãi chũ'ũre, “Vati chũ'ũkũ'mũ mũ'ũ; Beelzebua'mũ”, chiiisinaa'me. Jã'ajekũna pãi mũsanũkonare chũ'ũ majapãijanajejũna ũcuare i'kajũ na'a rũa cu'ache i'kajanaa'me —chiisi'kũa'mũ Jesús.

**“Mũsanũkonare vanisõũ chiinare vajũchũmanejũ'ũ”,
chiiũ chũ'vamũ Jesús repañ neenare
(Lc 12.2-7)**

²⁶ ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te ija'che i'kakũ jo'e chũ'vasi'kũa'mũ:

—Pãi mũsanũkonare vanisõũ chiinare vajũchũmanejũ'ũ. Repana cu'ache cho'oũ chini rope'e cho'oche peore pãi ũcuanũko masijanaa'me. ũcuachi'a repaña rope'e cutujũ pa'isi'e peore pãi ũcuanũko masijanaa'me. ²⁷ ũcuachi'a chũ'ũ mũsanũkonare ñamina rope'e i'kasi'e pãi ũcuanũko asajũ'te umucusena kũajũ'ũ. ũcuachi'a chũ'ũ mũsanũkonare vũ'ena cuaa rope'e kũasi'e pãi ũcuanũko pa'ichejana ũjachũ'o i'kajũ kũajũ'ũ ũcuanũko asaa'jũ. ²⁸ Mũsanũkonare vanisõũ chiinare pãi vajũchũmanejũ'ũ. Ca'nivũã vanisõnijẽ'e mũsanũkona rekoñõãta'ni cu'ache cho'õmanejanaa'me repaña. Mũsanũkonare jũ'iñe chũ'ũmasikũ vati toa Saomasikũni Diorechi'a vajũchũju pa'ijũ'ũ.

²⁹ Pĩ'a ka'chava'na jmava'na kuri te'ere'revachi'a ro'ime. Te'ere'revachi'a ro'iva'nare mai Ja'kũ Diopi jũ'iũseto te'eva'ũjẽ'e jũnisõmanera'ame repaña. ³⁰ ũcuachi'a Repañ Dios mũsanũkona pa'iche peore masakũjekũ mũsanũkona sijoquee raña kuẽkuesi'echi'a paakũjekũ masimũ. ³¹ Pĩ'ava'nare peore kuiramũ Dios. Mũsanũkonare pãi na'a rũa cuasakũ na'a re'õja'che cho'õkaiũ pa'imũ Repañ. Jã'ajekũna chekũnare pãi vajũchũmanejũ'ũ —chiisi'kũa'mũ Jesús chũkũna'te repañ neenare.

**Vajuchuma'ñe pāi asaju'te, “Jesure cuasanaa'me chūkuna”,
chiina pa'iche'me**

(Lc 12.8-9)

32 Ūcuarumū Jesús jo'e ija'che i'kasi'kua'mū:

—Pāi te'ena, chekuna asaju'te vajuchuma'ñe, “Jesure cuasanaa'me chūkuna”, chiime. Na'a pa'isirumū chu'ū jā'aja'ñe i'kasinare Ja'ku Cūnaumū Pa'iku asaku'te, “Chu'ū neenaa'me ina”, chiija'mū. 33 Jā'ata'ni chekuna pāire vajuchujū repanapi asaju chini, “Jesure cuasamanaa'me chūkuna”, chiime. Na'a pa'isirumū jā'aja'ñe i'kasinare chu'ū Ja'ku Cūnaumū Pa'iku asaku'te, “Chu'ū neenama'me ina”, chiija'mū chu'ū repanare —chiisi'kua'mū repaū.

Jesure cuhena repaū'te cuasanare cuhejanaa'me

(Lc 12.51-53; 14.25-27)

34 Ūcuarumū Jesús jo'e ija'che i'kasi'kua'mū chūkuna'te:

—Ija'che cuasacosome mūsanukona: “Jesús raisirumūta'ni pāi chekunare cuhema'ñe re'oja'che pa'ijanaa'me”, chiijū cuasacosome. Jā'ata'ni chu'ūpi rani che'chokuna pāi chu'ū che'choche asacuhenapi asaneenani pe'rujū cuheme. 35 Chekurumū puka'kūpi chu'ūni cuasato mamakūji cuheja'mū. Chekurumū puka'kopi chu'ūni cuasato mamakoji cuheja'mo. Ūcuachi'a vaoji chu'ūni cuasato mamaku'te pa'ikoji cuheja'mo. 36 Majapāi ūcuate'e-va'e pa'inapi te'eū chu'ūni cuasato chekunapi cuhejanaa'me repava'ure.

37 Mūja'kūpāi cuasaju pa'ito re'omū. Jā'ata'ni mūsanukonapi chu'ūni na'a rua cuasaju pa'imaneni chu'ū neena pa'imanejanaa'me. Ūcuachi'a mūsanukona chīiva'nare cuasaju pa'ito re'omū. Jā'ata'ni mūsanukonapi chu'ūni na'a rua cuasaju pa'imaneni chu'ū neena pa'imanejanaa'me. 38 Pāi mūsanukonare chu'ū neenajejūna cuhejū vanisōñū chiijanaa'me. Jā'ata'ni chu'ūre cuasache jmamakarūjē'e ūhasōma'ñe cuasaju pa'ijū'ū. Pāipi jā'aja'ñe cho'oñū chiijūna vajuchujū mūsanukonapi chu'ūre cuasache'te ūhasōni chu'ū neena pa'imanejanaa'me. 39 Ūcuachi'a chuenisōñe'te vajuchujū repa'na asa chēasi'e Dios chu'o ūhasōna, jūnisōsirumū vati toana sani cho'osōjanaa'me. Jā'ata'ni chuenisōñe'jē'e vajuchuma'ñe chu'ūni ūcua cuasaju chuenisōsiva'na Dios pa'ichejare jūni sani re'oja'che pa'ijanaa'me —chiisi'kua'mū repaū.

**Repaū chu'o kuasinare Dios ro'ijache
re'oja'che koojana pa'iche'te kuamū**

40 Ūcuarumū Jesús chūkuna'te repaū neenare jo'e i'kasi'kua'mū.

—Pāi mūsanukonare pojona chu'ūre ūcuachi'a pojome. Pāi chu'ūre pojona chu'ūre Raosi'kure ūcuachi'a pojome. 41 Pāipi Dios chu'o kūajūna,

pāiũ ũcuauakũji, “Diopi raouna Repau chu'o kuame ina”, chini repa-nani pojoto Repau chu'o kuasinare ro'icheja'chere ũcuapa'rũva ro'ija'mũ Dios repau'te. ũcuachi'a pāiũ chekũnani, “Diopi cho'okaiũna re'oja'che pa'ime ina”, chini repanani pojoto Dios ũcuaja'che re'oja'che pa'isinare ro'icheja'chere ũcuapa'rũva ro'ija'mũ repau'te. ⁴² ũcuachi'a pāiũ ũcuauakũji chu'u neekũre rũa vesukũ'teta'ni ũcua, “Jesucristo neekũa'mũ ikũ”, chini repaũni oko ũkuato Diopi ro'ija'mũ repau'te —chiisi'kuu'a'mũ Jesús.

Juan Pāi Okoro'vekũ saosina sēniasajaisi'ere kuamũ

(Lc 7.18-35)

11 ¹ ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te repau neenare docerepanare chu'va pi'ni, ũcuachejapi sani ku'iũ repacheja pa'ljoopoãre Dios chu'ore chu'vakũ pa'isi'kuu'a'mũ.

²⁻³ ũcuarũmũ Juan Pāi Okoro'vesiva'u cu'ache cho'onare chēa cuao-vũ're pa'iũ Jesús cho'ochē'te asa, “Dios Raosi'kũ Cristocosomũ repau”, chini cuasaasomũ. Jā'aja'ñe cuasa repau neenare te'enare soni rao, “Jesure ija'che chiiju sēniasajaijũ'u mũsanũkona: ‘¿Dios Raosi'kuu'a'u mũ'u? Mũ'ũpi Dios raomanesi'kũ pa'ito, ¿Dios Raojaũni ũcua cha'ajanaa'ñe chũkũna?', chiijũ'u repau'te Jesure”, chini saosomũ Juan repanare.

⁴ Saouna sani ũcuare sēejũna asa Jesús ija'che i'kasi'kuu'a'mũ:

—Chura mũsanũkona Juan pa'ichejana col'i mũsanũkona ñasi'ena'me asasi'ere ija'che kuajũ'u repau'te: ⁵ “Pāi na'ana pa'isina ñame chura. Cu'a-cũ'a paasina re'oja'che nũka ku'ime chura. Asi ravũ paasina ũcuaja'che vajũme. Cājo asamanesina ũcuaja'che asame chura. Jũnisõsina ũcuaja'che vajũrani jo'e pa'ime. Chũova'na pa'iva'na chu'u chu'vache'te chu'ũre cuasache kuachũ'ore asaju pa'ime. ⁶ Pāi chu'ũre cuasache ũhasõma'ñe cuasaju pa'ina pojojũ pa'ljananaa'me”, chiiju sa kuajũ'u repau'te Juanre —chiisi'kuu'a'mũ Jesús repanare.

⁷ Repana col'isõsirũmũ Jesús Juan pa'iche'te i'kakũ ija'che i'kasi'kuu'a'mũ repanare pāi:

—¿Je'se pa'ikũni ñaũu chini pāi peocheja sate mũsanũkona? ¿Chu'chu-sava tutakũna ñũ'kuecheja'che repau rekocho na'mi sa'ñekũ cuasakũni ñaũu chini sate mũsanũkona? Jā'aja'ñe cuasama'kuu'a'mũ Juan. ⁸ Jā'aja'ñe pa'ikũ'te ñaũu chini saimaneni, ¿ũquere ñaũu chini sate? ¿Pa'ipāi ju'ikāña ju'ikũni ñaũu chini sate mũsanũkona? Pāi, kãña rũa ro'ikãña ju'ina pa'ipāi vũ'ñachi'a pa'ime. ⁹ Jā'aja'ñe pa'ikũni ñaũu chini saimaneni, ¿ũquere ñaũu chini sate mũsanũkona? ¿Dios chu'o kuakaikũni ñaũu chini sate? Jā'aja'ñe pa'ikũ'te ñaũu chini saisanajeju te'erũhiñe cuasame mũsanũkona. Repau Juan chekũnare Dios chu'o kuana're na'a rũa masi kuakũ'mũ. ¹⁰ Repau Juan pa'ljachere kuajũna aperũmũ tocha jo'kasi'e Dios chu'o ija'che chiiimũ:

Mu'ch cheja cajejache kuaajauni charo saoja'mu chu'ch,
 paipi mu'ch cajejachere asa repana rekoñoõre care'va paapu chini,
 chiimu repana tocha jo'kasi'e. ¹¹ Icheja cheja Dios chu'o kuakaina rua masina
 pa'ime. Jã'ata'ni Juan ucuanukore na'a cajejaiche masi'mu. Na'a pa'isirumu
 pa'ijana ucujaja'che, rua vesusinata'ni Dios chu'ore asa chã cuasaju, Juanre
 na'a rua masijanaa'me, chu'ch pa'iche peore asasinajeju. Ucuarepaa'me jã'a.

¹² Juan Pãi Okoro'veku Dios chu'o apechu'varumupi iumucujñajatu'ka
 Dioni cuasaju Repau chu'ũñe cho'onare cuheju cu'ache cho'ojũ pa'ime
 pã. ¹³ Moisés tocha jo'kasi'e Dios Raojau pã ucuanukore chu'ujañere
 kuamu. Dios chu'o kuana ucuchi'a, irumu Juan pa'irumujatu'ka ucua-
 te'ere kuame. ¹⁴ Musanukonapi iere chu'ch i'kache'te jachama'ñe cuasani
 masijanaa'me: “Juan, Dios raoja'mu chiicojñosi'ku aperumu Repau chu'o
 kuasi'ku Elías kuasi'ēja'che kuamu”, chiimu chu'ch. ¹⁵ Chu'ch i'kache asa
 chãuana ucuanuko asa chãajũ'ch.

¹⁶ Pãi irumu cana pa'iche'te kuara. Chu'upi ñato musanukona iru-
 mu cana ija'che pa'ime: Jeerumu chĩi ãu isichejare ñu'ijũ ucujanani,
 “Apeñu”, chini soniasome. ¹⁷ Chekunapi apacuhejuna ija'che i'kaasome
 repana: “Chukuna juhivũã juhito ujacha'icuheme musanukona. Ucu-
 chi'a chukuna apeju jũ'isinare tãrumu ujacheja'che suma'ñe ujato ja'me
 ujacuheme musanukona. Chukunani cuheju pojoma'me musanukona”,
 chinasome repana chĩi. ¹⁸ Repana chĩi ucujanare cuhecheja'che cuheme
 musanukona chukuna'te, Juanna'me chu'ure. Repau Juan Pãi Okoro've-
 ku rani pa'iu Dioni cuasaku te'eñoã ãu ãima'ñe pa'iu, conoj'e ukuma'ñe
 pa'iuña ña, “Vatini paaku v'e'veu'mu Juan”, chiiju cuhenaameme musanu-
 kona repau'te. ¹⁹ Chura chu'upi pãire ja'me paau chini Dios Raosi'kupi
 rani pa'iu si'aumucujña ãu ãiu ukukuna ña, “Ai aia'mu mu'ch. Cono ũku
 aia'mu mu'ch. Ucuachi'a pã cu'ache pa'inana'me pã chũ'unare kuri koo-
 kainare oiũ pa'iku'mu mu'ch”, chiiju cuheme musanukona chu'ure. Pã
 rũhiñe cuasana, “Dios chu'ũñe re'oja'chea'me. Peore masiku'mu Repau”,
 chiiju cuasame —chiisi'ku'a'mu Jesús repanare pã.

Dios chu'o jachana pa'iche'te kuamu

(Lc 10.13-15)

²⁰ Repau Jesús Diochi'a cho'omasiche pã jainuko ñaju'te si'arumu cho'o
 ñoku pa'isi'ku'a'mu. Ucuachi'a repana cu'ache cho'oche'te ũhasõa'ju chini
 chu'vasi'ku'a'mu repau. Jã'ata'ni cu'ache cho'oche ũhasõmanesinaa'me
 repana. Ucuarumu Jesús Diochi'a cho'omasiche repau na'a rua cho'o ño-
 joopoã pa'inapi repana cu'ache cho'oche'te ũhamaruna pe'rukũ ija'che
 i'kasi'ku'a'mu repanare:

²¹ —Dios aperumu Sidón vu'ejoopona'me Tiro vu'ejoopo canare
 Repau masiche cho'o ñomaneasomu. Repanani chu'vakũ cho'o ñoru

ña cu'ache pa'inajeju sumava'na pa'ijũ cu'ache cho'oche ũhasõ, vâki-niokãñapi sa'che repaña sîjona ũhacutapi chu'chura'asinaa'me repaña, chekũnapi ña, “Cu'ache cho'oche ũhasõsinaa'me ina”, chiapũ chini. Mũsanũkonata'ni chũ'ũpi chũ'vakũ Diochi'a cho'omasiche cho'o ñokũna ñame, Corazín vũ'ejoopo canana'me Betsaida vũ'ejoopo cana. Ñanata'ni cu'ache cho'oche ũhasõma'me mũsanũkona. Jã'ajekũna rũa cu'ache ti'jñeja'mũ mũsanũkonare. ²²Dios pãĩ ũcuanũkore chi'i ro'iumucuse tĩ'aru Sidón vũ'ejoopo pa'isinana'me Tiro vũ'ejoopo pa'isinare rũa cu'ache ti'jñeja'mũ. Jã'ata'ni mũsanũkonare Corazín vũ'ejoopo canana'me Betsaida vũ'ejoopo canare na'a rũa cu'ache ti'jñeja'mũ, Repaũ cho'omasicheji chũ'ũ cho'oche ñasinata'ni jachasi'e ro'i. ²³Mũsanũkona Capernaum vũ'ejoopo cana, “Dios pa'icheja saijanaa'me mai”, chiinaa'me. Jã'ata'ni Dios mũsanũkonare pãĩ ũcuanũkore Repaũ chi'i ro'iumucuse tĩ'aru vati toana saoja'mũ. Dios aperũmũ Sodoma vũ'ejoopo canare Repaũ masiche cho'o ñomaneasomũ. Repanani cho'o ñoru cu'ache cho'oche ũhasõ re'oja'che pa'ijũna, ñañomaneũna irũmujatu'ka pa'ira'aasomũ repajoopo. ²⁴Mũsanũkonare Capernaum vũ'ejoopo canare ija'che i'kamũ chũ'ũ: Na'a pa'isirũmũ Dios pãĩ ũcuanũkore chi'i ro'iumucuse tĩ'aru Sodoma vũ'ejoopo pa'isinare rũa cu'ache ti'jñeja'mũ. Jã'ata'ni mũsanũkonare na'a rũa cu'ache ti'jñeja'mũ, chũ'ũ cho'oche ñasinata'ni jachasi'e ro'i —chiisi'kũa'mũ Jesús repanare.

**“Chũ'ũni rani chũ'ũ che'choche'te asa chẽani re'oja'che
pa'ijanaa'me mũsanũkona”, chiimũ Jesús**

(Lc 10.21-22)

²⁵Reparũmũ Jesús, Pũka'kũni pojokũ ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Ja'kũ, mũ'ũ cũnaũmũ pa'inana'me cheja pa'inare peore chũ'ũkũ'mũ. Pãĩ, “Mũ'ũ chũ'o peore masinaa'me chũkũna”, chiijũ cuasanare chũ'ũ che'choche mũ'ũ chũ'o asamasiche ũsemũ mũ'ũ, repanapi asavesũajũ chini. Jã'ata'ni pãĩ chĩiva'naja'ñe vesũju, “Dios chũ'ojẽ'e vesũnaa'me chũkũna”, chini cuasanarechi'a mũ'ũ chũ'o asamasiche jo'kakũ'mũ mũ'ũ, repanapi asamasija'ju chini. ²⁶Jã'aja'ñere chiimũ mũ'ũ. Jã'ajekũna mũ'ũre, “Re'orepamũ”, chiimũ chũ'ũ —chiisi'kũa'mũ repaũ Diore.

²⁷Chini pãire ija'che i'kasi'kũa'mũ repaũ:

—Chũ'ũ Ja'kũ Repaũ pa'iche masiche peore jo'kasi'kũa'mũ chũ'ũre. Chũ'ũ Repaũ Mamakũ pa'iche pãĩ te'eujẽ'e vesũme. Chũ'ũ Ja'kũta'ni masimũ. ũcuachi'a chũ'ũ Ja'kũ pa'iche pãĩ te'eujẽ'e vesũme. Chũ'ũ Repaũ Mama-kũchi'a masimũ Ja'kũ pa'iche. ũcuachi'a chũ'ũre kũaũanarechi'a chũ'ũ Ja'kũ pa'iche kũamũ chũ'ũ. ²⁸Mũsanũkona aipãĩ chũ'ũ jo'kasi'ere, “Dios chũ'ũsi'ea'me ie”, chini peore cho'oũũ chiime mũsanũkona te'ena. Jã'ata'ni

repapi peore cho'ovesakuna cho'ojũ ca'nasõ rekoñoã sumava'na pa'ime m̄sanukona. Jã'aja'ñe pa'inare chũ'ũni rajjũ'ũ chiimũ chũ'ũ. Chũ'ũre rainare repana rekoñoãna cho'okaija'mũ chũ'ũ, re'oja'che pa'ijũ pojojũ sumava'na pa'imaneal'jũ chini. ²⁹Chũ'ũ chũ'ũñe cho'ovesama'ñere asa chẽa cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Pãi oikuta'ni meñe, “Masiũ'mũ”, chiima'kua'mũ chũ'ũ. M̄sanukonapi chũ'ũni rani, m̄sanukona cu'a chũ'ũpi tũnosõkakuna rekoñoãpi re'oja'che pa'ijũ jo'e sumava'na pa'imanejanaa'me. ³⁰Chũ'ũ chũ'ũñeji cho'ovesama'ña cho'ojũ re'oja'che pa'ijũ sumava'na pa'imanejanaa'me m̄sanukona —chiisi'kua'mũ repaũ Jesũs.

Jesũs neena p̄aumucusena trigocha'charũã pura ãisi'ere kũamũ

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

12 ¹Ūcuarũmũ Jesũs p̄aumucusena chũkuna repaũ neenana'me trigo chiopi saiũ pa'isi'kua'mũ. Ūcuarũmũ chũkuna repaũ neena ãucuhakuna trigocha'charũãre pura ãisinaa'me. ²Chũkũnapi jã'aja'ñe cho'ojũna ña fariseopãi ija'che i'kasinaa'me Jesure:

—Ñajũ'ũ. Mũ'ũ neena p̄aumucusetani cho'oche cho'ome —chiisinaa'me.

³⁻⁴Chitena Jesũs i'kasi'kua'mũ repanare.

—¿Aperũmũ pa'isi'kũ David cho'osi'ere kũajũ mai aipãi tocha jo'kasi'e ñamanaa'ñe m̄sanukona? Ija'che kũamũ repa:

David, repaũ'te ja'me pa'inana'me ãucuhakuna Dios vũ'ena kaka

Diopi pojoa'kũ chini judío phairipãi tũosi'ere pã mini ãiũ repaũ'te ja'me pa'inare ãukũ ãniasomũ.

Dios, phairipãichi'a ãijũ'ũ chiisi'ere ãnisõasomũ repaũ David, chiimũ. ⁵Ūcuaja'che cheke, ¿Diopi chũ'ũña Moisés tocha jo'kasi'e ñamanaa'ñe m̄sanukona? Ija'che kũamũ repa:

P̄aumucujũana Dios vũ'e kaka repavũ'e cho'omajũnarũã cho'onata'ni phairipãi Diopi ñato cu'ache cho'oma'me, chiimũ. ⁶David Dios vũ'ena kaka cho'osi'ena'me phairipãi repavũ'e kaka cho'oche, Dios peore chũ'ũkũji ñato cu'ama'mũ. Ūcuachi'a chũ'ũni peore ja'me chũ'ũa'kũ chini jo'kacojũnosi'kũni p̄aumucusena cho'oche chũ'ũũato chũ'ũre'omũ. ⁷Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e kũache masi asavesũme m̄sanukona. Ija'che chiimũ repa:

“M̄sanukona cu'ache cho'oche'te ro'iũu chini chũ'ũre ãisisiva'nare jo'cha va'iva'nare vani hõsõjũ'ũ”, chiimũ chũ'ũmũ chũ'ũ.

Jã'ata'ni, “Pãi chekũnare ña oijũ pa'ijũ'ũ”, chiimũ na'a rua chũ'ũmũ chũ'ũ m̄sanukonare,

chiimũ Dios. Repa tocha jo'kasi'e asa chẽa cho'ona pani chũkuna'te cu'ache cho'omanare, “Cu'ache cho'ome m̄sanukona”, chiimanera'asinaa'me m̄sanukona. ⁸Chũ'ũni Dios Raocojũnosi'kũni p̄aumucusena cho'oche'te chũ'ũto chũ'ũre'omũ —chiisi'kua'mũ repaũ.

Cu'ajüturu paaku'te Jesús vasosi'ere kuamu

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹Jā'aja'ñe i'kacuha Jesús ũcuachejapi sani judíopāi chí'ivü'ena kaka-si'kua'mu. ¹⁰Kaka ñato pāiu ũcuavü'ere cu'ajüturu paaku palisi'kua'mu. Ũcuarumu repavü'e palina Jesuni, “Cu'ache cho'omu mü'u”, chiñu chini ija'che séesinaa'me repau'te:

—¿Puaumucusena pāi jū'iva'nani vasoto re'oku? —chiisinaa'me.

¹¹Chitena Jesús i'kasi'kua'mu repanare.

—Musanukona te'eu mü'u neeva'upi ovejava'upi puaumucusena cojena tuāni mañasōsiva'uni sani ñani miira'amü mü'u. ¹²Ovejava'nare oiku'mu Dios. Jā'ata'ni pāire na'a rua oiku'mu Repau. Jā'ajekuna pāi jū'iva'nani puaumucusena vasoto re'omu. Cu'ama'mu jā'a —chiisi'kua'mu Jesús repanare. ¹³Chini cu'ajüturu paaku'te i'kasi'kua'mu.

—Mü'u jätü saujü'u —chiisi'kua'mu.

Chikuna sausi'kua'mu. Sauna repajütü teana re'ojajütü care'osōsi'kua'mu, chekujütü re'oja'icheja'che. ¹⁴Jā'ata'ni fariseopāi Jesupi jā'aja'ñe cho'ouna ña ũcuavü'epi eta mua, Jesure vanisōjañere care'vañu chini chí'i cutuasome.

Dios chu'o kuasi'ku Jesús pa'ijachere kuaku tocha jo'kasi'ea'me

¹⁵Ũcuarumu Jesús repana cho'oñu chiiche'te masiku ũcuachejapi eta sanisōsi'kua'mu. Repau sanisōsirumu pāi rua jainuko tuhasinaa'me repau'te. Tuharena repanare ja'me pa'inare jū'iva'nare ũcuaukore vasokaisi'kua'mu repau. ¹⁶Jā'aja'ñe vasoku, “Chu'u cho'oche cheku'nare pāi kuamanejü'u musanukona”, chiisi'kua'mu repau. ¹⁷Jesupi jā'aja'ñe cho'ouna repau cho'ojachere kuaku aperumu Dios chu'o kuasi'ku Isaías tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecuhasi'kua'mu, ija'che chiicheji:

¹⁸Dios Repau Mamakuni ija'che i'kaasomu:

“Iku chu'ure cho'oche cho'okaiku'mu.

Chu'u chēa paaku'mu iku.

Rua cuasaku pojoku'mu chu'u ikure.

Chu'u Rekocho'te isina ũcuauñi ja'me pa'iu Reparekochoji
chū'ukuna

sani judío peonani chu'u pāi ũcuaukore ũcuarepa cho'okaiche'te
kuaja'mu iku.

¹⁹Ũcuachi'a pe'ruchü'ojē'e i'kama'ñe cuima'ñe kuaja'mu repau.

Vü'ñajoopoā kuni chu'o ujachü'ojē'e i'kama'ku ku'ija'mu iku.

²⁰Pāi re'oja'che pañu chiinata'ni re'oja'che palivesujuna cho'okaija'mu
iku.

Ch̄ova'na pa'iva'nare ũcuaja'che oīn cho'okaija'm̄u ik̄u.

Pāi ũcuaūko cu'ache cho'оче peore rep̄au ai ũser̄um̄jat̄u'ka jā'a-
ja'ñe pa'iva'nare cho'okaīn pa'ija'm̄u ik̄u.

21 Ik̄upi jā'aja'ñe cho'okaīna jud̄io peona ik̄ure jachama'ñe cuasaja-
naa'm̄e”, chiniasom̄ Dios,
chiim̄ Isaías tocha jo'kasi'e.

Pāi Jesure, “Vatini paak̄u si'ache cho'omasim̄”, chiisi'ere kuam̄u

(Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

22 ũCuaur̄m̄ pāi Jesús pa'ichejana na'ava'ure vatipi ũsek̄una ch̄u'oj̄e'e
cutum̄a ñakocaāj̄e'e ñamava'uni rasinaa'm̄e. Rarena Jesupi vatire eto
saosōkak̄una ñakocaā ñasi'kūa'm̄u rep̄au. Ch̄u'o ũcuachi'a cutusi'kūa'm̄u
rep̄au. 23 Jesupi jā'aja'ñe cho'ōna ña j̄ñano rep̄ana pāi ũcuaūko sāiñechi'a
sēniasasinaa'm̄e, ija'che chiij̄u:

—¿Aper̄m̄u pa'isi'kū David Jojocoj̄nosi'kūa'ch̄u ik̄u? ¿Maire ch̄u'ua'kū chini
Dios raoja'm̄u chiicoj̄nosi'kūa'ch̄u? —chiisinaa'm̄e.

24 Jā'aja'ñe i'kasi'eta'ni asa fariseopāi ija'che cu'ache i'kasinaa'm̄e:

—Vati ch̄u'uk̄uji Beelzebuji cho'okaīna vati ũcuajanare eto saomasim̄
ik̄u Jesús —chiisinaa'm̄e.

25 ũCuaur̄m̄ Jesús rep̄ana cuasaj̄u cutuche'te masikū ija'che i'kasi'kūa'm̄u:

—Pāi ũcuate'echeja pa'inapi sāiñechi'a cavani vaij̄u si'asōjanaa'm̄e.
ũCuachi'a majap̄aichi'api ũcuate'ev̄u'e pa'inapi sāiñechi'a cavani majap̄a
sējosōjanaa'm̄e. 26 ũCuachi'a vati aipi rep̄au neenana'm̄e sāiñechi'a cavato
rep̄au ch̄u'ñe si'asōm̄u. 27 Jā'ata'ni m̄san̄ukona ch̄u'ure, “Vati ch̄u'uk̄uji
Beelzebuji vati ũcuajanare eto saomasiche jo'kasi'kūa'm̄u m̄'ure”, chiime.
M̄san̄ukonapi jā'aja'ñe i'karena iere sēem̄u ch̄u'ch̄u: M̄san̄ukona neenare,
¿kaūpi vati etomasiche jo'kaū? ¿Vati aipi jo'kaū? Ija'che chiij̄u sēniasaj̄u'ch̄u
rep̄anare: “¿Vati etomasiche vati aipi jo'kaū m̄san̄ukonare?”, chiij̄u'ch̄u.
Jā'aja'ñe sēeto rep̄ana m̄san̄ukonare, “Rūhiñe cuasama'm̄e m̄san̄ukona”,
chiij̄anaa'm̄e. 28 Ch̄u'ch̄u vati etomasiche Dios Rekocho jo'kasi'ea'm̄e. Ch̄u'upi
Dios Rekocho jo'kasi'ere cho'ok̄una ña, “Dios ũcuaūkore ch̄u'uk̄u'm̄u”,
chiij̄u cuasajanaa'm̄e pāi.

29 Pāīn̄ r̄ua kok̄uji r̄ua vaiche paak̄uji rep̄au v̄u'ere p̄'jeto ñaacu'am̄u
rep̄au cu'amaj̄nar̄uā. Charo rep̄aūni ch̄ēa quēo suotota'ni rep̄au neemaj̄na-
r̄uā t̄utesōre'om̄u.

30 Pāi ch̄u'ure jovomana cuheme ch̄u'ure. Cuhej̄u chek̄unapi ch̄u'uni
jovoñu chiito ũseme rep̄ana, ch̄u'uni jovomanea'j̄u chini.

31 Jā'ajek̄una iere kuam̄u ch̄u'ch̄u m̄san̄ukonare: Dios, Rep̄au'te pāi
cu'ache cho'osi'ena'm̄e cu'ache cutuche si'ache t̄u'nesōja'm̄u. T̄u'nesi'e
jo'e cuasamaneja'm̄u Rep̄au. Rep̄au Rekocho'te cu'ache cutusi'eta'ni
caves̄uma'ñe cuasakū ro'liche ch̄u'uja'm̄u Rep̄au. 32 Ch̄u'ure, Dios Raoco-

jñosi'kure pãi cu'ache cutuche jo'e cuasamaneja'mu Dios. Jã'ata'ni Repau Rekocho'te pãi cu'ache cutucheta'ni irumupi mamacheja pa'itojẽ'e ũcua cavesuma'ne cuasaja'mu Repau —chiisi'kua'mu repau.

**Sũkiñuã ãiñe kũĩñuã re'oja'chena'me äicu'ache kũĩñuã
pa'iche'te kuamu**

(Lc 6.43-45)

³³ Ũcuarumu Jesús repanare jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Sũkiñuã ãiñe kũĩñuã koka pa'iñuã sãijaruã kũimu. Koka peora'ñu-rũata'ni sãija'ima'ne kũimu. Sũkiñuã repañuã kũisi'ere ãni ña masime pãi repañu pa'iche. ³⁴ iAña pa'icheja'che cu'ache pa'ime musanukona! Rekoñoã cu'ache cuasanajeju re'oja'che i'kama'me musanukona. Pãi ũcuanuko repana rekoñoã cuasache'te cutunaa'me. ³⁵ Pãi repana rekoñoã re'oja'che cuasana re'oja'chere cutume. Repana rekoñoã cu'ache cuasana ũcuachi'a cu'ache'te cutume. ³⁶ Musanukonare ija'che i'kamũ chũ'ũ: Dios pãi ũcuanukore chi'i ro'iumucuse pãi repana peoche cutuju pa'isi'e ro'i peore ro'ijanaa'me. ³⁷ Re'oja'che i'kasinareta'ni reparumu, “Cu'ache cho'o-si'e ro'iche peomu inare”, chiija'mu Repau. Cu'ache i'kasinareta'ni repana cu'ache i'kasi'e ro'ial'ju chini chũ'uja'mu Repau —chiisi'kua'mu Jesús.

**Jesupi Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñoa'ku chini
fariseopãina'me judiõpãi che'chona sãesi'ere kuamu**

(Mr 8.11-12; Lc 11.29-32)

³⁸ Ũcuarumu fariseopãi te'ena judiõpãi che'chonana'me Jesure ija'che i'kasinaa'me:

—Masiũ, mu'upi Diochi'a cho'omasiche'te cho'okuna ñañu chiime chũ-kuna —chiisinaa'me.

³⁹ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Pãi irumu cana cu'ache pa'inaa'me. Chũ'ure, “Dios raosi'kuma'mu Jesús”, chiime repana. Jã'ata'ni chũ'ure, “Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojũ'ũ chũkuna'te”, chiime repana, chũ'ũ pa'iche'te masiñu chini. Jã'ata'ni cho'o ñoma'mu chũ'ũ repanare. Dios chũ'o aperumu kuasi'ku Jonás cho'ocojñosi'ejachechi'a cho'ocojñoja'mu chũ'ũ. ⁴⁰ Repau Jonás, va'i rãa ujaũ cutaro sa'navũ choteumucujña ñami choteñami pa'isi'ejache, chũ'ũ Dios Raocojñosi'ku ũcuaja'che cheja sa'navũ tãcojñosi'ku choteumucujña ñami choteñami pa'ija'mu. ⁴¹ Aperumu Jonapi rãa masiũji Dios chũ'ore chũ'vakuna asa chã, Níneve vũ'ejoopo pa'isina repana cu'ache cho'oche ũhasõasome. Repau'te Jonare na'a rãa masiũji ichejare pa'imũ chũ'ũ. Jã'ata'ni chũ'ũ chũ'vache asacuheme musanukona irumu cana. Jã'ajekuna Dios pãi ũcuanukore chi'i ro'irumu tĩ'aru Níneve vũ'ejoopo pa'isinapi ija'che i'kajanaa'me musanukonare irumu pa'inare: “Cu'ache

cho'оче ũhasōmanesinajeju ro'ijũ pa'ijanaa'me m̄sanũkona", chiijanaa'me. ⁴²Aperũmu pa'io sũripũ cakã'ko canare pãi chũ'usi'ko r̄ua so'opi Salomón r̄ua masiũ chũ'vache'te asara chini r̄aniasomo. Repaũ'te Salomon'te na'a r̄ua masiũji ichejare pa'imũ chũ'ũ. Jã'ata'ni chũ'ũ chũ'vache asacuheme m̄sanũkona irũmu cana. Na'a pa'isirũmu Dios pãi ũcuanũkore chi'i ro'irũmu tĩ'aru aperũmu pa'io pãi chũ'usi'ko ija'che i'kaja'mo m̄sanũkonare chura pa'inare chũ'ũre cuasamanesinare: "Cu'are cho'oju Diore cuasamanesinajeju ro'ijũ pa'ijanaa'me m̄sanũkona", chiija'mo —chiisi'kua'mũ repaũ.

**Vati pãiu sa'navũ'te pa'iu eto saocojñosi'kupi jo'e
pãiu ni co'iche'te kuamu
(Lc 11.24-26)**

⁴³⁻⁴⁴Ūcuarũmu Jesús repanare pãi jo'e ija'che i'kasi'kua'mũ:
—Pãiu sa'navũ pa'isi'kũni etosōru vati sani oko peochejñare ku'iu pa'imũ pũachejñare ku'ekũ. Jã'ata'ni jñamaneni, "Chũ'ũ vũ'ejachejana co'ira pãiu sa'navũna", chini cuasamu repaũ. Jã'aja'ñe cuasa repaũ co'i ñato pãiu sa'navũ vũ'e ju'o care'vasivũ'ēja'che re'oja'imũ. ⁴⁵Jã'ajekũna jo'e sani chekũnare vati repaũ'te na'a r̄ua cu'anani sieterepanare ku'e jñaa ra pãiu sa'navũna pañũ chini ũcuanũko kakame repana. Jã'ajekũna pãiu aperũmu cu'ache pa'isi'e na'a r̄ua cu'ache pa'imũ. Irũmu canare pãi cu'ache pa'inare ũcuaja'che r̄ua cu'ache ti'jñeja'mũ —chiisi'kua'mũ Jesús.

**Jesús pũka'ko repaũ cho'jechiina'me repaũni ñañũ
chini saisi'ere kuamu
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)**

⁴⁶Repanare pãi Jesús chuta'a cututona pũka'ko, repaũ cho'jechiina'me ũcuau pa'ivũ'ena rani kakañũ chiniasome repaũni cutuñũ chini. Kakañũ chiisinareta'ni kakacu'akũna ve'sere paniasome repana. ⁴⁷Repanani kakacu'akũna chekũpi kuakaisi'kua'mũ repaũ'te Jesure, ija'che chiiũ:

—Mũja'ko, mũche'ũchiina'me mũ'ũni cutuñũ chini ve'sere nũkaju cha'ame —chiisi'kua'mũ.

⁴⁸Chikũna Jesús repaũ'te kuasi'kũre ija'che i'kasi'kua'mũ:

—¿Kao'o chũ'ũ ja'ko? ¿Keejanaa'ñe chũ'ũ cho'jechiĩ? —chiisi'kua'mũ repaũ.

⁴⁹Chini chũkũna'te repaũ neenani ñaku ñũ'oku i'kasi'kua'mũ repaũ.

—Inaa'me chũ'ũ ja'koromijana. Ūcuachi'a inaa'me chũ'ũ cho'jechiijana. ⁵⁰Cũnaũmu Pa'ikũ chũ'ũ Ja'ku chũ'ũñe asa jachama'ñe cho'ona chũ'ũ cho'jechiijanaa'me. Ūcuaja'che chũ'ũ ja'koromijanaa'me repana —chiisi'kua'mũ Jesús chũkũna'te.

Trigo chu'chusi'ere cuasakũ kuamũ Jesús

(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

13 ¹Ūcuamucusepi Jesús repaũ pa'isivũ'e eta sani chiara ru'tuvana puusi'kuamũ pãire chu'vara chini. ²Ūcuarũmũ repaũ pãipi jai-repanũko rani chi'irena choovũna caje puusi'kuamũ. Pãita'ni chiara ru'tuva'te pa'isinaa'me.

³Ūcuarũmũ Jesús choovu'te ñu'iu repanani ruu chu'vakũ ija'chere cuasakũ kuasi'kuamũ:

—Pãiu trigo'te chu'chura chini chiona saniasomũ. ⁴Sani tĩ'a pachu ku'iu chu'chukũna trigocaã te'era'karũã ma'ana tuã'tuaasomũ. Ma'ana tuã'tuaũna pĩ'ava'napi rani ãkuesõasome repara'karũã. ⁵Chekũra'karũãta'ni cata pa'ichejana cha'o jmamakarũ pa'ichejana tuã'tuaasomũ. Cha'o sē'serũchi'a pa'ichejata'ni na'mi aineeasomũ repara'karũã. ⁶Na'mi aineesi'eta'ni ũsuũji ruarepa asukũna uu phã'pha jũnisõasomũ repasaña-rũã, chitapi peokũ. ⁷Chekũra'karũã miu pa'ichejana tuã'tua miuna'me aineeũna miupi ju'je v̄easõasomũ repara'ñũrũã. ⁸Chekũra'karũãta'ni re'oja'che cha'o pa'ichejũna tuã'tuasira'karũãjekũ re'oja'che ainee ju'a ñaniasomũ. Te'era'karũ aineesi'ñũ te'echa'chava treintarepara'karũã pa'icha'cha ju'a ñaniasomũ. Chekũra'karũã aineesi'ñũã sesentarepara'karũã pa'icha'cha ju'a ñaniasomũ. Chekũra'ñũrũã cienrepara'karũã pa'icha'cha ju'a ñaniasomũ. ⁹Chu'ũ chu'vache asa ch̄eũana ũcuauũko asa ch̄ejũũ —chiisi'kuamũ repaũ.

Repaũ cuasakũ kuasi'ere te'erũhiñe kuamũ Jesús

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰Ūcuarũmũ chũkũna Jesús neena repaũji cuasakũ kuauũna asa repaũ'te kueñe tĩ'a,

—¿Je'se pa'iuũna mu'ũ pãire chu'vani mu'ũ cuasachechi'a kuakũ chu'vakũ? —chiisinaa'me.

¹¹Chitena Jesús ija'che i'kasi'kuamũ:

—Mũsanũkonare chu'ũ neenajejũna Diopi ũsemaũna Repaũchi'a masiche te'erũhiñe kuamũ chu'ũ, asamasia'jũ chini. Jã'ata'ni chekũnare chu'ũre cuasacuhẽnare Repaũchi'a masiche chu'ũ cuasacheji kuamũ chu'ũ, asanata'ni masi asamaneajũ chini. ¹²Dios chu'o asa jachamana si'arũmũ na'a ruu re'oja'che pa'ijanaa'me. Repaũ chu'ore na'a ruu masia'jũ chini cho'okaija'mũ Dios repanare. Jã'ata'ni chekũna chu'ũ chu'vache asanata'ni masi cuasamarũ chu'ũpi cho'okũna repana jmamakarũ masiche cave-sũjanaa'me. ¹³Jã'ajekũna pãire chu'vakũ repana asavesũcheji cuasakũ kuamũ chu'ũ, masi asamaneajũ chini. Ñanata'ni ñamanesina pa'icheja'che pa'ime repana. Ūcuachi'a asanata'ni asama'ñena pa'ime repana.

14 Repana pa'ijachere kuaku aperum Dios chu'o kuasi'ku Isaías tocha jo'kasi'e ũcuarepa ti'jñecuham. Ija'che chiim repa:

Asaju pa'inata'ni asavesujanaa'me musanukona.

Ñanata'ni ñamanesina pa'icheja'che pa'ijanaa'me musanukona.

15 Ina pãi rua cu'ache pa'inaa'me.

Ũcuachi'a cãjo asamanaja'ñe pa'iju chu'ch chu'o asacuheme ina.

Ũcuachi'a ñakocaã chamisinaja'ñe pa'iju chu'uri chũ'ũna tocha jo'kasi'e ñacuheme ina.

Chu'ch chu'ore asa chãa repana cu'ache cho'ochete ũhasõru

repana rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaija'mu chu'ch, repanapi re'oja'che paap chini,

chiim.

16 Musanukonata'ni chu'ch cho'oku pa'iche ñaju chu'ch chu'vachejẽ'e asamasiju, “Dios cho'ochete me jã'a”, chiju masiju pojoju pa'ime. 17 Aperum pa'isina Dios chu'o kuasinana'me chekuna pãi re'ona irum musanukona ñañeja'ñere ñañu chiisinata'ni ñamaneasome. Ũcuachi'a irum musanukona asacheja'chere asaũ chiisinata'ni asamaneasome repa. Ũcuarepa'me jã'a —chiisi'kuam repa.

Trigo chu'chusi'ere repa cuasaku kuasi'ere te'erũhiñe kuam Jesús

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

18 Ũcuarum Jesús chukuna'te jo'e i'kasi'kuam.

—Chu'ch cuasaku kuasi'ere trigo chu'chusi'ere jo'e ũcuare masi kuaja'mu chu'ch musanukonapi asamasia'ju chini. Ija'chea'me jã'a: 19 Trigora'karuã te'era'karuã ma'ana tuã'isira'karuã chejapi ruarepa jujakuna sa'navu kakama'mu. Pãi te'enare repa rekoñoã chejapi ruarepa jujaku trigocaã chu'chusicaã sa'navu kakama'ñeja'ñe Dios chu'o kakama'mu, jachajuna. Asanareta'ni vatipi ũsemu repanare, Dioni cuasamaneajũ chini. 20-21 Ũcuachi'a cata pa'ichejña tuã'tuasicaã na'mi aineesi'eta'ni chita saimau na'mi jũnisõmu. Pãi ũcuachi'a te'ena Dios chu'o asa teana pojoju cuasame. Jã'ata'ni repanapi Dioni cuasajuna pãipi cu'ache i'kajuna chekurumu repanani cu'ache ti'jñekuna masi cuasamanajeju Dios chu'o repa cuasache ũhasõme. 22 Ũcuachi'a miu pa'ichejña tuã'tuasira'karuã miuna'me aineemu. Jã'ajekuna miu sũkipi ju'jekuna kũima'ñe jũnisõmu repara'ñũã. Pãi ũcuachi'a te'ena Dios chu'o asa chãa Repa chũ'ũñe cho'onata'ni na'mi ũhasõme. Repa cho'ochete kurina'me põsere ruarepa cuasaju Dios chu'o repa asa chãa cuasache ũhasõme. 23 Ũcuachi'a cheja re'ojachejñana tuã'tuasicaã ainee re'oja'che kũĩñeja'ñe re'oja'che pa'ime pãi, Dios chu'o asa chãa Repa chũ'ũ jo'kasi'e cho'ojũ pa'ina. Repa Diore cuasana te'ena trigõũã treintarepara'karuã

pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñuãja'ñe re'oja'che pa'ime repaña rekoñoã. Chekuna sesentarepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñuãja'ñe na'a ruã re'oja'che pa'ime. Chekuna cienrepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñuãja'ñe jo'e na'a ruã re'oja'che pa'ime Repañ chũ'uñe cho'ona —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

Trigo tāsichiona cu'ara'karuã tāsire kuamu

24 Ûcuarumu Jesús chukunani jo'e chu'vakü ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu: —Dios chũ'uñe cho'ona pa'iche ija'chea'me: Pãiu repañ chiona trigo re'oja'chere tāsomü. 25 Jã'ata'ni repaña'me repañ paana kãnisõsirumuna repañ'te cuhekü ñcuachiona sani cu'ara'ñuruã ainee'kü chini cu'ara'karuãre tã jo'ka sanisõasomü. 26 Na'a pa'isirumu trigora'ñuruã ainee pi'ni ju'a ñaniasomü. Cu'ara'ñuruã ñcuaja'che ñcuapa'ruva aineasomü. 27 Ûcuarumu repañ'te cho'ocher cho'okaina chio ñajani co'i repachio paakuni kuaasome, ija'che i'kaju: “Mu'ch chio trigora'karuã re'ojara'karuãchi'a tāsikua'mu. Jã'ata'ni, ¿je'se pa'ina repachio cu'ara'ñuruã ja'me ainee?” chinasome repaña. 28 Chitena asa chio paaku i'kaasomü. “Chu'ure cuhekü cho'osi'ecosomü jã'a”, chinasomü. Chikuna repañ'te cho'ocher cho'okaina jo'e ija'che i'kaasome: “¿Repara'ñuruã cu'ara'ñuruã ru'tesõkaijajü'ch chii'kü mu'ch chukuna'te?”, chinasome. 29 Chitena i'kaasomü repañ. “Pãamu. Jã'aja'ñe cho'omanajü'ch. Cu'ara'ñuruã ru'teni chekurumu musanukona trigora'ñuruã ja'me ru'tesõme. 30 Ija'che cho'oto na'a re'omu: Repara'ñuruã cu'ara'ñuruã chura ru'tesõjaimanejü'ch, trigona'me ñcuapa'ruva ainee'kü repa tuarumujatü'ka. Repa trigo tuache tĩ'asirumu, ‘Ija'che cho'ojü'ch’, chii'ch chũ'ch saoja'mu chu'ch repa tuakaijanare: ‘Chio sani cu'ara'ñuruãre charo ru'te rühijuu quẽ'ke uosõjü'ch. Jã'aja'ñe cho'ocuha trigo tuã pi'ni chu'ch ñumajñaruã care'vav'ena sa ñhakajü'ch’, chii'ja'mu chu'ch’, chinasomü —Jã'aja'ñe kuasi'kua'mu Jesús chukuna'te.

Mostazara'karuã pa'iche'te cuasaku kuamu Jesús

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

31 Ûcuarumu Jesús pãire jo'e chu'vakü ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu: —Dios chũ'uñe cho'ona, ¿je'se pa'iche? Ija'che pa'ime: Pãiu repañ chiona mostazara'karu te'era'karu sa tāsomü. 32 Repa mostazara'karuã chekura'karuã na'a jmara'karuãa'me. Jã'ata'ni pãipi tãru chekura'ñuruã tāsira'ñuruã na'a ñajñuã aineemu repara'karuã. Ujajñupi ka ruã pa'ina aineeuna pl'ava'na ñcuañuã kana chii suo suhame —chiisi'kua'mu repañ.

Harinana'me pã sauche cha'pısica'repu pa'iche'te i'kamü

(Lc 13.20-21)

33 Ûcuarumu Jesús pãire ñcuã chu'vakü ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu:

—Dios chũ'ũñe cho'ona pa'iche ija'chea'me: Romio pãre cho'ora chini pã kosasica'rerũ'te charo cha'pi harinaro'ro chotero'ro ũcuaca'rerũna ja'measomo. Jã'ata'ni rũa ujacarepũ saũsõasomũ repaca'repũ —chiisi'kũa'mũ repaũ.

**Jesupi pãire chũ'vakũ cuasakũ kũakũna Dios chũ'o kũakaisi'kũ
tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecuhamũ**

(Mr 4.33-34)

³⁴Reparũmũ Jesús pãire chũ'vakũ ũcuajũ cuasakũ kũachechi'api chũ'vasi'kũa'mũ. Cheke i'kamanesi'kũa'mũ repaũ. ³⁵Jã'aja'ñe cho'okũna repaũ cho'ojachere kũakũ aperũmũ Dios chũ'o kũasi'kũ tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecuhamũ, ija'che chiicheji:

Chũ'ũ cuasakũ kũachechi'api pãi chũ'vaja'mũ chũ'ũ.

Cheja cho'orũmũpi irũmũjatũ'ka Diopi kũamaũna pãijẽ'e asama'ñere churana kũaja'mũ chũ'ũ, chiimũ repa.

**Repaũ cuasakũ kũasi'ere cu'ara'ñũruũãna'me trigora'ñũruũã
ũcuate'echio aineesi'e pa'iche'te te'erũhiñe kũamũ Jesús**

³⁶Ūcuarũmũ Jesús repanare pãi saosõ repaũ aperũmũ pa'isivũ'ena sani kakasi'kũa'mũ. Kakaũna chũkũna repaũ neena repaũ'te kueñe tĩ'a ija'che i'kasinaa'me:

—Mũ'ũ chũkũna'te cuasakũ kũasi'ere cu'ara'ñũruũãna'me trigora'ñũruũã ũcuate'echio aineesi'e pa'iche'te te'erũhiñe kũajũ'ũ chũkũna'te —chiisinaa'me.

³⁷Chitena Jesús ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Ija'chea'me jã'a: Chũ'ũ pãire ja'me paau chini Dios Raosi'kũ re'ojara'karũã tãsi'kũja'che pa'imũ. Repaũ pãiu trigora'karũã re'ojara'karũã tãasomũ. Chũ'ũ ũcuaja'che Dios chũ'o re'oja'chere chũ'vamũ. ³⁸Pãi icheja cheja pa'ina chioja'che pa'ime Dios chũ'o chũ'vacojñonajejũ. Ūcuaja'che pãi Dios chũ'o chũ'vajũna asa chẽa Repaũ chũ'ũñe cho'ona Ūcuau neenajejũ re'oja'che pa'ijũ re'ojara'karũãja'ñe pa'ime. Jã'ata'ni Repaũ chũ'o asacuhena vati neenajejũ cu'ara'karũãja'ñe cu'ache pa'ime. ³⁹Repaũ vati pãipi cu'ache cho'oa'jũ chini chũ'ũkũjekũ chio paakũ'te cuhekũja'che pa'ikũ'mũ. Ūcuachi'a Dios pãi ũcuaukore chi'i ro'irũmũ trigo tũarũmũja'ñe cho'ocojñoja'mũ. Reparũmũ ángelepi pãi ũcuaukore trigo tũa chi'icheja'che chi'ijanaa'me. Ūcuaja'che trigo tũacuha ãu care'vavũ'ena sa jo'kacheja'che Dios Repaũ'te cuasanare Repaũ pa'ichejana saja'mũ. ⁴⁰Ūcuachi'a cu'ara'ñũruũã ru'te chi'i rũhijuu quẽ'ke uosõñeja'ñe Dios Repaũ'te cuasamanare vati toana saoja'mũ. ⁴¹Reparũmũ chũ'ũpi Dios Raosi'kũpi chũ'ũũna ángeles sani chũ'ũ neena pa'ichejũna ja'me pa'ijũ chekũnani cacũ'oũu chini cu'ache chũ'vanana'me chekũnare cu'ache

cho'onare ūcuanukore ra chi'ijanaa'me. ⁴²Repanare peore chi'i vati toana saojanaa'me repa. Ūcuatoare uuju oiju cōjire asoche āiju pa'ijanaa'me repa. ⁴³Jā'ata'ni Dios chū'uñe cho'ojū re'oja'che pa'ina repa Ja'ku Dios pa'ichejare sani pa'iju ūsuu miañeja'ñe rua ko'sijana pa'ijanaa'me. Chū'u chū'vache asa chēaana ūcuanuko asa chēajū —chiisi'kua'mu Jesús.

Kuri ruare chavesi'e jñaasi'ku cho'osi'ere kuamu Jesús

⁴⁴Ūcuarumu Jesús chukuna'te chū'vakū jo'e ija'chere cuasakū kuasi'kua'mu: —Dios chū'uñe cho'ojū pañu chiina pa'iche ija'chea'me: Pāiu repa kuri ruare chaveku coje ūni ūcuacojena kuri mañaasomu. Jā'aja'ñe cho'osi'chejare cheku pāiu ruḗ ku'iu repacoje jña ūni, repa kuri jñaasomu. Jñaasi'kuta'ni repa kuri miima'ñe repacoje jo'e ta'pisōasomu repa. Ta'pi jo'ka kuri jñaasi'kujeku pojoku co'i repa nee cu'amajñaruā peore īsisō kuri koo repacoje pa'ichejare cheja kooasomu repa, “Repare kurire ūni paara”, chini cuasakū —chiisi'kua'mu repa.

Perlara'karu rua ro'ira'karu koosi'ku cho'osi'ere kuamu Jesús

⁴⁵Ūcuarumu Jesús chukunani chū'vakū jo'e ija'chere cuasakū kuasi'kua'mu: —Dios chū'uñe cho'ojū pañu chiina pa'iche ija'chea'me: Pāiu perlara'karu rua ro'ira'karuāre koo paara chini si'achejña ku'eku ku'iu paniasomu. ⁴⁶Ku'eku chekupi perlara'karu rua ro'ira'karu'te paakuna ña pojoku koorā chiniasomu. Jā'ata'ni repara'karuji ruarepa ro'iku kuripi tī'amaana sani repa nee cu'amajñaruā peore īsisō kuri rua koo jo'e sani kooasomu repara'karu —chiisi'kua'mu repa.

Va'i choru chosiva'nare cho'ochete kuamu Jesús

⁴⁷Ūcuarumu Jesús chukunani ūcua chū'vakū jo'e ija'chere cuasakū kuasi'kua'mu:

—Dios chū'uñe cho'ojū pañu chiina pa'iche ija'chea'me: Va'i chona repa va'i choru va'ire choju mar chiarana su'a ruorena va'i si'ache kakaasome repa. ⁴⁸Ūcuarumu repava'napi jairepanuko kaka timusōrena mejavuna reparu rueni maasome. Rueni ma ūha ruu ñu'iju repava'nare va'iva'nare re'ojava'narechi'a ju'ñana jña'nuju mañaasome. Cu'ava'iva'nareta'ni sēsosōasome repa. ⁴⁹⁻⁵⁰Dios pāi ūcuanukore chi'i ro'irumu tī'aru jā'aja'ñe cho'ocojñoja'mu. Reparumu ángeles rani cu'ava'iva'nare jña'nu sēsosi'eja'che pāi cu'ache pa'inapi re'oja'che pa'inani ja'me pa'isinare jña'nu vati toana saojanaa'me. Ūcuatoare pa'iju uuju oiju cōjire asoche āiju pa'ijanaa'me repa —chiisi'kua'mu repa.

Pāiu cu'amajñaruā mamajñaruāna'me aimajñaruā paache'te kuamu Jesús

⁵¹Ūcuarumu Jesús chukuna'te ija'che sēesi'kua'mu:

—¿Chũ'u cuasaku kũasi'e peore asamasiche mũsanũkona? —chiisi'kua'mũ.
Chikũna,

—Jũju, Chũkũna'te Paaku, peore asamasime chũkũna —chiisinaa'me
chũkũna.

⁵² Chitena Jesús i'kasi'kua'mũ.

—Pãiu vũ'e paaku repau paamajũnarũ peore masimũ mamana'me ai.
Judíopãi che'chona ũcuauana chũ'u che'choche asa chẽa cho'ona ũcu-
ja'che ka'chamajũna masime, aperũmũ chũ'u jo'kasi'ena'me chũ'u irũmũ
che'choku chũ'ũne —chiisi'kua'mũ repau.

Jesús Nazaret vũ'ejoopo pa'isi'ere kuamũ

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³⁻⁵⁴ Jã'aja'ũne cuasaku kũacuha ũcuachejapi eta repau pa'irepajoopona
sani pa'iu Jesús repajoopo pa'ivũ'ena judíopãi chi'ivũ'ena kaka che'cho-
si'kua'mũ. Che'chokũna pãi asa jũano ija'che i'kasinaa'me:

—¿Je'se cho'oku iku repau che'chomasiche che'cheu? Ũcuaja'che, ¿je'se
cho'oku iku Diochi'a cho'omasiche cho'oche che'cheu? ⁵⁵ Ijoopo pa'iku
chooko'ũna si'ache cho'omasiku mamaku'mũ iku Jesús. Repau pũka'ko
Maríaa'mo. Repau cho'jechiia'me jã'ana, Santiagona'me Josena'me Simon-
na'me Judas. ⁵⁶ Repau cho'jeromi ũcuaja'che ijoopo'te maina'me pa'ime.
¿Je'se cho'o iku jã'arepa rũa masiku? —chiisinaa'me repau. ⁵⁷ Jã'aja'ũne
cuasanajeju repau i'kache jachasinaa'me repau.

Ũcuarũmũ Jesús repanare i'kasi'kua'mũ.

—Dios chũ'o kũakaiku aineesijoopo canana'me repau majapãi asa
jachame repau kũache. Mũsanũkona ũcuaja'che ijoopo chũ'u aineesi-
joopo cana chũ'u kũache asa jachame —chiisi'kua'mũ Jesús repanare.

⁵⁸ Repanari repaũni cuasamarũna Diochi'a cho'omasiche rũarepa
cho'o ñomanesi'kua'mũ Jesús repajoopo pa'irũmũ.

Juan Pãi Okoro'veku'te vanisõsi'ere kuamũ

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

14 ¹ Ũcuarũmũna Herodes Galilea cheja pa'inare chũ'ũku Jesús cho'oche
asaasomũ. ² Jã'aja'ũne asa repau'te cho'oche cho'okainare soni rao
Jesús pa'iche'te vesũku ija'che i'kaasomũ repau: “Juan Pãi Okoro'vesi'ku
chũ'ũpi chũ'ũna chuenisõsi'kũpi jũni vajũrani pa'icosomũ jã'ũ. Jã'aja'-
ũnejekũna Diochi'a cho'omasiche cho'omasicosomũ repau”, chiniasomũ.

³⁻⁴ Aperũmũ repau Herodes repau cho'jeu Felipe rũjoni Herodíani tũa
paakũna Juan asa, “Dios ũseche'te cu'ache cho'omũ mũ'u”, chiu chũ'-
vaasomũ repau'te. Jã'aja'ũne chũ'vakũna Herodes asa pe'rukũ repau'te
Juanre chẽa cũnameji quẽo cu'ache cho'onare chẽa cuaovũ'ena sa cuaoa-
ju chini chũ'ũasomũ.

⁵ Juanre vanisõñe chũ'ura chiniasomũ repaũ. Jã'ata'ni pãipi ũcuanũko, “Juan Dios chũ'o kũakaikũ'mũ”, chiijũ cuasajũna chũ'uvajũchũasomũ repaũ, “Pãipi pe'rujũ”, chini. ⁶ Ũcuarũmũ Herodes repaũ'te jñaasiumucusejarũ-mũjekũna fiesta cho'ora chini pãĩ jainũkore soni rao chi'iasomũ. Fiesta'te cho'ojũna Herodías mamako pãĩ jainũko ñajũ'te eta te'eo ujacha'iasomo. Jã'aja'ñe cho'okona ña Herodes rũa pojoasomũ repaũ'te. ⁷ Pojokũ repaũ'te,

—Mu'ure uache s̃ejũ'u chũ'ure. Mu'u s̃eñe ũcuauache ñsija'mũ chũ'u mu'ure. Dios ñakũ'te chũ'o ũcuarepare i'kamũ chũ'u, —chiniasomũ repaũ.

⁸ Chikũna eta pũka'koni ija'che s̃eniasomo repaũ:

—¿Ûquere repaũ'te s̃eja'ñe chũ'u? —chiniasomo. Chikona pũka'kopi chũ'vaona asa Herodes pa'irũpũna jo'e kaka ija'chere s̃eniasomo repaũ:— Juan Pãĩ Okoro'vekũ s̃ijopũ'te tũso cũnare'avana maña ra ñsijũ'u chũ'ure —chiniasomo repaũ Herodías mamako.

⁹ Repaũ s̃eñe'te asaũna Herode'te rũa sũmaneasomũ. Jã'ata'ni repaũ soicõjñosina asajũ'te, “Ũcuarepare i'kamũ chũ'u”, chiisi'kũjekũ ũcuare ra ñsia'jũ chini chũ'uasomũ repaũ, pãipi, “Joreũ'mũ ikũ”, chiimanea'jũ chini. ¹⁰ Jã'ajekũna,

—Cu'ache cho'onare ch̃ea cuaovũ'ena sani Juan s̃ijopũ tũsojũ'u —chiisũ chũ'uasomũ repaũ. ¹¹ Chikũna sani Juan s̃ijopũ tũsocuha cũnare'avana maña ra romichĩioni ñsiasome repaũna. Ñsirena koo pũka'koni jo'e sa ñsiasomo repaũ.

¹² Jã'a cho'o pi'nisirũmũ repaũ Juan neena pa'isina repaũ'te vanisõsi'ere asa pãĩ cu'ache cho'onare ch̃ea cuaovũ'ena sani repava'ure sa tãasome. Tã pi'ni sani Jesuni kũasasome repaũna.

Pãĩ cinco milrepanare Jesús ãu ãusi'ere kũamũ

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Juan chuenisõsi'e asasirũmũ Jesús ũcuachejapi chũkũna repaũ neenana'me choovũ tuni pãĩ peochejana chiara chekũkã'kona j̃e'si'kũa'mũ. Jã'ata'ni pãĩ repaũ saisichejare asa vũ'ñajoopoã pa'isina eta repaũna chekũkã'kona po'opi tuhasinaa'me repaũ'te. ¹⁴ Chiara chekũkã'ko j̃eni tĩ'a mani Jesús, repaũ'te tuhasinare pãĩ ñasi'kũa'mũ. ũcuanani ña oiũ repaũna sasiva'nare jũ'iva'nare vasokaisi'kũa'mũ repaũ. ¹⁵ ũcuarũmũ chũkũna repaũ neena na'isõcuhakũna repaũ'te sani ija'che i'kasinaa'me:

—Icheja vũ'ñajoopoãj̃e' peomũ. Inare pãĩ saojũ'u vũ'ñajoopoãna sani ãure koo ãapũ. Na'isõcuhamũ ie —chiisinaa'me chũkũna.

¹⁶ Chitena Jesús i'kasi'kũa'mũ.

—Saiche chiima'mũ inare. Mũsanũkonapi ãu ãujũ'u inare —chiisi'kũa'mũ.

¹⁷ Chikũna chũkũna i'kasinaa'me.

—Pãpũã, cincorepãpũã, va'i te'eka'chapanarechi'a paame chũkũna —chiisinaa'me.

18 Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Musanukona paache pāna'me va'iva'nare ichejana chu'uni rajū'u —chiisi'kua'mu repa.

19 Ūcuarumu Jesús repanare pāi tachavuna pūa'ju chini chū'usi'kua'mu. Pūa nū'ijuna pā, cincorepauā va'iva'na te'eka'chapava'nare mini cāji-ku cūnaumure űaku Dioni, “Re'orepamu Ja'ku”, chini chukunani repa neenani tu'se ĩsisi'kua'mu. ĩsina pāire ĩsinaa'me chukuna. 20 Pāi ūcuauko chajiche āsinaa'me repa. Jā'ata'ni repa āijuna cajejaisi'e āu docerepajū'ña sia maña timusinaa'me chukuna. 21 Repa āu āisina pāi romijē'e chījē'e kuēkuema'ñe chekummu cinco milrepana pa'icosome umpāichi'a.

Jesús oko sē'sevuji nuka ku'isi'ere kamu

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

22 Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús chukuna'te repa neenare, ija'che i'kasi'kua'mu: “Chu'u inare pāi saochetu'ka musanukona choovu tuni chiara chekukā'kona charo jē'ejū pa'ijū'u”, chiisi'kua'mu. 23 Repanare sao pi'ni-sirumu Jesús aikūtina munisōasomu, te'eu Dioni sēsa chini. Muni pa'iu na'isōuna űami te'eu paniasomu repa. 24 Jā'a cho'oto chukuna chuta'a chiara joorepapo'te jē'ejū pa'isinaa'me. Chukuna saichejapi rache tuta-kuna rua fa'asi'kua'mu chiara. 25 Ūcuarumu Jesús űatacuhatona chiara sē'sevuji nuka ku'iu tuhasi'kua'mu chukuna'te. 26 Jā'aja'ñe raiuna űa kukusō, vajučujū ija'che i'kajū rua cuisinaa'me chukuna:

—iJū'isi'kupi reko raimu iku! —chiisinaa'me.

27 Jā'aja'ñe i'kajuna Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—Jūjarekoñō paajū'u. Jesua'mu chu'u. Vajučumanejū'u —chiisi'kua'mu.

28 Chikuna Pedro i'kasi'kua'mu.

—Chukuna'te Paaku, mu'upi ūcuau pani chū'ujū'u, chu'u ūcuaja'che mu'u nukachejana oko sē'sevuji nuka ku'iu saau chini —chiisi'kua'mu.

29 Chikuna Jesús,

—Raijū'u —chiisi'kua'mu repa'te.

Ūcuarumu Pedro choovuji caje oko sē'sevuji nuka ku'iu ūcuau nukachejana saisi'kua'mu. 30 Jā'ata'ni ruarepa tutakuna űa kukusō runisōpi'raku ija'che chiu cuisin'kua'mu repa:

—Chukuna'te Paaku chu'u ru'iche űsekaijū'u —chiisi'kua'mu.

31 Chikuna Jesús teana repa jūtuna chēa ija'che i'kasi'kua'mu repa'te:

—Chu'ure cuasamu mu'u. Jā'ata'ni masi cuasama'mu —chiisi'kua'mu.

32 Repa Jesús Pedrona'me choovuna tutena tutasi'e cuhasōsi'kua'mu.

33 Ūcuarumu chukuna repa neena ūcuauji choovuna tukuna repa'ni pojojū ija'che i'kasinaa'me:

—Dios Mamarepaku'mu mu'u. Ūcuarepaa'me jā'a —chiisinaa'me.

Genesaret cheja pa'iva'nare jũ'iva'nare Jesús vasosi'ere kuamu

(Mr 6.53-56)

34 Ûcuarũmũ chũkũna Jesuna'me chjaraji jẽni Genesaret chejana tĩ'asi-naa'me. 35 Tĩ'a maito repacheja pa'ina pãi Jesure ña masisinaa'me. Ûcuachi'a repaũ raisi'ere chekũnapi kũajũna repacheja pa'ijoorũã peore cana ũcuauũko asaasome. Asa ravũ jũ'iva'nare Jesús pa'ichejana rasinaa'me repana. 36 Repa-va'nare jũ'iva'nare ra ija'che chijũ sãesinaa'me repana: “Iva'na jũ'iva'na mu'ũ ju'ikãa pũso juhasiru'tu chẽseche jo'kajũ'ũ, chẽse vajua'ju”, chiisinaa'me. Ûcuarũmũ repana jũ'iva'na repaũ ju'ikãa chẽsesina ũcuauũko vajusinaa'me.

Pãi rekoñoã cu'ache paache'te i'kamũ Jesús

(Mr 7.1-23)

15 1 Ûcuarũmũ fariseopãina'me judiõpãi che'chona Jerusalén vu'ejoopo raisina Jesús pa'ichejana rani ija'che chũ'o sãesinaa'me repaũ'te: 2 —¿Je'se pa'iũna mu'ũ neena mai aipãi chũ'ũ jo'kasi'e cho'oma'ñe? Repa chũ'ũ jo'kasi'e cho'oche ãu ãipi'rani jũjũna masi choamanaa'me —chiisinaa'me repana.

3 Chitena Jesús repanare ija'che i'kasi'kuu'mũ:

—Mũsanũkona ũcuachi'a Dios chũ'ũ jo'kasi'ere jachajũ rupũ mũsanũkona cuasajũ chũ'ũñechi'a cho'ojũ pa'inaa'me. 4 Dios aperũmũ ija'che chiiũ chũ'ũ jo'kasi'kuu'mũ:

Mũja'kũpãi ña, kũkũju pa'ijũ'ũ mũsanũkona.
Ûcuachi'a,

Mũja'kũpãi cu'ache i'kamanejũ'ũ.

Jã'aja'ñe i'kanare vanisõñe pa'imũ, cu'ache i'kasi'e ro'i, chiiũ chũ'ũ jo'kasi'kuu'mũ. 5-6 Mũsanũkonata'ni chekũnare ija'che chũ'ũnaa'me: “Mai ja'kũpãire ija'che i'kato re'omũ: ‘Ja'kũpãi, mũsanũkonare kuirama'ñe chũ'ũ paache peore Dioni ñsija'mũ chũ'ũ. Jã'ajekũna mũsanũkonare kuiracu'amũ chũ'ũre’, chiito re'omũ. Jã'aja'ñe i'kanare pũka'kũpãi kuirache peomũ”, chiinaa'me mũsanũkona. Dios chũ'ũ jo'kasi'e jachanajeju pãipi rupũ mũsanũkona cuasajũ chũ'ũñechi'a cho'ojũ paarpũ chini jã'aja'ñe i'kanaa'me mũsanũkona. 7 Dios chũ'ũñe cho'ona cho'ocheja'che sã'sevũchi'a cho'ojũ pa'inaa'me mũsanũkona. Jã'ata'ni Repaũ chũ'ũñe cuheme. Aperũmũ Dios chũ'o kuasi'kũ Isaías mũsanũkona pa'ijachere masi kũakũ tocha jo'kasi'e ija'che i'kamũ:

8 Jã'ana Israel jojõsina, “Mu'ũni cuasajũ vajuchũnaa'me chũkũna”,
chiime chũ'ũre.

Jã'ata'ni repana rekoñoã chũ'ũre cuasamanaa'me repana.

9 Ûcuachi'a chũ'ũre cuasajũ pojojũ cho'ocheja'che sã'sevũchi'a peo-
che cho'onaa'me repana.

Rupɯ repana cuasajɯ chũ'ũñechi'a che'chonajejɯ chũ'ũni cuasamarɯ joreme jã'ana, chiimɯ —chiisi'kua'mɯ Jesús.

10 Jã'aja'ñe i'kacuha Jesús, pãi soni rao ija'che i'kasi'kua'mɯ:

—Chũ'ũ i'kache asa chẽa masijũ'ũ musanukona. 11 Pãi ăũ ăiñeji repana rekoñoă cu'ache cho'oma'me. Ija'chea'me: Repanapi cu'ache cuasani rekoñoă cu'ache cho'ome pãi —chiisi'kua'mɯ repau.

12 Ũcuarɯmɯ chukɯna repau neena na'a kueñe sani sêesinaa'me repau'te.

—ĈMũ'ũ i'kasi'ere asa fariseopãi pe'ruche vesukɯ mu'ũ? —chiisinaa'me.

13 Chitena Jesús i'kasi'kua'mɯ.

—Pãi repana chiño tãmanesiñũă cu'ara'ñũũă cuhejɯ ru'te sêjosôme. Dios Cɯnaɯmɯ Pa'ikũ ũcuaja'che Repau chũ'o masi che'chomana che'chocheji si'asôa'kũ chini cuhekũ chũ'ũja'mɯ. 14 Repana fariseopãi pe'ruche cuasamanejũ'ũ musanukona. Diore masi cuasamanajejɯ repana rekoñoă na'ava'naja'ñe pa'inapi chekɯnani che'chojɯ, na'ava'napi ũcuaja'che na'ava'nani juha sacheja'che cho'ome repana. Na'ava'ũpi chekɯni ũcuaja'che na'ava'ũni juha sani ũcuauko cojena tuã'ijanaa'me repana ñamava'najejɯ. Fariseopãi ũcuaja'che repana che'chosinana'me Diopi chũ'ũna na'ava'na ti'jñecojñojeja'ñe rɯa cu'ache ti'jñecojñojanaa'me —chiisi'kua'mɯ repau.

15 Jã'aja'ñe i'kaũna asa Pedro repau'te i'kasi'kua'mɯ.

—Mũ'ũ i'kasi'ere na'a masi kuajũ'ũ chukɯna'te —chiisi'kua'mɯ.

16 Chikɯna Jesús ija'che i'kasi'kua'mɯ:

—ĈMusanukona ũcuaja'che chũ'ũ i'kasi'e asavesuche? 17 Ija'chea'me: Pãiu ăũ ũcuauache'te ăni mevo cɯtarɯna jmamakarɯ paa sêjosômɯ. Rekocho kakamaɯ repau rekocho'ta'ni meno cho'oma'mɯ. 18 Jã'ata'ni pãi cu'ache cutuna repana rekoñoă cuasache'te i'kame. Jã'ajekɯna repana rekoñoă cu'ache pa'imɯ. 19 Pãi te'ena repana rekoñoă cu'ache cuasajɯ chekɯnare vanisôme. Chekɯna repana pa'imanare ja'me kãime. Chekɯna romineeju chekɯna ɯmũneeju cu'ache cho'ome. Chekɯna pōse ñaame. Chekɯna joreme. Chekɯna cu'ache cutume chekɯnare. Pãi cu'ache cuasana rɯa si'ache cu'ache cho'ome. 20 Jã'aja'ñe cuasajɯ cho'ona Diopi ñato repana rekoñoă rɯa meno paame. Jã'ata'ni pãi ũcuauanapi rupɯ mai aipãi chũ'ũ jo'kasi'ere jũjũa masi choache'te cho'omaneni Diopi ñato repana rekoñoă meno peome —chiisi'kua'mɯ Jesús.

Judío peokoji Jesure cuasasi'ere kuamɯ

(Mr 7.24-30)

21 Ũcuarɯmɯ Jesús Genesaret chejapi eta Tiro vɯ'ejoopona'me Sidón vɯ'ejoopo pa'ichejana saisi'kua'mɯ, chukɯna repau neenana'me. 22 Sakɯna repacheja cako cananeapãio judío peokoji rani cuiko i'kasi'koa'mo repau'te.

—Pāi Ūcuanukore Paakū, aperumū pa'isi'kū David Jojocojñosi'kū, Dios Raosi'kūjekū, oijū'ū chū'ūva'ore. Chū'ū chiiva'o vatini paako rwarepa jū'imo —chiisi'koa'mo.

23 Jā'aja'ñe chiiko'teta'ni Jesús i'kamanesi'kua'mū. Ūcuarumū chū'ūna repaū neena repaoji jā'aja'ñe i'kaona asa repaū'te kueñe tī'a rua i'kasinaa'me.

—Jā'ore saosōjū'ū. Maini tuhako rwarepa cuiko i'kamo jā'o —chiisinaa'me.

24 Chitena Jesús i'kasi'kua'mū.

—Dios chū'ūre, Israel jojosi'na Repaū chū'ore vesujū ovejava'na kuira'kū'te peova'naja'ñe pa'ijū chū'ova'na pa'inani judiōpāichi'a Repaū chū'ore kākū cho'okaau chini raosi'kua'mū —chiisi'kua'mū.

25 Jā'aja'ñe i'kakū'teta'ni Jesure ti'jñeñe ro're pūū űū'io i'kasi'koa'mo repao.

—Pāi Ūcuanukore Paakū, chū'ūva'ore cho'okaijū'ū —chiisi'koa'mo.

26 Chikona Jesús i'kasi'kua'mū repao'te.

—Pāipi chiiva'na āiñe'te āure tūa jamuchaire āuto cu'amū —chiisi'kua'mū.

27 Chikūna repao i'kasi'koa'mo.

—Ūcuarepaa'me jā'a. Jā'ata'ni jamuchai, mesako'a vū'evū'te pa'ijū pāi āū āijū pu'che to'jñomajñarūāre āime —chiisi'koa'mo repao. 28 Chikona Jesús repao'te i'kasi'kua'mū.

—Diore masi cuasamo mū'ū. Mū'ū chiiche cho'okaija'mū chū'ū —chiisi'kua'mū.

Repaū jā'aja'ñe i'karumūpi repao mamako teana vajuasomo.

Pāi jū'iva'nare jainukore vasomū Jesús

29 Ūcuarumū Jesús ūcuachejapi eta sani Galilea chiara rū'tāvana tī'a-si'kua'mū. Jā'achejapi aikūtina mūni pūsi'kua'mū repaū. 30 Pūū űū'ina pāi jainuko repaū űū'ichejana rani chi'isinaa'me. Chekūnare cu'acū'a paava'nare, na'ava'nare, nūka ku'imava'nare, chū'o cutumava'nare, chekūnare ravū jū'iva'nare ra chi'i repava'nare ūcuau ti'jñeñena jo'karena Jesús vasokaisi'kua'mū repanare. 31 Ūcuarumū repaū pāi chū'o cutumanesinapi cutujūna, nūka ku'imanasinapi nūka ku'ijūna, cu'acū'are paajū ro'osiva'napi re'oja'che ku'ijūna, na'ava'na pa'isinapi űajūna, űa jñano, “Maire Israelpāi Paakū Dios cho'osi'ea'me ie”, chijū Diore pojosi'naa'me.

Pāi cuatro milrepanare Jesús āū āusi'ere kūamū

(Mr 8.1-10)

32 Ūcuarumū Jesús chū'ūna'te repaū neenare soni rao i'kasi'kua'mū.

—Inare pāi repaū rasi'ere āū āni si'asō āiñejē'e peova'napi chū'ūna'me choteumucujñā pa'ijūna oimū chū'ū. Āū āimava'nare repaū vū'ñāna saoche cuhemū chū'ū, saijū āucuhana phā'pha ai jū'ijū chini —chiisi'kua'mū repaū.

³³Chikuna chukuna repau neena i'kasinaa'me repau'te.

—Icheja pāi peochejajekū āu āiñejē'e peomū. ¿Je'se chukuna jā'arepanukore āu jāna āujanaa'ñe? —chiisinaa'me.

³⁴Chitena Jesús i'kasi'kua'mū.

—¿Jetopurūā pā paache musanukona? —chiisi'kua'mū.

Chikuna chukuna repau neena,

—Pā sietereparūāna'me va'iva'nare te'eva'narechi'a paame chukuna —chiisinaa'me.

³⁵Ūcuarūmū Jesús repanare pāi, chejana pūa'jū chini chū'usi'kua'mū.

³⁶Pūnrena pāpūā sietereparūāna'me va'iva'nare mini cājikū Dioni, “Re'orepamū”, chini chukunani repau neenani tū'se īsiuna pāire āusinaa'me chukuna. Jmanukorū pa'isi'e āu Ūcuauji Dioni sēkuna teana rūa carūhisi'kua'mū. ³⁷Pāi ūcuanuko chajichechi'a āisinaa'me repa. Jā'ata'ni repana āijūna cajejaisi'e sieterepajū'ña sia maña timusinaa'me chukuna. ³⁸Repa āu āisina pāi romijē'e chīijē'e kuēkuema'ñe chekūgūmū cuatro milrepana pa'icosome. ³⁹Jā'a cho'o pi'nisirūmū Jesús repanare pāi saosō choovūji tuni Magadán chejana jē'si'kua'mū chukunana'me.

**Jesupi Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñoa'kū chini
fariseopāina'me saduceopāi sēesi'ere kua'mū**

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

16 ¹Ūcuarūmū fariseopāina'me saduceopāi Jesuni ñañu chini raisinaa'me. Rani repau'te, “Dios Raosi'kua'mū ikū”, chijū cuasanajejū ūcuauñi cu'ache cho'oñu chini,

—Diochi'a te'eū cho'omasiche'te cho'o ñojū'ū chukuna'te —chiisinaa'me repana.

²Jā'aja'ñe i'karena Jesús i'kasi'kua'mū repanare.

—Icheja cana na'ito ija'che cuasajū i'kanaa'me musanukona: “Ina'ito cūnaūmū maajaūmū pa'iauna che'ro re'o ñataja'mū”, chiinaa'me. ³Apēñataroā ūcuachi'a ija'che cuasajū i'kanaa'me musanukona: “Cūnaūmū maajaūmū pa'ia oko pikopi rūa pa'ia iumucuse oko raja'mū”, chiinaa'me. Cūnaūmū ñani umucuse pa'ijache cuasa i'kamasinata'ni irūmū chū'ure ñanata'ni chū'ū pa'iche vesūme musanukona. ⁴Musanukona cu'ache pa'ijū chū'ure masi cuasamanapi, rupū ñañu chini, “Diochi'a te'eū cho'omasiche'te cho'o ñojū'ū chukuna'te; mū'ū pa'iche'te masiñu chukuna”, chiime chū'ure. Jā'ata'ni cho'o ñomaneja'mū chū'ū musanukonare. Chū'ūpi Dios chū'o kuasi'kū Jonás cho'ocojñosi'ēja'chechi'a cho'ocojñokuna ñajanaa'me musanukona —chiisi'kua'mū repau repanare.

Chini repanare jo'ka sanisōsi'kua'mū repau, chukuna repau neenana'me.

Fariseopāi cu'ache che'choche'te kuamũ Jesús

(Mr 8.14-21)

⁵ Chũkũna Jesús neena chiara chekũkã'ko jê'erũmũ, pã cavesũ jênisõ-sinaa'me. ⁶ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te i'kasi'kua'mũ.

—Ñarepajũ'ũ. Fariseopãina'me saduceopãi pã saũcheja'chere ña chẽamanejũ'ũ —chiisi'kua'mũ.

⁷ Chikũna chũkũna ija'che cuasajũ sãĩnechi'a i'kasinaa'me:

—Maipi pãre ramanerena jã'aja'ñe i'kacosomũ ikũ —chiisinaa'me chũkũna.

⁸ Chũkũna cuasajũ sãĩnechi'a cutuche'te masikũ Jesús ija'che i'kasi'kua'mũ:

—¿Je'se pa'ĩuna mũsanũkona pã peoche'te cuasajũ cutuche? Chũ'ũre chuta'a masi cuasama'me mũsanũkona. ⁹ ¿Chũ'ũ i'kache chuta'a asa chẽa-ma'ñe mũsanũkona? ¿Chũ'ũ aperũmũ pã cincoreparũãpi mũmũpãi cinco milrepanare ãusi'e cuasama'ñe mũsanũkona? Repana ãijũna cajejaisi'e, ¿jetorũjũ'ña maña timure mũsanũkona? ¹⁰ ¿Ũcuachi'a pã sietereparũãpi mũmũpãi cuatro milrepanare chũ'ũ ãusi'e cuasama'ñe mũsanũkona? Repana ãijũna cajejaisi'e, ¿jetorũjũ'ña maña timure mũsanũkona? ¿Peore jã'a chũ'ũ cho'osi'e cavesũsõre mũsanũkona? Chũ'ũ peore cho'omasi-kũ mũsanũkonare jã'aja'ñe kuiramasikũjekũna, “Mai ãijañe pã peome mai”, chiimanejũ'ũ. ¹¹ Chũ'ũ i'kache masi asavesũme mũsanũkona. Pãre i'kama'mũ chũ'ũ. Repana fariseopãina'me saduceopãi pã saũcheja'chere che'chemanejũ'ũ —chiisi'kua'mũ repaũ chũkũna'te.

¹² Ũcuarũmũ chũkũna Jesús neena repaũ i'kache'te asamasi ija'che cuasasinaa'me: “Ãa, ikũ Jesús pã cho'orepache'te i'kama'mũ. Rupũ maipi repaũ fariseopãina'me saduceopãi che'choche'te asa chẽamaneajũ chini i'kamũ ikũ”, chiisinaa'me chũkũna sãĩnechi'a.

Pedro, “Dios Raosi'kua'mũ Jesús”, chiisi'ere kuamũ

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Ũcuarũmũ Jesús Cesarea de Filipino vũ'ejoopo pa'ichejana sani tĩ'a chũkũna'te repaũ neenare ija'che sãesi'kua'mũ:

—Pãi chũ'ũre, pãire ja'me paaũ chini Dios Raosi'kũ pa'iche cutuni, ¿je'se i'kache? —chiisi'kua'mũ.

¹⁴ Chikũna chũkũna i'kasinaa'me.

—Pãi te'ena mũ'ũ pa'iche'te cutuni, “Juan Pãi Okoro'vekũ'mũ jã'ũ”, chiime. Chekũna, “Aperũmũ pa'isi'kua'mũ jã'ũ; Elĩaa'mũ”, chiime. Jo'e chekũna, “Jeremĩaa'mũ jã'ũ. Jã'apãani chekũaa'mũ jã'ũ; aperũmũ Dios chũ'o kũasi'kua'mũ”, chiime mũ'ũre —chiisinaa'me chũkũna.

¹⁵ Chitena,

—Mũsanũkonajẽ'e chũ'ũ pa'iche'te cutuni, ¿je'se i'kache? —chiisi'kua'mũ.

16 Chikuna Simón Pedro i'kasi'kua'mu.

—Dios, Si'arumu Pa'iku Mamaku'mu mu'u. Pái ũcuaukore chũ'ua'ku chini Ũcuau Raosi'kua'mu mu'u —chiisi'kua'mu.

17 Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu repau'te.

—Mu'ure Simonre, Jonás mamaku'te pāiu te'eu'jē'e kuamanesinaa'me jā'a, mu'u cuasaku i'kasi'e. Chu'u Ja'ku Cnaumu Pa'ikujī mu'u rekochona kua jāuuna masiku i'kasi'kua'mu mu'u. 18 Chu'u mu'ure, “Pedro'mu”, chiimu. “Pedro” chini “Catapu” chiimu. Mu'u i'kasi'e ũcuarepajeku catapu jujacheja'che si'ama'ñe pa'ija'mu. Mu'u chu'ure i'kakū masi cuasacheja'che cuasaju chu'u chũ'ñe asa jachama'ñe cho'onare si'arumu na'a rua jainu-kore chēaku pa'ija'mu chu'u, repapani jūnisōsirumu jū'isina pa'ichejare ai pa'ima'ñe Dios pa'ichejare ai sani paapu chini. 19 Chu'u mu'ure, Dios chu'ore chu'vaa'ku chini jo'kamū. Mu'upi chu'vakuna pāipi asa chēa Repau'te cuasaju jvonare repapa cu'ache cho'оче Dios Cnaumu Pa'iku tnosōkaija'mu, repapani Ũcuau pa'ichejare sani paapu chini. Mu'u chu'vache'te asa jachaju Repau'te cuasacuhenareta'ni Dios Cnaumu Pa'iku repapa cu'ache cho'оче tnosōkaimaneja'mu. Jā'ajekuna Repau pa'icheja saimanejanaa'me repapa —chiisi'kua'mu Jesús.

20 Ũcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare, repau pa'iche'te chu-kunapi kuamaneaju chini ija'che chũ'usi'kua'mu:

—Chu'u pa'iche pāi chekunare te'eu'terejē'e, “Dios Raosi'kua'mu iku”, chijū kuamanejū'u —chiisi'kua'mu.

Repau chuenisōjañere kuamu Jesús

(Mr 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

21 Jā'arumu'pi pi'ra Jesús chukuna'te repau neenare repau Jerusalén sani cu'ache cho'ocojñojañere kuasi'kua'mu.

—Chu'u repacheja saisirumu judío ainana'me judío phairipāi chũ'unana'me judiōpāi che'chonapi chũ'ujūna rua cu'ache cho'ojanaa'me chu'ure. Jā'a-ja'ñe cu'ache cho'ojū vanisōjanaa'me repapa chu'ure. Jā'ata'ni chuenisō tācojñosi'kuta'ni choteumucujña pa'itona jo'e vajurajja'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau. 22 Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa Pedro oiū repau'te te'eu'te juha sa ija'che i'kasi'kua'mu:

—iDiopi ũsekaiuna jā'aja'ñe cho'оче ti'jñemaneaku mu'ure! iMu'uni jā'aja'ñe ti'jñeto cu'amū —chiisi'kua'mu repau.

23 Jā'ata'ni Jesús churi ña Pedro'te ija'che i'kasi'kua'mu:

—Vati ai cuasacheja'che cuasakujeku chu'ure ja'me pa'ima'ñe saijū'u mu'u. Dios chu'ure jo'kasi'ere chu'upi cho'oma'to cu'amū. Chekurumu mu'upi ũseku i'kauna chu'upi cho'omaneni cu'ache cho'omu. Pāi, Dios cuasacheja'che cuasamanaa'me. Mu'u ũcuaja'che Dios cuasacheja'che cuasama'mu —chiisi'kua'mu repau.

24 Chini Jesús chukuna'te repaḥ neenare i'kasi'kua'mu.

—Musanukonapi chu'u neena paḥu chini musanukonare cho'ouache'te jo'kasō chu'u chu'uñechi'a cho'oju pa'ijū'u. Chu'ure cuasanare chu'ure cho'ocheja'che vanisōñu chiijanaa'me pāi. Pāipi musanukonani jā'aja'ñe cho'oñu chiiche'te asanijē'e chu'ure cuasache jo'kasōmanejū'u. 25 Musanukonapi chuenisōñe'te vajuchuju musanukona asa chēasi'ere jo'kasōni jūnisōsirumu vati toana sani uuju pa'ijanaa'me. Jā'ata'ni chuenisōñejē'e vajuchuma'ñe chu'uni ūcua cuasaju chuenisōna, Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me. 26 Pāi cu'amajñarūa si'ache paanapi chu'ure cuasamaneni, repaḥa jūnisō vati toa saisirumu ūcuana paacheji ro'i eta Dios pa'ichejana saicu'amū. 27 Na'a pa'isirumu chu'u pāire ja'me paḥu chini Dios Raosi'ku chu'u Ja'kujajū'u ko'sijajū'u chu'u neena āngelena'me jo'e cajeja'mu. Reparumu, pāi ūcuauko re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ijajū'u chu'u. 28 Musanukona icheja chu'ure ja'me pa'ina te'ena chuta'a jūnisōma'ñe pa'iju chu'u Dios Raosi'ku pāire chū'ura chini raiche ñajanaa'me. Ūcuarepa'a'me jā'a —chiisi'kua'mu repaḥ chukuna'te.

Rua ko'sijajū'u Jesús carūhisi'ere kuamu

(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

17 1 Seirepaumucujña pa'isirumuna Jesús, aikūtina muḥi Pedro'te, Santiagona'me Juanre, Santiago cho'jeu'te chēa chekunare jo'ka te'enare aikūtina rua umu pa'ikūtina muasi'kua'mu. 2 Muḥi pa'iu Jesús repaḥa ñaju'te tūija'iu carūniasomu. Repaḥa chia ūsum miañeja'ñe ko'sijanasomu. Repaḥa ju'ikāña rua poko'sijakāña carūniasomu. 3 Ūcuarumu Jesús neena, aperumu pa'isinare Moisenana'me Elía'te ūcuauña'me nukaju chu'o cutunani ñaasome. 4 Jā'aja'ñe pa'ijuna ña Pedro ija'che i'kaasomu Jesure:

—Chu'ure Paaku, maipi ichejare pa'ijuna rua re'omu. Mu'upi chiito vū'ñarūa chotevū'ñarūa cho'okaija'mu chu'u, mu'u vū'eruna'me Moisés vū'eruna'me Elías vū'eru —chiniasomu.

5 Repaḥa Pedro chuta'a jā'aja'ñe i'katona repaḥa nukachejana piko rua poko'sija'chepe caje ta'pisō piko sa'navūji chu'o i'kache asoasomu repaḥare, ija'che chiicheji: “Iku chu'u chīi chu'u oiḥ paaku'mu. Rua pojomu chu'u ikure. Repaḥa chu'ore asaju pa'ijū'u musanukona”, chiniasomu.

6 Jā'aja'ñe i'kache'te asa kukucajejanisō Jesús neena vajuchuju tāni meñe umeasome. 7 Ūcuarumu Jesús sani repaḥare chēaku ija'che i'kaasomu:

—Vūijū'u. Vajuchumanejū'u musanukona —chiniasomu.

8 Chikuna muñe ñato Jesús te'eḥ nukaasomu; chekuna te'eujē'e peoasome.

9 Jā'aja'ñe cho'ocuha repaḥa aikūti cajerumu Jesús ija'che chū'uasomu repaḥare:

—Diopi ñokuna musanukona irumu ñasi'e, chu'u Dios Raosi'ku jūnisō vajuraisirumujatū'ka chekunare te'eḥ'terejē'e kuamanejū'u —chiniasomu. 10 Chikuna repaḥa neena Jesure ija'che i'kaasome:

—Já'ata'ni, ¿je'se pa'iuna maire judíopái che'chona, “Dios raoja'mu chiicojñokũ chuta'a raimarumuna Elías charo raija'mu”, chiiju che'choche? —chinasome.

11 Chitena Jesús i'kaasomu.

—Repana che'choche ũcuarepaa'me. Elíaa'mu charo rani peore si'ache mamare care'vajau. 12 Já'ata'ni chu'u musanukonare, Elías ranicuhasi'kua'mu, chiimu. Rani pa'iuna repau pa'iche'te vesuju pái repañare uache peore cu'ache cho'osinaa'me repau'te. Chu'ure Dios Raosi'kure ũcuaja'che repau'te cho'osi'eja'che cu'ache cho'ojanaa'me repaña —chinasomu.

13 Já'aja'ñe i'kauna repau neena asa masi, “Aperumu pa'isi'ku Elías rani cho'ojachere i'kama'mu iku. Irumu pa'isi'ku Juan Pái Okoro'vesi'ku rani pa'ia Elías cho'osi'eja'che cho'osi'ku pa'isi'ere i'kamũ iku”, chinasome repaña.

Chíiva'ure vatire paava'uni Jesús vasosi'ere kuumu

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

14 ũcuarumu repaña Jesuna'me aikũti muisina chũkũna repau neena'na'me pái repau'te tuhasina cha'aju nukachejana caje tĩ'asinaa'me. Caje tĩ'arena páiu Jesús ti'lñeñena sani ro're pũũ ñũ'iu ija'che i'kasi'kua'mu:

15 —Pái ũcuankore Paaku, chu'u chíiva'ure oijũ'u. Vatipi chẽa paa'ku chũ'ũkũna si'arumu vẽ've curuku chekurumu toana tãiu chekurumu chiachana tãimu repava'u. 16 Mu'u neenani rasi'kua'mu chu'u repava'ure, repañapi vatini eto saosõkaaru chini. Já'ata'ni eto saovesusinaa'me repaña —chiisi'kua'mu repau.

17 Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Musanukona pái irumu cana rua tĩñe cuasaju masi cuasama'me chu'ure. ¿Keekerumu musanukona tĩñe cuasache ñaku pa'iche chu'u? —Já'aja'ñe i'ka pi'ni— Ichejana rajũ'u repava'ure mu'u chíiva'ure —chiisi'kua'mu.

18 Chini repava'ure rauna Jesupi chũ'ũna eta sanisõsi'kua'mu vati. Já'arumupi repava'u teana vajau pa'isi'kua'mu.

19 Já'a cho'o pi'nisirumu chũkũna Jesús neena ũcuau'na'me te'ena cutuju ija'che séesinaa'me repau'te:

—¿Je'se pa'iuna chũkũna'te vatire eto saocu'au? —chiisinaa'me.

20 Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Dioni masi cuasamarũna vatire eto saocu'asi'kua'mu musanukonare. Musanukonapi mostazara'karuã rua jmara'karuãja'ñe Diore jmakaruã cuasapani, “Dios peore masiku'mu”, chini cuasaju ikũtore aikũtore, “Chekũchejare kũñũ nukajũ'u”, chiito ikũti teana chekũchejana kũñũra'amũ. Musanukonapi Dioni masi cuasarepato peore cho'ore'ochechi'a pa'ira'amũ. ũcuarepaa'me já'a. 21 Vati, iva'u chíiva'u sa'navu pa'isi'kũjanare Dioni cuasaju ãu ãima'ñe pa'lju Repau'te sēenarechi'a eto saore'omu —chiisi'kua'mu repau chũkũna'te.

Repaꝝ chuenisõjañere jo'e kuamꝝ Jesús

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

22 Ûcuarꝝmꝝ Jesús chuta'a repaꝝ Galilea cheja ku'irꝝmꝝ ija'che i'ka-si'kua'mꝝ chũkũna'te repaꝝ neenare:

—Chũ'ure Dios Raocõjñosi'kũre cuhena pãi cu'ache cho'oa'jũ chini chẽa jo'kajanaa'me. 23 Jo'karena chũ'ure vanisõjanaa'me repana. Chuenisõ tãcõjñosi'kũta'ni choteumucujñana jo'e vajurajia'mꝝ chũ'u —chiisi'kua'mꝝ repaꝝ.

Jã'aja'ñe i'kache'te asarena rũa sũmanesi'kua'mꝝ chũkũna'te.

Dios vũ'e chũ'unare kuri ro'iche'te i'kamꝝ Jesús

24 Ûcuarꝝmꝝ chũkũna Jesús neena Ûcuauña'me Capernaum vũ'ejoopo sani tĩ'asirꝝmꝝ Dios vũ'e chũ'unare kuri kookaina Pedroni ñãũ chini rani ija'che sãniasome:

—Jesús, mũsanũkonare che'chokũ, ¿Dios vũ'e chũ'unare kuri ro'ima'kũ? —chinasome.

25 Chitena Pedro,

—Jũjũ, ro'ikũ'mꝝ repaꝝ —chinasomũ.

Jã'aja'ñe i'kacuha ùcuau pa'ivũ'ena Pedroji kakaũna ña Jesús ija'che i'kakũ repaũni charo sãniasomũ:

—Simón, ¿je'se cuasakũ mũ'u? Pãi chũ'unã, ¿neeni pa'iche ro'i kuri sõeñe? ¿Ûcuana mamachĩire sõeñe? Jã'apãani, ¿chekũnani sõeñe? —chinasomũ.

26 Chikũna Pedro,

—Chekũnani sẽeme repana —chinasomũ.

Chikũna Jesús jo'e i'kaasomũ.

—Jã'a pa'ito repana mamachĩi kuri ro'ichejẽ'e peomũ. Jã'ajekũna chũ'ure Dios Mamakũjekũna Ja'kũ vũ'e chũ'unare kuri ro'iche peomũ. 27 Jã'ata'ni repanapi maini pe'rumanea'jũ chini ija'che cho'o'jũ'u: Chia-rana caje pitome su'a rũo va'ire chareparo no'isiva'ũni mini ñato repava'ũ chũ'opo'te kurire'reva paaja'mũ. Repare'reva kurire'reva chũ'unã'me mũ'u Dios vũ'e chũ'unare ro'iche ùcuapa'rũa ro'ire'reva pa'ija'mũ. Mini ma ùcuare'revaji Dios vũ'e chũ'unani ro'ijaijũ'u —chinasomũ repaꝝ repaũ'te.

“¿Kaupi na'a rũa masiku?”, chiime Jesús neena

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

18 1 Reparꝝmꝝ chũkũna Jesús neena ùcuauñi sani ija'che i'kajũ sẽesinaa'me repaũ'te:

—Chũkũna Dios neena, ¿kaupi na'a rũa masiku? —chiisinaa'me.

2-3 Chitena Jesús chĩiva'ũre soni rao chũkũna chenevũna nũko ija'che i'kasi'kua'mꝝ:

—Musanukonapi tiiñe cuasache'te jo'kasō iva'u chīiva'u cuasacheja'che cuasamaneni Dios pa'icheja saimanejanaa'me. ⁴Jā'ajekuna musanukonapi iva'u chīiva'u vesuku, “Cho'okajjū'u chu'ure; vesumu chu'u”, chiiu cuasacheja'che cuasanapi chu'u neena chekunare na'a masina pa'ijanaa'me. ⁵Pāi chu'uni cuasaju chīiva'nare ikujava'nare pojona chu'u neenajejuna chu'ure pojochaja'che cho'ome, Diopi ñato. Ūcuarepaa'me jā'a —chiisi'kua'mu repau.

Pāi rūhiñe cuasamana cu'ache cho'oche'te kuamu

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chīiva'na cuasacheja'che chu'ure cuasakuni te'e'u'te cu'ache chu'va-ku'te pāipi ija'che cho'oto na'a re'ora'amu: Repau chuta'a chu'u neeva'ure cu'ache chu'vamarumu toacunapuji rua ujaruji repau cavuna pāipi jepo vee chiarana tō ruoru na'a re'ora'amu repau'te. Jā'aja'ñe cho'oma'to ūcua pa'iu chu'u neeva'ure cu'ache chu'vauna Diopi repau cu'ache cho'osi'e ro'ire chū'uto na'a rua cu'ache pa'ija'mu repau'te. ⁷Pāi ūcuanuko re'oja'che pañu chiinata'ni re'oja'che pa'ivesakuna si'arumu ūcua cu'ache cho'oju pa'ime. Jā'ajekuna chu'ure cuasava'napi cu'ache cho'oa'ju chini cu'ache chu'vaku'te rua cu'ache ti'lñeja'mu.

⁸Jā'ajekuna, mu'u jūtupi chekuni cu'ache cho'oni repa jūtu tuso so'ona sējosōjū'u. Chekumu mu'u cū'apuji chekuni cu'ache cho'oni repa cū'aru tuso so'ona sējosōjū'u. Jā'aja'ñe cho'omaneni jājñana'me cū'a peore paakuta'ni vati toana saouna uuku pa'ija'mu mu'u, ūcuapi jo'e cu'ache cho'osi'kujeku. Na'a re'omu mu'upi jūtare tuso sējosō jā'apāani cū'aru'te tuso sējosō rūhirooru paava'uta'ni Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito. ⁹Ūcuaja'che mu'u ñakovaji ñaku chekuni cu'ache cho'oni repa ñakova ruta so'ona sējosōjū'u. Jā'aja'ñe cho'omaneni ñakocaã peore paakuta'ni vati toana saouna uuku pa'ija'mu mu'u, ūcua ñakovaji ñaku jo'e cu'ache cho'osi'kujeku. Na'a re'omu mu'upi ñakova'te ruta sējosō te'eñakova paava'uta'ni Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

Ovejava'u cavesusiva'u pa'iche'te kuamu Jesús

(Lc 15.3-7)

¹⁰Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Iva'nare chīiva'nare te'e'u'terejē'e cu'ache cuasaju cuhemanējū'u musanukona. Iva'na chīiva'na, chu'u Ja'kure Cunaumu Pa'iku'te Diore si'arumu ja'me pa'ina ángeles kuiracojñova'naa'me. ¹¹Chu'u, pāire ja'me paau chini Dios Raosi'ku, pāire vati toa sani uuche'te ūseku chēa para chini chejana cajesi'kua'mu.

12 '¿Je'se cuasoku musanukonare? Chekurumu musanukona te'euji ovejava'nare cienrepava'nare paamu. Jã'ajanukore paakuni chekurumu ovejava'u te'eva'u tiichejana sani cavesusõmu. Ūcuarumu mu'u chekuvav'nare noventa y nueverepava'nare te'eva'nare aikũti ja'mevana jo'ka, cavesusiva'uni ku'era chini sanisõmu. 13 Sani ku'eku pa'iu jãani chekuvav'nare noventa y nueverepanare cavesumanesiva'nare na'a rua pojomu mu'u repava'ure. Pojoku repava'ure mini kuãa ramu mu'u. Ūcuarepaa'me jã'a. 14 Mai Ja'ku Dios Cunaumu Pa'iku ūcuaja'che, Repau'te cuasanare vesuva'nare iva'nare chiiva'nare oicheja'che oiu te'eu'terejẽ'e vati toana saaru chiima'mu —chiisi'kuu'mu repau.

Chekuna cu'ache cho'oto jo'e cuasama'ñe pa'iche'te i'kamu Jesús

15 Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Chekurumu mu'u majapãiuja'iuji Diore cuasakuji mu'uni cu'ache cho'oto, sani repau'te te'eu'te i'kajũ'u, repau cu'ache cho'osi'ere masiakũ. I'kauna asa jachama'to ūcua ja'me pa'imũ mu'u repau'te. 16 Jã'ata'ni repauji asa jachato chekuni te'eu'te jã'apãani ka'chanare soni rao jo'e ūcuare repana asaju'te i'kajũ'u, repauni ja'me chu'vaal'ju. Repau cho'osi'e asa kuakainapi chotena jã'apãani te'eka'chapana pa'ito re'omu. 17 Repana chu'vache'te asacuheto Diore cuasakuanupu'te soni rao kuajũ'u repau cho'oche, repanapi asa ja'me chu'vaal'ju. Jã'ana chu'vache'te ūcua asacuheto, “Diore cuasama'kuja'che pa'iu Romapãi chũ'unare kuri kookaina pa'icheja'che cu'ache pa'imũ iku”, chini cuasaku ja'me pa'imanejũ'u repau'te.

18 Musanukonapi Diore cuasanapi jã'aja'ñe cho'onani chekure, “Mu'u cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache chũ'ucojñoja'mu mu'u”, chiito Dios Cunaumu Pa'iku ūcuaja'che i'kaja'mu. Jã'ata'ni musanukonapi repauni, “Mu'u cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache chũ'ũñe peomu mu'ure”, chiito Dios Cunaumu Pa'iku ūcuaja'che i'kaja'mu. Ūcuarepaa'me jã'a.

19 Jo'e ija'chere i'kamu chu'u musanukonare: Musanukonapi ichejare chejare pa'iju ka'chana ūcuate'e cuasa, “Dioni sũnu maini cho'okaau”, chini Repauni sũeto chu'u Ja'ku Dios Cunaumu Pa'iku asa cho'okaija'mu musanukonare. 20 Chu'ure cuasanapi chotena jã'apãani te'eka'chapana chi'i pa'iju chu'ure pojonare repana chenuv'te ja'me pa'ija'mu chu'u, ñoma'kuta'ni —chiisi'kuu'mu Jesús chukuna'te.

21 Ūcuarumu Pedro na'a kueñe sani Jesure ija'che sãesi'kuu'mu:

—Chukuna'te Paaku, chekurumu chu'u majapãiuja'iuji chu'uni cuhama'ñe cu'ache cho'oto, ¿jetorũñoã cuasamaneja'ñe chu'u repau cho'oche? ¿Sieterepañoãjatu'ka? —chiisi'kuu'mu.

22 Chikuna Jesús repau'te ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Sieterepañoãjatu'kama'ñe, sieterepañoãchi'api setentarepañoã cho'otojẽ'e jo'e cuasamanejũ'u repau cu'ache cho'oche —chiisi'kuu'mu repau.

Pōsero'i cavesucuhesi'kũ cho'osi'ere kũamũ Jesús

23 Ūcuarũmũ Jesús chũkũna'te jo'e ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Dios neena chekũnare cu'ache cho'ocojũo jo'e cuasama'ñe pa'inana'me cavesucuhenare Repaũ cho'ojache ija'chea'me: Aperũmũ pa'isi'kũ pã chũ'ũkũ repaũ'te cho'oche cho'okainapi ũcuauũni pōsero'i paajũna repanapi ro'ia'jũ chini sēsa chiniasomũ. 24 Chini ũcuauũkore sēepi'rakũ repaũ'te na'a rũa pōsero'i paakũni te'eũ'te charo soni raoasomũ repaũ. 25 Jã'ata'ni repaũ'te cho'oche cho'okaiva'ũ pōsero'i ro'ijache kurijẽ'e peoasomũ. Jã'ajekũna pã chũ'ũkũ chekũnare soni rao, “Ikũre repaũ rũjona'me mamachiĩna'me repana paamajũaruã tũa peore ĩsisõjũ'ũ. Chũ'ũpi repaũ pōsero'i paache'te koorã”, chiiũ chũ'ũasomũ. 26 Chikũna asa repava'ũ ũcuauũ ti'jñeñena ro're pũũ ñu'iu ija'che i'kakũ rũa sēniasomũ: “Chũ'ũre paakũ, oijũ'ũ chũ'ũva'ũre. Na'mirepa sēema'ñe cha'ajũ'ũ. Jmanũkoruãchi'a peore ro'isõra chũ'ũ mũ'ũre”, chiniasomũ. 27 Jã'aja'ñe i'kaũna asa pã chũ'ũkũ repaũni oiũ, “Pōsero'i sēema'mũ chũ'ũ mũ'ũre”, chini etoasomũ repaũ'te.

28 Jã'ata'ni repaũ, etoũna saiũ repaũ'te ja'me cho'oche cho'okaikũ'te repaũ'te jmanũkoru pōsero'i paakũni tijñaasomũ. Tijña repaũ'te cavũna chēa rũsokũ, “Mũ'ũ pōsero'i teana ro'isõjũ'ũ chũ'ũre”, chiniasomũ. 29 Jã'aja'ñe cho'ouna repava'ũ ũcuauũ ti'jñeñena ro're pũũ ñu'iu ija'che i'kakũ rũa sēniasomũ: “Chũ'ũva'ũre oiũ na'mirepa sēema'ñe cha'ajũ'ũ. Jmanũkoruãchi'a ro'isõra chũ'ũ mũ'ũre”, chiniasomũ repaũ. 30 Jã'aja'ñe i'kava'ũreta'ni cha'acuhekũ repaũni cu'ache cho'onare chēa cuauvũ'ena cuao repaũ pōsero'i ro'i pi'niñetu'ka paaajũ chini pã chēanani chũ'ũasomũ repaũ. 31 Jã'aja'ñe cho'ouna asa chekũna repaũna'me cho'oche cho'okaina sũma'ñe cuasa oijũ sani repanare paakũni peore kũaasome repaũ cho'osi'e. 32 Kũarena asa pã chũ'ũkũ repaũni soijani raa'jũ chini chũ'ũasomũ. Rarena repaũ'te, “Rũa cu'akũ'mũ mũ'ũ. Chũ'ũre rũa pōsero'i paakũ'teta'ni mũ'ũre sēemanesi'kũa'mũ chũ'ũ, mũ'ũpi rũa i'kakũ, ‘Oijũ'ũ chũ'ũva'ũre’, chiiũ chũ'ũni sēkũna. 33 Chũ'ũ mũ'ũre oiũ re'oja'che cho'osi'eja'che cho'okairũja'chere chekũre rũa cu'ache cho'oasomũ mũ'ũ. Rũa cu'amũ jã'a”, chiniasomũ repaũ. 34 Jã'aja'ñe i'kakũ pã chũ'ũkũ rũa pe'rukũ repaũ pōsero'i peore ro'isõñetu'ka repaũ'te cu'ache cho'oche chũ'ũasomũ —chiisi'kũa'mũ Jesús chũkũna'te.

35 Chini Jesús jo'e cheke ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Chũ'ũ Ja'kũ Cũnaũmũ Pa'ikũ ũcuaja'che cho'oja'mũ mũsanũkonare, chekũna cu'ache cho'osi'ere mũsanũkonapi cavesũma'ñe cuasato —chiisi'kũa'mũ.

Rũjoromi sējoma'ñe paache'te chũ'vamũ Jesús

(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

19 1 Jã'aja'ñe i'kacũha Jesús Galilea cheja pa'isi'kũpi Judea chejana Jordán chiacha ũsũũ mũikã'ko pa'ichejana sani ti'asi'kũa'mũ

repaŋ, chukuna repaŋ neenana'me. ²Pāi rŋa jainuko ja'me tuhasinaa'me repaŋ'te. Tuharena ūcuachejana jū'iva'nare vasosi'kua'mŋ repaŋ.

³Ūcuarŋmŋ fariseopāi te'ena Jesús pa'ichejana rani ija'che i'kajŋ sē-sinaa'me repaŋ'te, tiiñe i'kaŋna repaŋni chēa cu'ache cho'oñu chini:

—¿Pāiŋ'te repaŋ rŋjopi ūcuache'te cho'oru cuheku sējore'oku?
—chiisinaa'me.

⁴Chitena Jesús ija'che i'kasi'kua'mŋ:

—¿Aperŋmŋ tocha jo'kasi'e Dios chŋ'o kuache ñamanaa'ñe mŋsanŋ-kona? Ija'che chiimŋ repaŋ:

Dios apereparŋmŋ pāiŋ'te cho'osi'ku ŋmŋna'me romio'te
cho'osi'kua'mŋ.

⁵Jā'ajekuna ŋmŋ repaŋ puka'kupāi ja'me pa'isi'e jo'kasō
rŋjona'me pa'imŋ.

Jā'aja'ñe cho'o ūcuate'eŋja'che pa'ime repana,
chiimŋ. ⁶Diopi ñato ūcuate'eŋja'che pa'ijŋ ka'chanama'me repana. Jā'aje-
kuna pāiŋji Dios jā'aja'ñe paaru chini jo'kasi'ere jachaku rŋjoni sējosōni
cu'ache cho'omŋ —chiisi'kua'mŋ repaŋ.

⁷Chikuna repaŋ'te ija'che sēsinaa'me repana:

—Moisés aperŋmŋ ija'che chiiche chŋ'ŋ jo'kaasomŋ:

Pāiŋ ūcuakŋji repaŋ rŋjore paacuheku sējora chiiku charo
repaŋ'te sējojañere kuaku

utija'ovana tocha pi'ni ūcuaoŋi ŋsia'ku, repao chekunare ñojaja'ova.

Jā'aja'ñe cho'ocuha repaŋ sējore'omŋ repaŋ'te.

¿Je'se pa'ina jā'aja'ñe chiiche tocha jo'kau? —chiisinaa'me.

⁸Chitena Jesús repanare i'kasi'kua'mŋ.

—Mŋsanŋkonapi cu'ache cho'ochē'te jo'kacuhejŋ ūcuache cho'oñu
chijŋna jā'aja'ñe chŋ'ŋ jo'kaasomŋ Moisés. Jā'ata'ni Dios mamarŋmŋ
jā'aja'ñe chŋ'ŋ jo'kamanesi'kua'mŋ. ⁹Chŋ'ŋ mŋsanŋkonare ija'che i'ka-
mŋ: Pāiŋ ūcuakŋji repaŋ rŋjore chekure ja'me kāima'koni rureparŋ
sējosō chekoni vejani Dios ūseche'te cu'ache cho'omŋ —chiisi'kua'mŋ.

¹⁰Jā'aja'ñe i'kaŋna asa chukuna repaŋ neena ija'che i'kasinaa'me repaŋ'te:

—Jā'aja'ñekuna pāipi vejama'ñe pa'ito na'a re'ora'amŋ —chiisinaa'me
chukuna.

¹¹Chitena Jesús jo'e i'kasi'kua'mŋ.

—Jā'ata'ni pāi vejama'ñe te'ena pa'ina ūcuarepanuko pa'imasima'me.
Dios cho'okaicojñonachi'a pa'imasime vejama'ñe pa'ina. ¹²Pāi si'ache
cho'ojŋ romi vejamana pa'ime. Te'ena chíirŋmŋna teana romi paacu'a-
va'na ainesiva'na pa'ime. Te'ena romire cu'a cho'ochē'te ūsejŋ chekunapi
re'vasōkatena romi peome. Chekunata'ni Dios chŋ'ŋñe'te cho'ojŋ pañu
chini romi vejama'me. Pāi te'ena pa'imasini vejamanejŋ'ŋ. Jā'ata'ni te'ena
pa'ivesŋni vejajŋ'ŋ —chiisi'kua'mŋ.

Chīiva'nare Jesús re'oja'che i'ka jo'kasi'ere kuumu

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

13 Ūcuarumu pāi repana chīiva'nare Jesús pa'ichejana rasinaa'me, repauji chīiva'nani chēsekū Dioni re'oja'chere sēekaaū chini. Jā'aja'ñe rajuna ña chūkuna repau neena ūsepi'rasinaa'me repañare. 14 Jā'aja'ñe cho'ojuna Jesús chūkuna'te i'kasi'kua'mu.

—Chīiva'nare raiūsemanejū'u musanukona chū'uni raapu. Iva'na chīiva'naja'ñe pa'ijū chū'ure masi cuasanapi Dios chū'o asa chēajanaa'me —chiisi'kua'mu repau.

15 Chini Jesús repava'nare chīiva'nare chēsekū Diore sēekani pi'ni ūcuachejapi jo'e tīichejana sanisōsi'kua'mu chūkunana'me.

Pōsūu kuriu Jesure Dios pa'icheja saiche sēniasasi'ere kuumu

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

16 Ūcuarumu pōsūu Jesuni ñara chini rani ija'che sēesi'kua'mu repau'te:

—Masiu, ūquere re'oja'che cho'oni'te Dios pa'icheja saija'che chū'u? —chiisi'kua'mu.

17 Chikuna Jesús repau'te i'kasi'kua'mu.

—ŪJe'se pa'ina mu'u Dios pa'icheja sasa chiikuta'ni re'oja'che cho'ochete masira chini chū'uni sēeku? Diochi'aa'mu te'eu re'oja'che cho'omasiku. Repau pa'ichejana sasa chini Repau chū'u jo'kasi'ere asa jachama'ñe cho'okū pa'ijū'u —chiisi'kua'mu Jesús repau'te.

18 Chikuna pōsūu i'kasi'kua'mu.

—Maipi cho'ojū paapu chini Dios chū'u jo'kasimajñaruā ruua'me. Jā'a-ta'ni, ūjeere Dios na'a ruu chiimajñaruā cho'oja'che chū'u? —chiisi'kua'mu.

Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Ija'chea'me Dios chiirepache, Repau chū'u jo'kasi'e: “Pāi vanisōmanejū'u. Ūmupāi, romi paana chekunare romi ja'me kāimanejū'u. Ūcuaja'che romi umu pa'ina chekunare umupāi ja'me kāimanejū'u. Chekuna nee ñaamanejū'u. Chekuna pa'iche'te kuani joremanejū'u. 19 Mujakupāi ña, kukujū pa'ijū'u. Chekunare oiju pa'ijū'u musanukona meñe oicheja'che”, chiimu. Jā'are cho'okū pa'ijū'u mu'u —chiisi'kua'mu Jesús repau'te.

20 Chikuna i'kasi'kua'mu repau.

—Peore jā'a jachama'ñe cho'okū pa'iku'mu chū'u. ūŪquepi chū'ure chuta'a re'oja'che cho'ochē karaku? —chiisi'kua'mu repau pōsūu. 21 Chikuna Jesús repau'te i'kasi'kua'mu.

—Mu'upi karama'ñe re'oja'che cho'ora chini mu'u paache'te cu'amajñaruāre peore ūsisō, kuri koo chūova'na pa'iva'nani ruu ūsijū'u. ūsisōjani rani chū'una'me ku'iu chū'u chū'uñe'te cho'okū pa'ijū'u. Jā'aja'ñe cho'oni'te Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ija'mu mu'u —chiisi'kua'mu Jesús repau'te.

22 Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa pōsũũ ĩsucuheku sumava'u sanisōsi'kua'mũ rua kuriũjeku.

23 Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te repaũ neenare ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Kuriũ'te Dios pa'icheja saiaaku'teta'ni saicu'aja'mũ, repaũji kurire na'a rua cuasaku Dioni cuasama'to. Ũcuarepaa'me jā'a. 24 Jo'e ũcuare i'kamũ chũ'u musanũkonare. Camellova'ure miuñakarũ cojerũ kaka etajaicu'acheja'che kuriũ'te Dios pa'icheja saicu'aja'mũ, repaũji kurire na'a rua cuasaku pa'ito —chiisi'kua'mũ repaũ chũkũna'te.

25 Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa jñano repaũ'te ija'che i'kasinaa'me chũkũna:

—Jā'a pa'ito, ¿je'se cho'onani Dios pa'icheja saire'oja'u? —chiisinaa'me.

26 Chitena Jesús chũkũnani ñaku ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Maichi'a te'ena cuasajũna Dios pa'icheja saicu'amũ maire pãi. Diopi cho'okaitota'ni Repaũ pa'icheja saiche vesama'mũ —chiisi'kua'mũ.

27 Chikũna Pedro ija'che i'kasi'kua'mũ Jesure:

—Chũkũna mũ'ũna'me paũũ chini chũkũna paasimajñaruã peore jo'kasõ rani mũ'ũna'me ku'ime. Jā'aja'ñe cho'osi'e ro'i, ¿ũquere koojanaa'ñe chũkũna? —chiisi'kua'mũ.

28 Chikũna Jesús chũkũna'te ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Dios si'amajñaruã peore jo'e mama cho'osirũmũ chũ'u pãire ja'me paaũ chini Dios Raosi'ku pãi chũ'ũna ñũ'isaivu'te ñũ'iu chũ'ũja'mũ. Reparũmũ musanũkona chũ'ũna'me ku'isina ũcuaja'che pãi chũ'ũna ñũ'isai docerepasaire te'esaichi'a ñũ'ijũ Israelpãi docerepana jojosi-nani chũ'ũjũ pa'ijanaa'me. Ũcuarepaa'me jā'a. 29 Pãi chũ'ũni cuasajũ Dios chũ'ũñe'te cho'ojũ paũũ chini chekũrũmũ repana vũ'ña jo'kasõme. Chekũrũmũ repana majaa'chupãire jo'kasõme. Chekũrũmũ repana majaa'choromire jo'kasõme. Chekũrũmũ repana cho'jechĩire jo'kasõme. Chekũrũmũ repana pũka'kupãire jo'kasõme. Chekũrũmũ repana mamachĩire jo'kasõme. Chekũrũmũ chejña repana cho'ochẽ cho'osichejña jo'kasõme. Jā'aja'ñe cho'osina ũcuanũko repana aperũmũ paasinũko na'a rua jñaajanaa'me. Ũcuachi'a jũnisōsirũmũ Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me repana. 30 Pãi te'ena pōsũũ kuriũ repaũ nee jo'kacuhesi'ēja'che repana neere jo'kacuhejũ karama'ñe paajũ chekũnare, “Re'oja'che pa'inaa'me ina”, chiicojñome. Chũ'u chũ'ũñe'te cho'ojũ repana paache jo'kasõnareta'ni chekũna ña cu'ache cutume. Jā'ata'ni Dios na'a pa'isirũmũ repana paache'te jo'kacuhejũ karama'ñe paajũ chekũnare, “Re'oja'che pa'ime ina”, chiicojñosinare, “Cu'ache pa'inaa'me ina”, chiija'mũ. Chũ'u chũ'ũñe'te cho'ojũ repana paache jo'kasõ chekũnare cu'ache cutucojñosinareta'ni, “Re'oja'che pa'inaa'me ina”, chiija'mũ Dios —chiisi'kua'mũ Jesús chũkũna'te.

Cho'oché cho'okaisinare ro'isi'ere kuamú

20 ¹Úcuarumú Jesús chükuna'te repau neenare jo'e úcuajji cuasa-
ku ija'chere kuasi'kua'mú:

—Repau chũ'ñe cho'onare Dios cho'ojache ija'chea'me: Pãiu cheja cho'oché cho'ochéja paaku rúa apeñatato vñi etaasomú, pãire ku'e jñaá repau pñsi uche chio tuakaiche'te chũ'ñ jo'kara chini. ²Ku'e jñaá repanare, “Cho'oché cho'oché te'eumucuse denario kurire'reva te'ere'reva ro'ija'mú chũ'ñ musanukonare”, chiniasomú. Chini, “Jaú”, chitena repanare chiona chũ'ñ saomasomú repau, pñsi uche tuakaarú chini. ³Repanare saocuha vñena col'i, nueve pa'itona umucuse jo'e vñe'jooona eta áu ísichejana múa chekúnare pã cho'oché'te peojú rupú pa'inani ñaasomú repau. ⁴Ña repanare ija'che i'kaasomú repau: “Musanukona úcuaja'che, chũ'ñ uche chiona sani uche ja'me tuakajjũ'ñ. Cho'okaisi'e ro'i masi ro'ira”, chiniasomú. Chikuna asa, “Jaú”, chini, saniasome repa. ⁵Repa saisirumú jo'e vñena col'iasomú repau. Col'i pa'iu nukarepaú sũ'itona jo'e eta múa repau charo cho'osi'aja'che cho'oasomú repau. Tres pa'ito na'ito eta jo'e úcuaja'che cho'oasomú repau. ⁶Jã'aja'ñe cho'osi'kupi na'irepa chekurumú cinco pa'itona jo'e eta áu ísichejana múa chekúnare pã rupú pa'inani ña ija'che i'kaasomú repau: “¿Je'se pa'iuña musanukona cho'oché'je' cho'oma'ñe si'aumucuse íchejare pa'ijú pa'iche?”, chiniasomú. ⁷Chikuna repa'te ija'che i'kaasome repa: “Pã te'ejj'e, 'Rani cho'oché cho'okajjũ'ñ chũ'ñ; ro'ira', chiikujj'e peom chükuna'te”, chiniasome. Jã'aja'ñe i'karena asa, “Chũ'ñ uche chiona sani uche tuakajjũ'ñ chũ'ñi”, chiniasomú repau. Chikuna, “Jaú”, chini sani, na'isöcuhasirumuta'ni tuakaniasome repa.

⁸Úcuarumú chio paaku, repa'te cho'oché cho'okainare chũ'ñkaiku'te na'iuña ija'che i'kaasomú: “Chũ'ñe cho'oché cho'okainare úcuaukore soni rao, cho'jerepa raisinani charo ro'ijjũ'ñ. Chareparo raisinare cho'jerepa ro'ijjũ'ñ”, chiniasomú. ⁹Chikuna asa repa'ji sokuna na'ito cinco pa'itona kaka cho'oché cho'osina rianasome. Rani úcuauko denario kurire're te'ere'rechi'a cho'oché te'eumucuse ro'ichenuko kooasome repa. ¹⁰Jã'anare ro'i pi'nisirumú charo saisina úcuauñi ro'ipi'rajuna ija'che cuasaasome: “Maita'ni si'aumucuse cho'oché cho'osinajejú na'a rúa koojanaa'me”, chijjú cuasaasome. Jã'aja'ñe cuasanareta'ni repanare úcuajanukoruchi'a ro'iasomú repau. ¹¹Ro'iuña koo ña chio paakuni ke'rejú ¹²ija'che i'kaasome repa: “Inare na'irepa sani te'ehorachi'a cho'oché cho'osinare, chükuna'te rúa asucheja si'aumucuse cho'oché rúa cho'ojú na'isinare ro'ichenuko ro'isi'kua'mú mũ'ñ”, chiniasome repa. ¹³Chitena chio paaku repanare te'eũ'te i'kaasomú. “Ñaku, mũ'ñe tññe cho'oma'ñe úcuarepa cho'omú chũ'ñ. Aperumú chũ'ñ mũ'ñe, 'Cho'oché cho'oché ro'i te'eumucuse denario kurire'reva te'ere'reva ro'ija'mú', chiisi'kua'mú.

14 Jã'ajekuna mu'ure ro'isinuko saku saijũ'u mu'u. Chu'upi chio paakujini inani cho'jerepa saisinareta'ni musanukonare ro'ichenuko ro'ira chiito re'omu. 15 Chu'u neea'me jã'a kuri. Repa kuri chu'ure uache cho'ore'omu. ¿Chu'upi inani oiũ ucuajanukochi'a ro'ikuna pe'ruche musanukona?”, chiniasomu repau —Jã'aja'ñe i'kaku chu'vasi'kua'mu Jesús chukuna'te.

16 Dios ucuaja'che chio paaku repau'te si'aumucuse cho'oche cho'osinana'me na'irepa sani cho'osinani ucuajanukoruchi'a ro'isi'eja'che Repa'ni cuasaju Repau chũ'uñe rua jeerumu cho'onare na'a cho'je cuasaju Repau chũ'uñe cho'onare ucuapa'ruvachi'a oiũ repana jünisõsirumu pa'iche re'oja'chere isija'mu.

Jesús repau chuenisõjañere jo'e kuamu

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

17 Ucuarumu Jesús Jerusalén vu'ejoopona maiũ päipi jainuko ja'me maijuna, chukuna'te repau neenare docerepanare te'enare soni ija'che kuasi'kua'mu:

18 —Jerusalén vu'ejoopona maima mai. Ucuachejana chu'ure Dios Rao-si'kure päipi chëa judío phairipäi chũ'unana'me judiõpäi che'chonani sa jo'kajanaa'me. Ucuapani chu'ure vanisõjañe chũ'u 19 judío peonani jo'karena, rua cu'ache cutuju päisõju sui'sue pi'ni kurususẽ'verona jẽ'jo nuko vëasõjanaa'me repana chu'ure. Jã'ata'ni choteumucujñana vajurajia'mu chu'u —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te repau neenare.

Santiagoame Juanre puka'ko Jesure sëekaisi'ere kuamu

(Mr 10.35-45)

20 Ucuarumu Zebedeo mamachii puka'kona'me Jesús pa'ichejana raisinaa'me. Rani repana puka'ko Jesús ti'jñeñena ro're puusi'koa'mo mamachiire re'oja'che cho'okaijachere sësa chini. 21 Jã'aja'ñe cho'okonaña Jesús repao'te ija'che sëesi'kua'mu:

—¿Ûquere chiiko mu'u? —chiisi'kua'mu repao'te.

Chikuna repao ija'che i'kasi'koa'mo:

—Iva'nare chu'u chiiva'nare, mu'u chũ'urumu te'eu'te mu'u uajajũtu cakã'kona, chekuni kã'kojũtu cakã'kona puuche chũ'ujũ'u ñu'iju ja'me chũ'uju paapu —chiisi'koa'mo repao.

22 Chikona Jesús repao mamachiire ija'che i'kasi'kua'mu:

—Musanukona Dios cho'ojachere vesuju jã'aja'ñe sëeme. Päipi musanukonani chu'ure cho'opiracheja'che vanisõñu chiito, ¿cuhemanajanaa'ñe musanukona? —chiisi'kua'mu repau.

Chikuna repana ija'che i'kasinaa'me:

—Cuhema'ñe cho'ocojñojanaa'me chukuna —chiisinaa'me repana.

23 Chitena Jesús repa'ne ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chũ'u cho'ocojñoñeja'ñe cho'ocojño repajanaa'me m̄sanukona. Jã'ata'ni m̄sanukonare chũ'una'me ñu'ija'ñe chũ'u jo'kacu'amũ chũ'ure. Chũ'u Ja'ku apereparum̄na Repaũ ïsija'mũ chiicojño sinani jo'kaja'mũ jã'a chũ'una'me ñu'i'ñe —chiisi'kua'mũ repaũ. ²⁴ Ūcuarum̄ chukũna Jesús neena dierepana, repao s̄esi'ere asa mamachĩire ka'chanare r̄ua pe'rulinaa'me. ²⁵ Jã'aja'ñe pe'rujũna ña Jesús chukũna'te soni rao ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Ie masicosome m̄sanukona: Icheja cheja pãi chũ'una repana neenare r̄ua cuaja pa'iche'te chũ'ujũ r̄ua chũova'nare cho'oju pa'ime. ²⁶ Jã'ata'ni m̄sanukonari te'eũ pãi chũ'uku pasa chini repana cho'ocheja'che cho'omanejũ'u. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe, cho'oche cho'okaiva'uja'che chekũnare cho'okaiũ pa'ijũ'u. ²⁷ Te'eujĩ chekũnare paara chini repana paacojño ku pa'icheja'che pa'ijũ'u. ²⁸ Jã'aja'ñe pa'iku'mũ chũ'u pãire ja'me paaũ chini Dios Raosi'ku. Pãipi cho'okaarũ chini raisi'kuma'mũ chũ'u. Pãire ūcuanukore re'oja'che cho'okaiũ repana cu'are jũni ro'ikasa chini raisi'kua'mũ —chiisi'kua'mũ repaũ chukũna'te.

Na'ava'na ka'chanare Jesús vasosi'ere kũamũ

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Ūcuarum̄ chukũnari Jericó v̄e'joopo pa'isinari Jesuna'me eta saijũna pãi r̄ua jainuko ja'me saisinaa'me chukũna'te. ³⁰ Eta saijũ ñato na'ava'na ka'chava'na ma'a ru'tuva'te ñu'isinaa'me. Ūcuarum̄ repana Jesús caraiche'te asa ija'che i'kajũ ujachu'opi cuisinaa'me:

—Pãi Ūcuanukore Paakũ, David aperum̄ pa'isi'ku jojosi'ku, oijũ'u chukũnava'nare —chiisinaa'me repana.

³¹ Jã'aja'ne i'kajũna chukũna'te tuhana pãi,

—Re'omũ. Jo'e i'kamanejũ'u —chiisinaa'me repañare. Jã'ata'ni repana jo'e na'a r̄ua cuijũ i'kasinaa'me.

—Pãi Ūcuanukore Paakũ, David aperum̄ pa'isi'ku jojosi'ku, oijũ'u chukũnava'nare —chiisinaa'me repana.

³² Jã'aja'ñe i'kajũ cuijũna asa canũka Jesús repañare soni rao ija'che s̄esi'kua'mũ:

—¿Ûquere cho'okaarũ chini s̄eñe m̄sanukona chũ'ure? —chiisi'kua'mũ Jesús repañare.

³³ Chikũna repana,

—Pãi Ūcuanukore Paakũ, chukũna ñakocaã ñoa'ku chiime chukũna —chiisinaa'me repana.

³⁴ Jã'aja'ñe i'karena Jesús repañani oiũ repana ñakocaãna poũna repaña ñakocaã teana re'ojañakocaã care'ososi'kua'mũ. Ūcuarum̄ repaña na'ava'na pa'isina ñakocaã re'oja'che ñajũ ūcuauñi jovo ja'me ku'ijũ pa'isinaa'me.

Jerusalén vø'ejoopo Jesús sani tĩ'asi'ere kuamũ

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

21 ¹⁻² Ūcuarũmũ chũkũna Jesuna'me saiũ Jerusalem kueñe cajoopo Olivo aikũti pa'ljoopona Betfagé vø'ejoopona tĩ'asinaa'me. Ūcuarũmũ Jesús chũkũna'te repaũ neenare te'eka'chapanarechi'a saopi'raakũ ija'che chũ'usi'kua'mũ:

—Jeejoopona kueñe cajoopona saiũ'ũ mũsanũkona. Sani ũcuachejana burrava'ore quẽo sũosiva'ore chĩina'me rũiva'oni jĩaaajanaa'me mũsanũkona. Jĩaa repava'nare jose ichejana rakaiũ'ũ. ³ Pãiu ũcuauakũji mũsanũkonare, “¿Ûque cho'oñũ chini mũsanũkona jã'ava'nare joseche?”, chiito, “Maire Paakũ iva'nare chiimũ. Na'mi co'choja'mũ repaũ iva'nare”, chiiũ'ũ —chiisi'kua'mũ.

⁴ Jesupi jã'aja'ñe i'kaũna, aperũmũ Dios chũ'o kuakaisi'ku tocha jo'kasi'epi ija'che chiicheji ũcuarepa ti'jñesi'kua'mũ:

⁵ Jerusalén vø'ejoopo pa'inare ija'che i'kakaiũ'ũ:

“Ñajũ'ũ, mũsanũkonare chũ'ũkũ raiche.

Pe'kerũ pa'iu burrava'o põse ve'eva'o mamakũni tuhiũ raimũ”, chiicheji.

⁶ Ūcuarũmũ repana Jesús neena sani repaũ chũ'usi'e cho'oasome. ⁷ Burrava'ore jĩaa, repaona'me mamakũ'te jose Jesús pa'ichejana ra, kãñari tuorena Jesús repava'ure tuhisi'kua'mũ. ⁸ Ūcuarũmũ pãiu rũa jainũko repaũ tuhiũ saima'ana repana sẽ'sevũ ju'ikãñapi tĩ'te ja ũhasinaa'me. Chekũna pũti kare veri ũcu ma'ana ũhasinaa'me. ⁹ Repaũ'te tuhana pãiu charo sainana'me cho'je raina ija'che i'kajũ cuisinaa'me:

—i'ku aperũmũ pa'isi'ku David Jojocojñokũ rũa masiũ'mũ! iDiopi re'oja'che cho'okaũ ikũre, Repaũ Raosi'kũre! Cũnaũmũ Pa'ikũ Dios peore Masiũ'mũ —chiisinaa'me repana.

¹⁰ Repaũ Jesús Jerusalén vø'ejoopo sani tĩ'asirũmũ repajoopo pa'ina pãiu repaũni ñaũũ chini jainũko chi'i repaũ'te ja'me tuhasinani ija'che sẽesinaa'me:

—¿Jeeja'iu'ũ jã'ũ? —chiisinaa'me.

¹¹ Chitena chekũna ija'che i'kasinaa'me:

—Galilea cheja pa'ijooopo Nazaret vø'ejoopo raisi'kua'mũ jã'ũ. Jesua'mũ. Dios chũ'o kuakaikũ'mũ —chiisinaa'me.

Dios vø'ena kaka põse ĩsinare Jesús eto saosi'ere kuamũ

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48)

¹² Ūcuarũmũ Jesús Dios vø'ena kaka, repavũ'e põse koosinana'me ĩsinare peore eto saokũ chekũnare kuri sa'ñekaisina mesako'ñana'me

ũkupova'nare ĩsisina ñu'ĩsisaiũa jũjo tajño ũhasi'kũa'mũ. 13 Jã'aja'ñe cho'okũ ija'che i'kasi'kũa'mũ repaũ:

—Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Chũ'u vũ'e pãĩ chũ'ũre pojojũ sũevũ'ea'me, chiimũ. Jã'ata'ni mũsanũkona pũse ñaana cho'ocheja'che kaka cu'ache cho'ome ivũ'e —chiũũ eto saosi'kũa'mũ Jesũs repañare.

14 Ũcuarũmũ na'ava'nana'me cu'acũ'a paava'na Dios vũ'ena kaka-rena Jesũs ña repañare vasosi'kũa'mũ. 15-16 Jesupi Diochi'a masiche'te cho'oũna ña judío phairipãĩ chũ'ũnana'me judío pãĩ che'chona rũa pe'rusinaa'me. Ũcuachi'a repavũ'e pa'ĩnapi chĩĩpi Jesũs cho'osi'ere ña, cuijũ ỹjachũ'opi, “ĩkũ aperũmũ pa'ĩsi'kũ David Jojosi'kũ Dios Raocojũnosi'kũ rũa masiũ'mũ!”, chiijũna asa pe'rujũ Jesure ija'che i'kasinaa'me repaña:

—¿Chĩĩ i'kajũ cuiche asama'kũ mũ'ũ? —chiĩsinaa'me.

Chitena Jesũs i'kasi'kũa'mũ.

—Jũjũ, asamũ chũ'ũ. Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e, ¿ñamanaa'ñe mũsanũkona? Ija'che chiimũ:

Vĩjachĩĩna'me na'a aina Diopi cho'okaiũna

Ũcuauũni pojojũ re'oja'che i'kajanaa'me,

chiimũ —chiĩsi'kũa'mũ Jesũs repañare.

17 Ũcuarũmũ chũkũna repañare pãĩ jo'ka Jesuna'me Betania vũ'ejoopona sani kãisinaa'me.

Higoũjũ jo'e kũĩmanea'kũ chini i'kamũ Jesũs

(Mr 11.12-14, 20-26)

18 Jo'e apeñatato Jesũs chũkũnana'me Jerusalén vũ'ejoopona jo'e colisi'kũa'mũ. Co'ikũna Jesure aũcuhaasomũ. 19 Co'ikũ higoũũ ma'a rũ'tũva nũkaũ'ũte ña repañũ kueñe sani ñato repaña'pũrũã peoũjũ ja'ochi'a pa'ĩsi'kũa'mũ. Jã'ajekũna repañũ ija'che i'kasi'kũa'mũ repaũ:

—Jmamakaruũjẽ'e jo'e ãira'pũrũã kũĩmanejã'mũ iũũ —chikũna repañũ teana te'erũmũ jũnisõsi'kũa'mũ. 20 Jã'aja'ñe cho'oũna ña cuasajũ chũkũna repaũ neena ija'che sũesinaa'me repaũ'te:

—¿Je'se cho'okũna jã'aũũ higoũũ teana jũnisõũ? —chiĩsinaa'me.

21-22 Chitena Jesũs i'kasi'kũa'mũ.

—Mũsanũkonapi Diore jachama'ñe masi cuasani higoũũ chũ'ũ cho'osi'ejã'chechi'a cho'oma'ñe, cheke si'ache cho'omasijũ ikũtũre aikũtũre, “Icheja kũũũ chiarana sũ'a nũkajũ'ũ”, chiito repakũti mũsanũkona chũ'ũñe cho'oja'mũ. Mũsanũkona Repaũ'te sũeñe peore cho'okaijã'mũ Repaũ, Ũcuauũni masi cuasajũna. Ũcuarepaã'me jã'a —chiĩsi'kũa'mũ repaũ.

(Mt 21.12)

Jesús rúa masi i'kasi'ere kuamu

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

23 Jā'aja'ñe cho'ocuha jo'e rani reparumu Jesús Dios vü'ena kakasi'kuamü. Kaka pa'iu che'chokuna judío phairi chü'unana'me judío aina rani ija'che séesinaa'me repau'te:

—¿Je'se cuasa pāi chü'una cho'ocheja'che cho'oku mü'ü? ¿Neepi chü'urena rani cho'oku mü'ü? —chiisinaa'me.

24-25 Chitena i'kasi'kuamü repau.

—Chü'ü ücuaja'che müsankonani chü'o sēniasara. ¿Neepi Juanre Pāi Okoro'vekü'te chēa raore? ¿Diopi raou? Jā'apāni, ¿pāipi chēa raore repau'te? Müsankonari kuaru chü'ü ücuaja'che iere cho'oa'kü chini chü'ure chēa raosi'kü mami kuaja'mü müsankonare —chiisi'kuamü.

Chikuna sāiñechi'a ija'che cutusinaa'me repaña: “¿Je'se mai iküre i'kajanaa'ñe? Maipi, 'Juanre Dios chēa raosi'kuamü', chiito ikü maire, '¿Müsankona je'se pa'üna jā'aja'ñe cuasanata'ni Juan chü'vasi'e cuasamanere?', chijja'mü. 26 Ücuachi'a, 'Pāipi chēa raosinaa'me', chiicu'amü maire. Ina pāi jainuko, 'Juan Dios chü'o kuakaikü pa'isi'kuamü', chijju

cuasame. Jã'ajekuna maipi jã'aja'ne i'kato ina asa pe'ruju cu'ache cho'ojanaa'me maire", chinasome repana. ²⁷Sãinechi'a jã'aja'ne cutu pi'ni Jesure ija'che i'kasinaa'me repana:

—Juanre raosi'ku mami vesume chukuna —chiisinaa'me.

Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chu'u ũcuaja'che musanukonapi jã'aja'ne i'karena chu'ure chũ'u raosi'ku mami kuamaneja'mu —chiisi'kua'mu repau.

Pãiu mamachii te'eka'chapana cho'osi'ere kuamu

²⁸Ūcuarumu Jesús repanani chu'vakü ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu:

—¿Ie je'se cuasoku musanukonare? Pãiu chii ka'chanare umupãichi'a paaasomu. Paaküji repanare te'eute ija'che i'kaasomu repau: “Jmava'u, iumucuse chu'u pisi uche chio cho'oché cho'ojaikajjũ'u”, chiniasomu. ²⁹Chikuna mamaku i'kaasomu. “Saiumama'mu chu'ure”, chiniasomu. Jã'ata'ni na'a pa'iu jo'e mama cuasa saniasomu repau, puka'kuni cho'oché'te cho'okasa chini. ³⁰Jã'aja'ne cho'ocuha puka'ku chekure mamaku'te ũcuaja'che i'kaasomu. I'kauna asa, “Ja'u, sasa”, chiniasomu. Jã'ata'ni saimaneasomu repau —Jã'aja'ne chiiu kuasi'kua'mu Jesús repanare. ³¹⁻³²Jã'aja'ne kua pi'ni repanare ija'che sēniasasi'kua'mu repau:

—Musanukona cuasato repau mamachii, ¿kaupi puka'ku chiiche cho'okaku? —chiisi'kua'mu.

Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Charo i'kacojñosi'ku —chiisinaa'me.

Chitena Jesús repanare ija'che i'kasi'kua'mu:

—Juan Pãi Okoro'veku rani musanukonare, Dios chũ'ũne cho'ona re'ojache pa'iche'te chu'vasi'kua'mu. Jã'ata'ni jachasinaa'me musanukona. Jã'a cho'oto Romapãi kuri kookainana'me si'uromi, Juan chu'vasi'ere asa chēa repana cu'ache cho'oché ũhasōsinaa'me. Jã'aja'ne cho'osinajeju repana jūnisōsirumu Dios pa'ichejana saijanaa'me. Musanukonata'ni repana cho'oché peore ñasinata'ni mama cuasa cu'ache cho'oché ũhasōmanesinajeju saimanejanaa'me. Ūcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mu repau.

Cho'oché cho'okaina cu'ache cho'osi'ere kuamu

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³Ūcuarumu Jesús repanani chu'vakü jo'e chekere cuasaku kuasi'kua'mu.

—Pãiu cheja paaku pisi uche chio tã pi'ni si'acachio rühiso'koro jeo tūsasomu. Repaso'koro jeo pi'ni uche cha'ca chachojavu je'naasomu repau ũcuate'evuji conora'ka meajacheja pa'ivü. Ūcuachi'a repachio kuirakaijanapi si'acachio ñaju kuirakaiju paaru chini vü'e umu nukavü'e cho'oasomu repau. Peore cho'o pi'ni repa chio kuirakaijanare jña'a jo'ka tichejana sanisōasomu repau. ³⁴Sani pa'iu uche tuarumu t'iauna repau'te

cho'oché cho'okainare uche chio kuirakaina pa'ichejana saosomũ repaũ, uchehere miijani rakaapu chini. ³⁵Jã'ata'ni sani tĩ'arena ña repana uche kuirana repanare chẽa te'eu'te rua asi vaiju, chekũni vanisõju jo'e chekũni catapi asi su'aasome. Jã'aja'ñe cho'o uchejẽ'e peonare asichi'a vani co'choasome repana. ³⁶Co'irena ña uche chio paaku repaũ'te cho'oché cho'okainare na'a jainukore jo'e ũcuachejana saosomũ. Jã'ata'ni sani tĩ'arena repana uche chio kuirakaina peore ũcuaja'che repanare asi vani co'choasome.

³⁷Jo'e ũcuaja'che cho'o co'chorena ña uche chio paaku ija'che cuasaku i'kaasomũ: “Chu'ũ chĩini repana pa'ichejana saora. Jã'ureta'ni ña, kuku-jacosome repana”, chiĩũ cuasaasomũ repaũ. ³⁸Jã'aja'ñe cuasa mamakũni saosomũ repaũ. Jã'ata'ni repaũ mamakũji sani tĩ'aũna ña uche chio kuirakaina sãĩñechi'a ija'che i'kaasome: “Jã'ũ uche chio paaku mamakũ'mũ. Pũka'kũ jũnisõsirũmũ repaũ paasi'e paajaa'mũ jã'ũ. Vanisõũ jã'ũni. Maipi pũka'kũ jũnisõsirũmũ repaũ paasi'ere paaũ”, chiniasome repana. ³⁹Chini repaũ'te chẽa chio ru'tũvana juha sa vanisõasome repana —chiisi'kũa'mũ Jesús repanare.

⁴⁰Jã'aja'ñe kũacuha repaũ kũasi'e asinare ija'che sãesi'kũa'mũ Jesús: —Repaũ mamakũ'te vanisõsi'ere asa uche chio paakũji sani, ¿je'se cho'oja'ũ repanare uche kuirakainare? —chiisi'kũa'mũ.

⁴¹Chikũna repana i'kasinaa'me.

—Sani repaũ mamakũ'te vanisõsinare sãĩñe vanisõja'mũ repaũ. Repanare vanisõ uche chio kuirakaijanare chekũnani jãaa jo'kaja'mũ repaũ, cu'ache cho'oma'ñe uche tua pi'ni repaũ'te sa isijanani —chiisinaa'me repana.

⁴²Chitena Jesús i'kasi'kũa'mũ.

—¿Dios chu'o aperũmũ tocha jo'kasi'e jmamakarũjẽ'e ñamanaa'ñe mũsanũkona? Ija'che chiimũ:

Pãĩ vũ'e cho'ona vũ'ña tuu re'ojatuure ku'eju paniasome.

Ku'eju te'etuupu jãaani cuheasome repana.

Cuheju jo'kaasome repatuupu.

Chekũnata'ni na'a rua masinajeju rani repatuupu mini kuãa sa repana vũ'e chakavũna nũkoasome,

repana vũ'epi na'a rua jujaa'kũ chini.

Diopi cho'okaiũna jã'aja'ñe cho'ojũna ña cuasa Repaũni pojoju i'kame chũkũna,

chiimũ. ⁴³Jã'ajekũna mũsanũkonare ija'che i'kamũ chu'ũ: Repaũ chu'ũ jo'kasi'ere cho'oma'to uche paaku repaũ chio kuirakaisinare cho'osi'aja'che cho'oja'mũ Dios mũsanũkonare. Mũsanũkonare sãjosõ chekũnani chẽa paaja'mũ, Repaũ chu'ũñe cho'ojanare. ⁴⁴Pãĩũ vũ'e tuupuũna tãni rua asi tãimũ. ũcuachi'a vũ'e tuupuji pãĩũni tãito jũnisõmũ —chiisi'kũa'mũ repaũ.

⁴⁵Ūcuarumũ judío phairipái chũ'unana'me fariseopái Jesús cuasakũ i'kasi'ere asa masi, “Ikũ Jesús Ūcuau cuasakũ kũacheji maini cu'ache i'kamũ”, chiiju pe'rusinaa'me. ⁴⁶Jã'aja'ñe i'kauna asa pe'ruju repau'te chẽañu chiisinata'ni pãipi, “Jesús Dios chũ'o kũakaikũ'mũ”, chiiju cuasa-juna, “Maipi repau'te chẽañe'te chũ'uto pe'rujanaa'me ina maire”, chini vajuchju chẽamanesinaa'me repana.

**Pãi chũ'ũku mamaku romi vejarumũ fiesta cho'oa'ju chini
soisina cho'osi'ere kũamũ**

(Lc 14.15-24)

22 ¹Ūcuarumũ Jesús jo'e judío phairipái chũ'unana'me fariseopãire chũ'vakũ ija'chere cuasakũ kũasi'kua'mũ:

²—Repau chũ'ũñe cho'onare Dios cho'ojache ija'chea'me: Pãi chũ'ũku repau mamakũji romioni vejakũna pojokũ fiesta cho'oasomũ. ³Jã'aja'ñe cho'okũ ja'me fiesta cho'ojanare repau aperumũ kũasinani soijani raa'ju chini, repau'te cho'oche cho'okainare chũ'u saosomũ repau. Jã'ata'ni repana sani soito raicuhasome. ⁴Raicuherena repau'te cho'oche cho'okainare jo'e chekunani saosomũ. “Ija'che chũ'o sa kũajũ'u repanare: Chũ'ũpi chũ'ũna vacava'nare ãure ãujuna juju-siva'nare vani peore care'vacuhasi'ea'me. Rani ñaa'ju; chũ'u neekũ romi vejache'te pojokũ ãure ãñu, chiijũ'u repanare”, chini somũ repau. ⁵Jã'ata'ni repana soicojñosina asa jachaju raicuhasome. Cuhekũ te'eu repau chiore ñara chini saniasomũ. Chekũ pösere ñsira chini saniasomũ. ⁶Chekunata'ni pã chũ'ũku saosinare chẽa te'enare asi vaiju chekunani vanisõasome. ⁷Repanare vanisõsi'ere asa pã chũ'ũku rãa pe'rukũ repau neenare sõtaopã chũ'u saosomũ, repau'te cho'oche cho'okainare vanisõsinani sãñe vanisõ repana pa'isijoope peore u-sõajũ chini. ⁸Jã'aja'ñe cho'ocuhasi'umũ repau pã chũ'ũku repau'te cho'oche cho'okainare jo'e i'kaasomũ. “Chũ'u neekũ romi vejache ñaju pojokũ fiesta cho'ojache peore care'vacuhasi'ea'me. Chũ'u charo soisinata'ni raicuhesinajeju fiesta ja'me cho'omanejanaa'me repana raicuhesi'e ro'i. ⁹Jã'ajekuna callejoovũã pã rãa nũka ku'ijooovũãna sani musanũkuna tijñanare ũcuauanare soni rajũ'u, fiesta'te ja'me cho'oa'ju”, chini somũ repau. ¹⁰Chikũna eta sani ku'ijũ repana tijñaninare pã, cu'ache pa'inana'me re'oja'che pa'inare ũcuaukore soni ra pã chũ'ũku vã'ena cuaoasome repana. Jã'aja'ñe cho'orena repavũ'e timuvũ'e kakaasome pã.

¹¹'Ūcuarumũ pã chũ'ũku repau soisinani ñara chini fiesta cho'oruupũna kaka pã'ũ'te te'eu'te romi vejakũ'te pojona fiesta cho'ojũ ju'ikãña ju'imava'ũni ñaasomũ. ¹²Ña repau'te ija'che i'kaasomũ: “¿Je'se pa'ũna mũ'u romi vejakũ'te fiesta cho'ona ju'ikãña ju'i-

ma'kupi ja'me kaka pa'ikü icheja?", chiniasomü. Jã'ata'ni repau i'kamaneasomü. ¹³Ûcuarumü repau pã chũ'ukü au aunare ija'che i'kaasomü: "Iküre jãjñana'me cü'a vëe chijachejana ve'sena etua jo'kajũ'u. Ûcuachejare pa'iu oiü cõjire asoche aiü paau", chiniasomü. ¹⁴Dios ñcuaja'che pã chũ'ukü cho'очеja'che pã ñcuaukore soimü Repauñi cuasajü jovo re'oja'che paaru chini. Jã'ata'ni pãipi repauñi cuhejü te'eva'na cuasajuna jainukore chëa paama'mü Dios —chiisi'kua'mü Jesús repanare.

Jesús pã chũ'unare kuri ro'iche'te i'kasi'ere kuamü

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵Ûcuarumü fariseopãi Jesupi jã'aja'ñe i'kauna asa sani sãñeche'ia cutuasome.

—Chekunanani Jesús pa'ichejana saonü mai. Repanapi chu'ore sëejuna repauñi tiiñe i'kato maire chũ'unani kuañu repau i'kasi'e. Maipi kuato chekumü repau'te chëañe chũ'ujanaa'me repana —chiiju repana cho'ojache care'vaasome repana. ¹⁶Chini repana neenare te'enare chëa Herode'te chiikuanupu ja'me pa'inare raosinaa'me repana, Jesuni ija'che i'kaa'ju chini:

—Masiü, chu'o ñcuarepare cutuku'mü mü'u. Pãipi asa chëa re'oja'che paaru chini Dios chũ'ñe ñcuarepare che'choku'mü mü'u. Jã'a masime chükuna. Mü'u che'choche'te chekunanani asa cu'ache i'katojê'e kuku cuasoma'ñe ñcuache'choku pa'ikü'mü mü'u. ¹⁷Jã'ajekuna mü'uni chu'o sëniasañu chiime chükuna, mü'u cuasaku i'kache'te asa masiñu chini. Romapãi chũ'uküji Césapi, chükuna pa'iche ro'ire sëeto, ¿ro'ijanaa'ñe chükuna repau'te? Jã'apãani, ¿ro'imanejanaa'ñe? ¿Je'se cuasaku mü'u? —chiisinaa'me repana.

¹⁸Jã'ata'ni Jesús repana cu'ache cho'oñu chiiche'te masiku ija'che i'kasi'kua'mü:

—Re'oja'che pa'ina cho'очеja'che së'sevuchi'a re'oja'che cho'ome müsanukona. Chu'upi tiiñere i'kaa'ku chini jã'aja'ñe sëeme müsanukona chu'ure. ¹⁹Kurire'reva müsanukona pa'iche ro'i ro'ijare'reva'te mini ñojũ'u chu'ure —chiisi'kua'mü repau.

Chikuna repau'te kurire'reva miiyani ra ñosinaa'me repana. ²⁰Ñojuna Jesús ija'che i'kasi'kua'mü repanare:

—Ikü kurire'reva pa'ikü kuechusi'kü, ¿keja'iu'u? Ûcuachi'a, ¿nee mamipi pa'ikü ire'reva? —chiisi'kua'mü.

²¹Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Maire chũ'ukü César chiana'me repau mami pa'imü jã'are'reva —chiisinaa'me repana.

Chitena Jesús i'kasi'kua'mü repanare.

—Jā'a pa'ito pa'iche ro'ire repauji kuri ro'iche chū'uto ro'ijū'u repau'te. Dios chū'u jo'kasi'e ūcuachi'a cho'oju pa'ijū'u —chiisi'kua'mu Jesús repanare.

22 Jā'aja'ñe i'kauna asa kuku repau'te jo'ka sanisōsinaa'me repana.

Jū'isina vajuraiche'te Jesure sēniasasi'ere kuamu

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

23 Ūcuamucusena saduceopāi te'ena Jesuni ñañu chini raisinaa'me. “Pāi jū'isina jo'e vajuraimanejanaa'me”, chiija cuasanajeju Jesure ija'che sēsinaa'me repana:

24—Masíu, Diopi chū'una Moisés aperumu maire tocha jo'kasi'e ija'che chiimu:

Pāiu romio'te vejasi'kupi, chuta'a chíi peokuji jo'ka jūnisōru repau cho'jeuji veja paaa'ku majaa'chu paasi'kore.

Repaoni veja chíire paaku ija'che cuasaku paau: “Chu'u a'chu jūnisōsiva'u chíijanaa'me ina chu'u chíi”, chiau, chiimu repau tocha jo'kasi'e. 25 Jā'ajekuna chu'o kuañu chiime chukuna mu'ure. Icheja chukuna'te ja'me pa'isina majapāichi'a sieterepana pa'isinaa'me umupāi. Pa'iju repana majaa'chu chareparo cakupi te'eu romio'te veja paaku chuta'a chíi peokuji jo'ka jūnisōsi'kua'mu. 26 Jo'ka jūnisōuna cho'jeu repau majaa'chu rāju pa'isi'koni veja paaku ūcuaja'che chuta'a chíi peokuji jo'ka jūnisōsi'kua'mu. Jūnisōuna na'a cho'je cak ūcuate'eo'te veja ūcuaja'che chíi peokuji jūnisōsi'kua'mu. Jā'aja'ñechi'a sieterepana ūcuanuko ūcuate'eo'te vejaju chíi peonachi'a jo'ka jūnisōsinaa'me repana. 27 Repana peore jūnisōsirumu romio ūcuaja'che jūnisōsi'koa'mo. 28 Jā'ajekuna pāi jūnisōsina ūcuanuko jo'e vajuraisirumu, ũkupi repau'te jo'e paaja'u? —chiisinaa'me repana.

29 Chitena Jesús i'kasi'kua'mu repanare.

—Tíiñe cuasame musanukona. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'ejē'e vesuju jū'isinare Dios vasomasichejē'e vesume musanukona. 30 Pāi ūcuanuko jo'e jūni vajuraisirumu umupāina'me romi jo'e vejamanejanaa'me Diore ja'me pa'ina ángeles pa'icheja'che pa'inajeju. 31 Diopi i'kakuna asaju pāi jū'isina vajurajachere kuaju tocha jo'kasi'e, ũnamanaa'ñe musanukona? Ija'che chiimu:

32 “Chu'u Dios, pāi jūnisōsinarejē'e vajunareja'che ñaku'mu, repana rekoñoopi vajukuna.

Jā'ajekuna musanukona aipāi vajurumu chu'ure cuasasinare paaku'mu chu'u, Abrahamre, Isaare, Jacobre”, chiisi'kua'mu Dios,

chiimu repa tocha jo'kasi'e —chiisi'kua'mu Jesús repanare saduceopāi.

33 Jesupi jā'aja'ñe che'chouna asa kukuasome repana.

Dios pāi na'a rua chũ'uñe'te kuamũ Jesús

(Mr 12.28-34)

34 Jesupi jā'aja'ñe masi chu'vauna saduceopāi jo'e i'kamanesi'ere asa fariseopāi repau pa'ichejana rani chi'isinaa'me. 35 Chi'i repanare ja'me pa'iku te'e'u judíopāi che'chokuji Jesure ija'che sēesi'kuamũ, repau masi che'te cho'o ñara chini:

36—Dios maire chũ'u jokasi'e, ¿jeea'che Repau maire na'a rua cho'o-jũ'u chiiche? —chiisi'kuamũ.

37 Chikũna Jesús ija'che i'kasi'kuamũ:

—Pāi Ūcuanũkore Paakũni Dioni mũsanũkona aũji rua cuasaju pa'ijũ'u. Mũsanũkona rekoñoaña'me cuasache peore jā'api Dioni rua cuasaju pa'ijũ'u. Jā'aa'me Repau chũ'urepache. 38 “Jā'are na'a rua cho'oju pa'ijũ'u”, chiimũ Dios. 39 Cheke ũcuaja'chea'me, repau chũ'urepache. Ija'che chiimũ: “Mũsanũkona meñe oicheja'che chekũnare oiju pa'ijũ'u”, chiimũ. 40 Jā'are ka'chamajña cho'oju pani, cheke Repau chũ'usi'e ũcuate'erumũ peore cho'ocheja'che cho'ome mũsanũkona Repauji ñato, aperumũ Repau chu'o kuakaisina che'chosi'e ũcuachi'a —chiisi'kuamũ repau.

¿Nee chĩia'u pāire chũ'ua'ku chini Dios Raosi'ku?

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

41-42 Repana fariseopāi chi'isikuanupũ chuta'a pa'ijũna Jesús repau pa'iche'te kuara chini ija'che sēesi'kuamũ repanare:

—Cristo, Dios raoja'mũ chiisi'ku pa'iche'te cuasani, ¿je'se cuasache mũsanũkona? ¿Nee chĩia'u repau? —chiisi'kuamũ Jesús repanare.

Chikũna i'kasinaa'me repana.

—Aperumũ pa'isi'ku David Jojosi'kuamũ repau —chiisinaa'me repana.

43-44 Chitena Jesús i'kasi'kuamũ.

—Repau David, aperumũ Dios Rekochoji cho'okaiũna ija'che i'kaasomũ:

Cristo Dios Raojan chũ'ure paakũ'mũ,

chinasomũ. Ūcuachi'a cheke ija'che chiimũ repau i'kakũ tocha jo'kasi'e:

Dios chũ'ure Paakũ'te ija'che i'kaasomũ:

“Chu'ure kueñe ujjajũt cakã'kona pũujũ'u.

Chu'upi cho'okaiũna mũ'ure cuhesina ũcuanũko mũ'u chũ'uñe cho'ojanaa'me”, chinasomũ Dios.

Jā'aja'ñe tocha jo'kaasomũ David. 45 ¿Je'se pa'ũna, David, “Chu'ure paa-kũ'mũ Cristo”, chiisi'eta'ni, “David Jojosi'kuamũ Cristo”, chiiche pāi? —chiisi'kuamũ Jesús repanare.

46 Jā'aja'ñe i'kaũna asa sãĩne i'kavesujũ te'echũ'opojẽ'e i'kamanesinaa'me repana. Jā'ajekũna repana fariseopāi jā'arumũpi pi'ra repau'te te'eujẽ'e jo'e chu'o sēevajũchũsinaa'me.

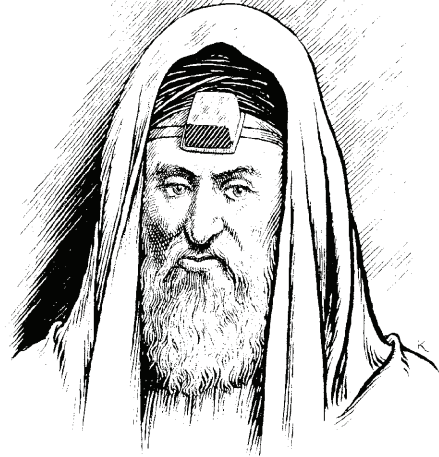
**Fariseopãina'me judíopãi che'chona cu'ache cho'oche'te
kũamũ Jesús**

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

23 ¹Jã'a i'ka pi'nisirũmũ pãire ija'che i'kasi'kũa'mũ Jesús, chũkũna'te repaũ neenare ũcuachi'a:

²—Maire judíopãi che'chonana'me fariseopãi si'arũmũ Moisés tocha jo'kasi'e chũ'vajũ pa'ime, pãipi asa chẽa cho'oju paaru chini. ³Repana chũ'vajũ chũ'ũñe peore asa jachama'ñe cho'oju pa'ijũ'ũ. Repana pa'icheta'ni ña chẽa ũcuaja'che pa'imanejũ'ũ musanũkona. ũcuana i'kache cho'oma'ñe chekere cho'onaa'me repana. ⁴Jmamarũjẽ'e repanare cho'oũama'ñere chekũnare rũa cuajare si'ache chũ'ũ jo'kanaa'me repana. ⁵Aperũmũ pa'isina judío mũpãi Dios chũ'ũsi'e cho'oju va'i ca'nipi rũhira'vũrũã cho'o ũcuara'vũrũã sa'navũãna Dios chũ'o tochasija'orũã mañaasome, repana jũjũnare quẽo tũñũ chini. Jã'ajekũna repana fariseopãi pãipi ña, “Re'onajeju Dios chũ'o rũa chiime ina”, chiaru chini si'ache cho'oju Dios chũ'o tocha maña tũira'vũrũã na'a mũjavũã cho'o repana chiaruãna'me jũjũnare quẽo tũime repana. ũcuaja'che pãipi ña, “Diore rũa cuasanaa'me jã'ana”, chiaru chini kãña re'ojakãñari mũjacueñoãre ju'ijũ nũka ku'ime repana. ⁶ũcuaja'che pãipi repanani ãũ ãũũ chini soito mũa repanare soisi'kũre kueñe ñũ'ineeme repana. ũcuachi'a mai judíopãi chi'ivũ'ena mũa kakani masina ñũ'isai'vũãre ñũ'ineenaa'me repana. ⁷ũcuachi'a ãũ ãsichejũnare ku'ijũna, pãipi repanani ña chẽa pojoju, “Peore masinajeju pãi che'chonaa'me ina”, chiito rũa pojonaa'me repana.

⁸Mũsanũkonata'ni pãire che'choni rupũ repanari mũsanũkonani, “Peore masinajeju pãi che'chonaa'me ina”, chiaru chini che'choto cu'a-mũ. Mũsanũkona chũ'ũre cuasaju majapãija'ñechi'a pa'inaa'me. Mũsanũkonare che'choku peore Masia ũcuate'eũ'mũ chũ'ũ, Dios Raosi'kũ. ⁹ũcuachi'a icheja cheja pa'inare te'eũ'terejẽ'e masinare, “Peore masiũ'mũ ikũ”, chini repaũ'te, “Ja'kũ”, chiiju pa'imanejũ'ũ, Sũnaũmũ Pa'i-kũ'te Diorechi'a ũcuate'eũ'te peore

Dios chũ'o tocha maña va'i ca'nipi rũhira'vũrũã repana chiaruãna'me jũjũnare quẽo tũñiasome. (Mt 23.6)

Masiu'te Ja'ku paanajeju. ¹⁰ Ūcuachi'a pāi chū'uni ruḡu repanapi mṡsanukonani, “Peore masinajeju pāi chū'unaa'me ina”, chiapu chini chū'uto cu'amṡ. Mṡsanukonare chū'uku peore masiu ūcuate'eḡ'mṡ chū'u, Dios Raosi'ku. ¹¹ Mṡsanukonapi te'eḡ chekṡnare pāi chū'ura chini cho'oche cho'okaiva'uja'che chekṡnare re'oja'che cho'okaiḡ pa'ijū'u. ¹² Ija'chea'me: Pāi ūcuanapi meñe, “Chekṡnare na'a ruḡa masime chukṡna”, chiiju cuasanare, “Ruḡa vesṡnaa'me ina”, chiija'mṡ Dios. Jā'ata'ni repanapi meñe, “Chekṡnare na'a ruḡa vesṡnaa'me chukṡna”, chiiju cuasanare, “Ruḡa masinaa'me ina”, chiija'mṡ Dios —chiisi'kṡa'mṡ Jesús.

¹³ Ūcuarṡmṡ Jesús fariseopāina'me jud'ópāi che'chonare ija'che i'kasi'kṡa'mṡ:

—Sē'sevuchi'a re'oja'che cho'onajejuṡna ruḡa cu'ache ti'lñeja'mṡ mṡsanukonare jud'ópāi che'chonana'me fariseopāi. Dios chū'o masinata'ni chū'uni cuheju Dios pa'icheja saimanejanaa'me mṡsanukona. Jā'ajekṡna chekṡna ūcuaja'che chū'ure cuasaju jovoñu chiisinata'ni jovoma'me mṡsanukona chū'ure cuheche'te ñani. ¹⁴ Ūcuachi'a valjeva'na paache joreju tṡtesṡnaa'me mṡsanukona. Jā'aja'ñe cho'onata'ni pāipi ña, “Re'onaa'me ina”, chiapu chini Diore sēni ruḡa jeerṡmṡ sējeju pa'inaa'me mṡsanukona. Jā'aja'ñe cho'onajejuṡna Diopi chū'ḡṡna ruḡa cu'ache ti'lñeja'mṡ mṡsanukonare, sē'sevuchi'a re'oja'che cho'onare.

¹⁵ Sē'sevuchi'a re'oja'che cho'onajejuṡna ruḡa cu'ache ti'lñeja'mṡ mṡsanukonare jud'ópāi che'chonana'me fariseopāi. Jā'aja'ñe cu'ache pa'inapi si'achejña ku'ijṡ chiaraḡ chekṡkāl'jño jēni, pāi jainukore che'chome mṡsanukona, repanapi asa chēaa'ju chini. Mṡsanukonapi che'chojuṡna asa chēasina mṡsanukonare na'a cajejaiche cu'ache pa'inajeju mṡsanukona saijatoana vati toana saijanaa'me repaṡa.

¹⁶ Na'ava'napi ūcuaja'che na'ava'nani juha sacheja'che chekṡnare cu'ache che'chonajejuṡna ruḡa cu'ache ti'lñeja'mṡ mṡsanukonare. Ija'che i'kaju che'chonaa'me mṡsanukona: “Dios mamire i'kacuheju Repaṡ vṡ'ere roiju, ‘Cho'ojanaa'me’, chiisi'ere cho'omaneni cu'ache cho'oma'me. Jā'ata'ni Dios vṡ'e pa'imajñaruḡa pachokuri cho'osimajñaruḡare roiju, ‘Cho'ojanaa'me’, chiisi'ere cho'omaneni cu'ache cho'ome mṡsanukona”, chiinaa'me. ¹⁷ iÑakocaḡ ñamava'naja'ñe ruḡa vesṡnaa'me mṡsanukona! ¿Keere Dios na'a ruḡa chiiku? ¿Repaṡ vṡ'e? Jā'apāani, ¿pachokuri repavṡ'equeue? Dios ruḡa chiimṡ Repaṡ vṡ'e. Repa pachokuri ūcuachi'a repavṡ'e pa'ichejekṡna chiimṡ Repaṡ. ¹⁸ Ūcuachi'a ija'che i'kanaa'me mṡsanukona: “Mesako'a pāi Diore īsimajñaruḡa tṡo ḡoko'are roiju, mṡsanukona ‘Cho'ojanaa'me’, chiisi'ere cho'omaneni cu'ache cho'oma'me. Jā'ata'ni Diore īsimajñaruḡare roiju, ‘Cho'ojanaa'me’, chiisi'ere cho'omaneni cu'ache cho'ome”, chiinaa'me. ¹⁹ iÑakocaḡ ñamava'naja'ñe ruḡa vesṡnaa'me mṡsanukona! ¿Keere Dios na'a ruḡa chiiku? ¿Repaṡ'te īsimajñaruḡa? Jā'apāani, ¿repama-

jñaruã ukoka'a? Dios rua chiimũ repau'te ïsimajñaruã. Repako'a ũcuachi'a repau'te ïsimajñaruã ukoka'ajekuna chiimũ Repau. ²⁰Repako'are pãipi roijũ i'kani repako'a tuosi'e ũcuachi'a peore roijũ i'kame. ²¹Ūcuaja'che Dios vu'ere roijũ i'kani repavu'e Pa'ikũ'te Diore ũcuachi'a roijũ i'kame. ²²Ūcuaja'che cunamũre roijũ i'kani repacheja pa'isaivu Dios chũ'ukũ ñu'isaivu'te roijũ ũcuachi'a repasaivu ñu'ikũ'te Diore roijũ i'kame.

²³'Dios chũ'u jo'kasi'ere cho'ojũ ja'oruã ãu va'isuche maña kua'ko-ja'oruãre si'arumũ ïsijũ pa'inaa'me musanukona, Repau chu'ure ïsijũ'u chiisi'e. Chekũrumũ dierepaja'oruã jñaani te'eja'oru ïsinaa'me. Chekũrumũ cienrepaja'oruã jñaani dierepaja'oruã ïsinaa'me. Jã'aja'ñe cho'onata'ni Dioni masi cuasama'ñe pa'ijũ sê'sevuchi'a re'oja'che cho'onajeju Dios chũ'urepache asa jachaju cho'omanaa'me musanukona: re'oja'che cho'ochē, chekũnare oijũ pa'iche, chekũnare ũcuarepa cho'ochē. Jã'aja'ñe cho'onajejuna rua cu'ache ti'jñeja'mũ musanukonare fariseopãina'me judiõpã che'chonare. Repa cu'amajñaruã ũcuã ïsijũ pa'ijũ'u Diore. Repau chũ'usi'ea'me jã'a. Jã'ata'ni, "Chekũnare re'oja'che cho'okaiche'te na'a rua cho'ojũ pa'ijũ'u", chiimũ Dios. ²⁴Na'ava'napi chekũnani juha sacheja'che cho'ome musanukona. Ñiñena mi'api tuãni mañaru jmava'ureta'ni ña mini sêjo ãiñeja'ñe Dios ruarepa chũ'uma'ñere si'arumũ cuasaju rua cho'ome musanukona. Ūcuachi'a camelloji tuãni mañaru vjau'teta'ni ña mini sêjoma'ñe ũcuau'te cuasoma'ñe teana rñosõñeja'ñe Repau chũ'urepacheta'ni cuasamarũ cho'oma'me musanukona.

²⁵'Ūcuachi'a cunaro'rona'me cunare'a sê'sevuãchi'a sosaju sa'navuã sosama'ñeja'ñe musanukona rekoñoã cu'ache cuasache jo'kasõmanajeju sê'sevuchi'a re'onaja'ñe cho'ojũ chekũna nee joreju tute paanaa'me musanukona. Ūcuachi'a musanukonare cho'ouache ũcuauache cho'onaa'me. Jã'aja'ñe pa'ijũna Diopi chũ'ũna rua cu'ache ti'jñeja'mũ musanukonare fariseopãina'me judiõpã che'chonare. ²⁶Musanukona fariseopã rekoñoã cu'ache cuasanaa'me. Jã'ajekũna musanukona rekoñoã cu'ache cuasache'te jo'kasõjũ'u. Jo'kasõni re'oja'che cho'ojũ pa'ijanaa'me musanukona.

²⁷⁻²⁸'Musanukona judiõpã che'chonana'me fariseopã pãiu'te tãsicheja cataru poja'che choasi'pũre nukorena re'oja'che ñoñeja'ñe sê'sevuchi'a re'onaja'ñe ñome. Jã'ata'ni musanukona rekoñoã jũ'isi'kũre tãsicoje sa'navũ jã'jusi'ena'me tara pa'icheja'che cu'ache cuasanata'ni sê'sevuchi'a re'onaja'ñe cho'ojũna pã ña, "Re'onaa'me ina", chiime musanukonare. Jã'aja'ñe cho'ojũna rua cu'ache ti'jñeja'mũ musanukonare.

²⁹'Sê'sevuchi'a re'oja'che cho'onajejuna rua cu'ache ti'jñeja'mũ musanukonare judiõpã che'chonana'me fariseopã. Ūcuachi'a aperumũ Dios chu'o kuasiva'nana'me Dioni cuasaju re'oja'che pa'isinare musanukona aipãipi vanisõsiva'nare tãsichejña sê'sevuãchi'a, re'oja'che ñochejña care'vajũ pa'ime musanukona, pãipi ña, "Dios chu'o kuaju chuenisõsiva'nare oime

jã'ana”, chiapũ chini. ³⁰Jã'aja'ñe cho'ojũ ija'che i'kanaa'me mũsanũkona: “Mai aipã pa'irũmũ chũkũnapi ja'me pani Dios chũ'o kũasiva'nare vanisõ-manera'asinaa'me”, chiinaa'me. ³¹Jã'aja'ñe i'kajũ, “Dios chũ'o kũasiva'nare vanisõsina jojocojñosinaa'me chũkũna”, chiicheja'che kũa jñau me mũsanũkona. ³²Mũsanũkona aipã cho'osi'eja'che cu'ache cho'ojũ paũu chiime mũsanũkona. Jã'aja'ñe cho'ojũna rũa cu'ache ti'jñeja'mũ mũsanũkonare.

³³Aña pa'icheja'che rũa cu'ache pa'inaa'me mũsanũkona. Jã'ajekũna Dios mũsanũkonare vati toana saoja'mũ. ³⁴Jã'aja'ñe pa'inani chũ'u mũsanũkonare Dios chũ'o kũajanana'me Repaũ chũ'o che'chojanana'me masinare chẽa raoja'mũ. Jã'ata'ni mũsanũkona repanare cuhejũ te'enare vanisõjũ chekũnare kurususẽ'veroãna jẽ'jo vẽasõjũ jo'e chekũnare mai judiõpã chi'ivũ'ñana mũva asi vaijanaa'me. Ũcuaja'che repanani cu'ache cho'oũu chini vũ'ñajoopoã repana saisijoopoã tuha ku'ejanaa'me mũsanũkona. ³⁵Jã'are cuhasõma'ñe cho'ojũ pani, aperũmũ Dioni cuasajũ re'oja'che pa'inare vanisõsi'e ro'i mũsanũkonapi peore ro'ijanaa'me. Chareparo re'oja'che cho'osi'kũre Abelre vanisõsirũmũpi Berequías mamakũ'te Zacarías'te, Diore ñsimajñarũa uochejana vanisõrũmũjatũ'ka re'oja'che pa'isinare mũsanũkona aipãipi vanisõrena mũsanũkonapi ro'ijanaa'me repanare vanisõsi'e ro'i. ³⁶Ũcuarepaa'me jã'a. Irũmũ pa'inapi repana cho'osi'e peore ro'ijanaa'me mũsanũkona —chiisi'kũa'mũ Jesús repanare.

Jerusalén vũ'ejoopo pa'inani oimũ Jesús

(Lc 13.34-35)

³⁷Ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kasi'kũa'mũ.

—Mũsanũkona Jerusalén vũ'ejoopo pa'ina cu'ache cho'ochete ñaku rũa sũma'kũ pa'imũ chũ'u. Kurao repao chĩiva'nare kue'chaka vũ'evũãna soni paacheja'che re'oja'che cho'okasa chiikũ'teta'ni cuheme mũsanũkona chũ'ũre. Mũsanũkona Jerusalén vũ'ejoopo cana Repaũ chũ'ore mũsanũkonani kũaa'jũ chini Dios raosiva'nare cuhejũ vanisõnaa'me. Ũcuachi'a Repaũ chũ'ore chũ'vaa'jũ chini Dios raosiva'nare cuhejũ si'arũmũ catapi su'a vẽasõnaa'me mũsanũkona. ³⁸Asarepajũ'ũ'u. Ijoopo mũsanũkona pa'ijooopo Jerusalén vũ'ejoopo, pãipi cu'ache cho'oũu chiito ñsemanaja'mũ Dios. Ũsemaũna pãi rani peore ñañosõjanaa'me ijoopo. ³⁹Chekere kũara. Saipi'ramũ chũ'u chura. Sanisõũna rũa jeerũmũ ñamanejanaa'me mũsanũkona chũ'ũre. Jã'ata'ni chũ'ũpi jo'e chejana cajekũna ña, “Diopi re'oja'che cho'okaaũ ikũre, Repaũ Raokũ'te”, chijjanaa'me mũsanũkona chũ'ũre —chiisi'kũa'mũ Jesús.

Dios vũ'e ñañosõjañere kũamũ Jesús

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

24 ¹Ũcuarũmũ Jesús Dios vũ'e pa'isi'kũpi eta saiũna chũkũna repaũ neena repaũ'te rani,

—Dios vü'e pa'iche'te ñajü cutuñü —chiisinaa'me. ²Chitena Jesús ija'che i'kasi'kua'mü:

—Musanukona ivü'e Dios vü'e pa'iche'te peore ñajü cutume. Jã'ata'ni na'a pa'isirümü, catapuã te'epujê'e chekupuna'me sü'ima'ñe peore ña-ñosõjanaa'me pãi ivü'e —chiisi'kua'mü Jesús chükuna'te.

Cheja si'api'rarümü cho'ojachere kuamü

(Mr 13.3-23; Lc 17.22-24; 21.7-24)

³Jã'aja'ñe i'kacuha Jesús chükuna repau neenana'me sani Olivo aikü-tina müni püü ñu'isi'kua'mü. Ũcuarümü chükuna repaüni chü'ore te'ena sēniasañu chini raisinaa'me repaü'te. Rani ija'che sēsinaa'me:

—Mü'ü chükuna'te kuasi'e, ¿jeerümü cho'ojachea'che? Ũcuachi'a mü'ü jo'e raijarümüna'me icheja cheja si'ajarümü ti'añe, ¿je'se masijanaa'ñe chükuna? —chiisinaa'me chükuna.

⁴Chitena Jesús i'kasi'kua'mü.

—Ñarepajü pa'ijü jorena i'kache asa chēama'ñe pa'ijü'ü. iCacü'ocojñoñe! ⁵Pãi jainüko te'enachi'a ku'ijü jorejü chü'üni roiü, “Dios Raosi'kua'mü chü'ü. Cristoa'mü”, chijanaa'me. Jã'aja'ñe i'kajü jorejuna pãi jainüko repanare cuasajü jovojanaa'me repaña. ⁶Ũcuachi'a si'achejña pãi vaiche asani kükumanejü'ü musanukona. Jã'aja'ñe pa'ija'mü cheja si'api'rarümü. Jã'ata'ni cheja chuta'a si'amanaja'mü. ⁷Pãi ũcuate'echeja pa'ina cheküchejña pa'inani sani vanisõjanaa'me. Ũcuaja'che ruarepa asukü äupi aineemaña pãi si'achejñarüã äucuhana jünisõjanaa'me. Ũcuaja'che cheja si'achejñarüã rüa pi'ruja'mü. ⁸Jã'ata'ni peore jã'a na'a rüa cu'ache cho'orümüpi ti'api'rakü chareparo cho'och'e'me.

⁹Reparümü pãi musanukonare chü'üni cuasajuna cuhejü chēa sa chekñani jo'kajanaa'me, cu'ache cho'oa'lü chini. Jã'aja'ñe cho'ojü musanukonare te'enare vanisõjanaa'me repaña. Pãi si'avãjü musanukonare chü'üni cuasajuna cuhejanaa'me. ¹⁰Reparümü pãi jainüko chü'üre cuasache jo'kasõ pa'ijü, chü'üre ũcua cuasava'nare cuhejü chekñapi repanani cu'ache cho'oa'lü chini rope'e chü'ü jo'kajanaa'me. ¹¹Ũcuachi'a pãi jainüko te'enachi'a ku'ijü, “Dios chü'o kuakaikü'mü chü'ü”, chijü jorejü pãi jainükore cacü'ojü pa'ijanaa'me. ¹²Reparümü rüa si'ache cu'ache cho'orümüjekuna pãi jainüko chekñare cuasache jo'kasõjanaa'me. ¹³Jã'ata'ni pãi repaña jünisõrümüjatü'ka chü'üre masi cuasana Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ¹⁴Pãi cu'ache cho'och'e ũhasinare Dios chēa paache küachü'o Repau chü'o re'oja'che chü'üre cuasanapi ku'ijü chü'vajanaa'me, pãi si'achejña pa'ina asa chēaa'lü chini. Jã'aja'ñe cho'o pi'nisirümüna icheja cheja si'asõja'mü.

¹⁵Dios chü'o aperümü kuasi'kü Daniel tocha jo'kasi'e ija'che chiimü:

Na'a pa'isírũmũ pãi Dios cuheche'te rupũ tũosi'kũni Dios vũ'ena sa nũko,

“Dioa'mũ ikũ. Pojojũ'ũ ikũre”, chiijanaa'me, chiiimũ. Repa tochasi'ere ña masijanaa'me mũsanũkona. ¹⁶Pãipi jã'aja'ñe cho'ojũna ñani Judea cheja pa'ina aikũjũna vũ'vũ katisõa'jũ. ¹⁷Pãipi ũcuauana repa vũ'ña ve'koroãre pani cu'amajũaruãre miũu chini kakama'ñe teana vũ'vũsõa'jũ. ¹⁸Ūcuaja'che pãi chiño saisina pani repa vũ'ña paache'te cu'amajũaruãre miũu chini co'ima'ñe teana ũcuachejari vũ'vũsõa'jũ. ¹⁹Reparũmũ romiva'nare chĩi su'iva'nana'me oje chũsava'nare rũa vesache cu'ache pa'ija'mũ. ²⁰Dioni rũa sũejũ pa'ijũ'ũ, reparũmũpi rũaumucusena jã'apãani okorũmũna tĩ'amanae'kũ chini. ²¹Reparũmũ tĩ'aru mamarũmũpi pi'ra irũmũjatũ'ka pãi jmakarũjẽ'e ñama'ñepi cu'a rũa cu'acheji pa'ija'mũ. Ūcuachi'a reparũmũ cho'osi'e cu'a jo'e ti'jũmanejal'mũ. ²²Repa cu'ache pa'irũmũre Diopi ũsemaũna na'a jeerũmũ cu'ache pa'ito pãi te'eũjẽ'e jujama'ñe cho'osõra'ame. Jã'ata'ni Diopi Repaũ chẽa paanani oiũ ũsekũna cu'a rũa jeerũmũ pa'imaneja'mũ.

²³Reparũmũ pãi mũsanũkonare ija'che i'kajanaa'me: “Rani ñajũ'ũ. Dios Raosi'kũ Cristo ichejare pa'imũ”. Jã'apãani, “Sani ñajũ'ũ. Dios Raosi'kũ jeechejare pa'imũ”, chiijanaa'me. Pãipi jã'aja'ñe i'kato asa jachajũ'ũ mũsanũkona. ²⁴Reparũmũ pãi te'ena ku'ijũ jorejũ, “Dios Raosi'kua'mũ chũ'ũ. Cristoa'mũ”, chiijanaa'me. Chekũna, “Dios chũ'o kuakainaa'me chũkũna”, chiijanaa'me. Jã'aja'ñe jorejũ i'kajũ Dios cho'ocheja'chere cho'o ñojanaa'me repa, Dios chẽa paanapi ña Repaũ'te cuasache'te jo'kasõ ũcuauani jovo repa chũ'ũñe'te cho'ojũ paarũ chini. Jã'ata'ni Dios neenapi ñarepajũ pa'imani repa jorena i'kachũ'o asa cuasajũ jovojanaa'me. ²⁵Mũsanũkonare chũ'ũ repa cho'ojachere masia'jũ chini irũmũna kũamũ. ²⁶Jã'ajekũna pãiu ũcuauakũji mũsanũkonani, “Rani ñajũ'ũ. Dios Raosi'kũ pãi peochejare pa'imũ”, chiito sani ñamanejũ'ũ. Ūcuachi'a chekũnapi, “Rani ñajũ'ũ. Dios Raosi'kũ jeechejare kati pa'imũ”, chiito cuasamanejũ'ũ. ²⁷Cũnaũmũpi oko fe'neni ũsũũ mũikã'kopi ũsũũ na'ikã'kojatũ'ka peore miañe fe'ne chũvokũna ñame pãi. Chũ'ũ ũcuaja'che Dios Raosi'kũ icheja cheja jo'e cajerũmũ pãi ũcuauũko ñajũ'te cajeja'mũ. ²⁸Cu'ava'nare jũni jã'jusiva'nare jũna caje chi'ime vacho —chiisi'kua'mũ Jesús chũkũna'te.

Pãire ja'me paau chini Dios Raosi'kũ jo'e rajachere kũamũ

(Mr 13.24-37; Lc 17.26-30, 34-36; 21.25-36)

²⁹Ūcuarũmũ Jesús chũkũna'te jo'e i'kasi'kua'mũ.

—Repa cu'ache cho'o pi'nisirũmũ ũsũũ miamaneja'mũ. Pãimiaũ ũcuaja'che miamaneja'mũ. Cũnaũmũ pa'ina mal'jũoko chejana tuã'tuasõjanaa'me. Ūcuachi'a cũnaũmũ pa'imajũaruã ñũ'kueja'mũ. ³⁰Reparũmũ pãi si'achejũaruã

pa'ina chũ're cuhena cunaumu cho'оче'te ña, “Dios Raosi'ku jo'e caje-pi'racosomu”, chini kukucajejani raa oijanaa'me. Jã'aja'ñe cho'otona chũ'u Dios Raosi'ku peore Masiuji, raa re'oja'che ñon ko'sija'ia cunaumupi pãi ũcuauko ñajũ'te pikona'me cajeja'mu. ³¹ Reparumu trompetavũ raa asoche juhiona chũ'u neenare ángeles chũ'u saoja'mu chũ'u. Chũ'uuna sani kul'ijũ chũ'u chẽa paanare cheja si'acheja pa'inare ũsuũ muikã'ko sũripũ cakã'ko, co'covũ cakã'ko pa'inana'me ũsuũ na'ikã'ko pa'inare ra chi'ijanaa'me repaña.

³² Chura higoũ pa'iche'te cuasajũ'u. Higoũ karuã ã'jikaruã carũni ja'o ma'mañe ñani, “Ũsurumu t'ĩ'api'ramu ie”, chiime musanukona. ³³ Ũcuaja'che chũ'u chura kuasi'epi t'ĩ'akũna ñani, “Jesús Dios Raosi'ku chejana jo'e caje'pi'ramu”, chiijanaa'me musanukona. ³⁴ Musanukona jojosina chuta'a jũnisõmarumũna chũ'u kuasi'e peore ti'jñeja'mu. Ũcuarepaa'me jã'a. ³⁵ Cunaumũna'me cheja si'asõja'mu. Chũ'u chũ'u jo'kasi'eta'ni si'a-sõma'ñe ũcua pa'ija'mu.

³⁶ Pãi te'eujẽ'e masima'me chũ'u kuasi'e pa'ijarumu. Cunaumu pa'ina ángeles ũcuachi'a vesũme. Chũ'u Dios Mamaku ũcuachi'a vesũmu. Ja'kũchi'a masimu jã'a.

³⁷ Chũ'u Dios Raosi'ku jo'e cajeumucuse t'ĩ'api'rarumu Noé pa'irumu pa'isina pa'isi'ejache cu'ache pa'ijanaa'me pãi. ³⁸ Reparumu pãi chuta'a cheja peore ko'sa mevosõmarumu Dioni cuasamarũ ãu ãiju, cono ũkujũ, romi vejaju, repanare uache cho'ojũ paniasome, Noé choovũ ujavũ kakau-mucusejatũ'ka. ³⁹ Jã'ata'ni repaña, “Cu'ache ti'jñeja'mu maire”, chiima'ñe pa'irumũna okopi ra ko'saũna peore runisõasome. Ũcuaja'che pãi chũ'u Dios Raosi'ku rajache cuasamarumũna jo'e rajja'mu chũ'u. ⁴⁰ Reparumu ángeles caje chekũrumũ umupãi te'eka'chapana chio ũcuate'echio pa'inare te'eũ'te sajũ chekũni jo'kajanaa'me. ⁴¹ Chekũrumũ romi te'eka'chapana ũcuate'echeja ãu toanare te'eo'te sajũ chekoni jo'kajanaa'me.

⁴² Chũ'u musanukonare paaku rajjarumu vesũme. Jã'ajekũna ñarepa-jũ pa'ijũ chũ'ũni cha'aju pa'ijũ'u. ⁴³ Iere asa chẽajũ'u musanukona. Pãiu vũ'e paaku ñaaũ rairumu masini pẽ'jemũ, ñaaũ kakache'te ũsera chini. ⁴⁴ Musanukona chũ'u rajache cuasamarumũna icheja cheja jo'e cajeja'mu chũ'u, Dios Raosi'ku. Jã'ajekũna vũ'e paaku ñaaũ'te pẽ'jeñeja'ñe chũ'u cajejachere pẽ'jeju musanukona rekoñoã re'ojarekoñoã care'vajũ pa'ijũ'u —chiisi'ku'a'mu Jesús.

**Dios chũ'uñe re'oja'che cho'ona pa'ichena'me re'oja'che
cho'omana pa'iche'te kuamu**

(Lc 12.41-48)

⁴⁵ Ũcuarumu Jesús chũkũnani chũ'vakũ ija'chere cuasaku kuasi'ku'a'mu: —Cho'оче cho'okaiũ rũhiñe cuasakujekũ repau'te paaku chũ'u jo'ka-si'e re'oja'che cho'okaiũ paniasomu. Jã'aja'ñe cho'okũna repau'te paaku

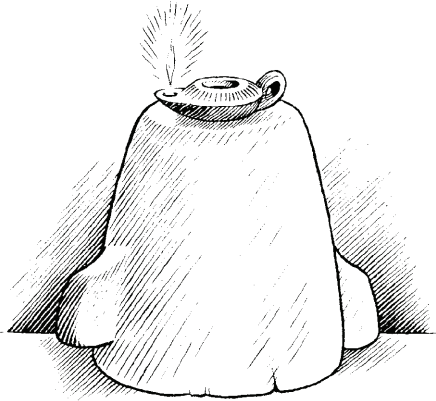
so'ona saipi'rakũ ũcuauñi cheke cho'oche chũ'u jo'kaasomũ, chekũnani repau'te cho'oche cho'okainani repaña chiiche'te aũre si'aumucujña ĩsikaiũ paau chini. Jã'aja'ñe jo'ka so'ona sanisõasomũ repau. 46-47 Sani pa'isi'kũpi na'a pa'isirũmũna jo'e rani ñato repau'te cho'oche cho'okaiva'u, repau chũ'u jo'kasi'e re'oja'che cho'okaiũ paniasomũ. Jã'aja'ñe re'oja'che cho'okaisi'ere co'i ña repau'te paakũ pojokũ repau paache peore ũcuauñi jo'kaasomũ, chũ'ũkaiũ paau chini. 48-49 Jã'ata'ni repauji cu'ache cuasakũ ija'che cho'oru raa cu'ache ti'jñera'amũ repau'te, “Chũ'ũre paakũ, so'o saisi'kũ pesa raimaneja'mũ”, chini repau'te ja'me cho'oche cho'okainare vaiũ, cono jũ'inana'me jovo repau'te paakũ nee aũ raa aũ conore ũkukũ pa'ito. 50 Ũcuachi'a repau'te paakũ rajjarũmũjẽ'e cuasama'ñe pa'iũ repaujẽ'e vesurũmũna raira'amũ repau. 51 Jã'aja'ñe cho'okũ pa'ikũni rani ña repau'te paakũ raa pe'rukũ raa vani pi'ni cu'achejana saora'amũ repau'te, sê'sevũchi'a re'oja'che cho'onare saochejana. Saouña ũcuachejare pa'iũ raa oiũ cõjire asoche aũ raa chũova'u pa'ira'amũ —chiisi'kua'mũ repau.

Romichĩ dierepana cho'osi'ere kuamu

25 ¹Ũcuarũmũ Jesús chũkũnani jo'e chũ'vakũ ija'chere cuasakũ kuasi'kua'mũ:

—Pã chũ'u jo'e rajjachere cha'aju repaña rekoñoã re'ojarekoñoã care'vasinare chũ'u cho'ojache ija'chea'me: Pãiu romi vejajau chekũcheja sani pa'isi'kũpi jo'e raiũna romichĩ dierepana repaũni tijña pojoũ chini uorũã u'chape'epi miarũã mini eta mũasome. (Aperũmũ judío romichĩ, romi vejapi'ranare jã'aja'ñe cho'oasome.) ²Repaña romichĩ, cincorepana rũhiñe cuasamasina paniasome. Chekũna cincorepana rũhiñe cuasavesũasome. ³Repaña romichĩ rũhiñe cuasavesũna uorũã mini sanata'ni u'chape'e reparũã pa'iche si'aũna jo'e ro'vejache samaneasome. ⁴Chekũnata'ni rũhiñe cuasamasinajeju uorũã mini u'chape'e reparũã pa'iche si'aũna jo'e ro'vejache churura'pũũãna ro've saasome. ⁵Sani repaña romichĩ romi vejajau pi pesa raimaũna cha'a ca'na ũcuauũko ũme kãnisõasome. ⁶Ñamirepana pã i'kache ija'che chiiche'te asaasome repaña romichĩ: “Romi vejajau ranicuhamũ. Sani tijña pojojũ'u repau'te”, chiniasome. ⁷Jã'aja'ñe i'kache'te asa repaña romichĩ, ũcuauũko vũni uorũã care'vaasome. ⁸Ũcuarũmũ rũhiñe cuasavesũna chekũnani masinani ija'che i'kaasome: “Chũkũna'te uorũã chachapi'ramũ. Mũsanũkona paache u'chape'e jmanũkorũã ĩsijũ'u chũkũna'te; ro'veũu”, chiniasome. ⁹Chitena rũhiñe cuasamasina i'kaasome. “Pãame. Chũkũnapi ĩsisõru u'chape'e karasõja'mũ maire ũcuauũkore. U'chape'e ĩsichejana sani mũsanũkona chiiche koojũ'u. Jã'aja'ñe cho'oto na'a re'omũ”, chiniasome. ¹⁰Chitena repaña u'chape'e kooũ chini saisirũmũna romi vejajau ranciasomũ. Ũcuarũmũ romichĩ

rūhiñe cuasamasina repau'te tijña pojoju ũcuauña'me vñ'ena kakaasome repau romi vejache'te ñaju pojoñu chini. Kakarena repavñ'e jatisa'aro jeosōasome. ¹¹ Repana kakasōsirumña romichĩi chekũna u'chape'e kooñu chini saisina ũcuavñ'ena rani tĩ'a ija'che i'kaasome repau'te: “Jatisa'aro vatakañũ'u chũkũna'te; kakañũ”, chiniasome. ¹² Jã'aja'ñe i'kanareta'ni ija'che i'kaasomũ repau: “Mũsanũkonare vesũkũ'mũ chũ'u. Ũcuarepaa'me jã'a”, chiniasomũ. ¹³ Mũsanũkona ũcuaja'che chũ'u jo'e raijarumũ vesũnajeju ñarepaju pa'ijũ, romichĩi cuasamasisina cho'osi'eja'che peore re'oja'che care'va pa'ijũ cha'ajũ'u chũ'ũre —chiisi'kũa'mũ Jesũs chũkũna'te.

Horũ u'chape'epi miapũ'me. (Mt 25.1)

Kurire're koosina pa'iche'te kuamũ

(Lc 19.11-27)

¹⁴ Ũcuarumũ Jesũs chũkũnani jo'e chũ'vakũ ija'chere cuasakũ kuasi'kũa'mũ: —Dios chũ'u jo'kasi'e masi cho'osinana'me masi cho'omanare Repau cho'ojache ija'chea'me: Pãiu chekũchejana saipi'rakũ repau'te cho'ochẽ cho'okainare soni rao repanare te'enarechi'a kuri ĩsiasomũ, ũcuapi cho'ochẽ'te cho'oa'jũ chini. ¹⁵ Soni te'eũ'te cinco milrepare're kurire're ĩsiasomũ, chekũni dos milrepare're, jo'e chekũni milrepare're. Na'a rũa paamasikũ'te na'a rũa ĩsi, chekũnare na'a vesũnare jmanũkorũã ĩsi sanisōasomũ repau. ¹⁶ Repau jo'ka sanisōsirumũ repau'te cho'ochẽ cho'okaikũ kuri cinco milrepare're koosi'kũ pōsere koo ĩsikũ jo'e cinco milrepare're kooasomũ. ¹⁷ Chekũ dos milrepare're koosi'kũ ũcuaja'che pōsere koo ĩsikũ jo'e dos milrepare're kooasomũ. ¹⁸ Jã'ata'ni chekũ milrepare're koosi'kũ sani chejana coje ũni repau'te paakũ nee kurire're ũcuacojena chave paaasomũ.

¹⁹ Rũa jeerumũ sani pa'isi'kũpi repanare paakũ co'i ũcuanani soapũ chini chũ'u saomasomũ, repau ĩsisi'ere kurire repana paaju cho'osi'ere kuẽkue ña masira chini. ²⁰ Sotena cinco milrepare're koosi'kũ charo rani repau'te paakũ'te ija'che i'kaasomũ: “Chũ'ũre paakũ, mũ'u chũ'ũre ĩsisi're'repi pōsere koo ĩsikũ jo'e cinco milrepare're koosi'kũa'mũ chũ'u”, chini, repau'te kurire're diez milrepare're ĩsiasomũ repau. ²¹ Chikũna repau'te paakũ i'kaasomũ. “Re'omũ jã'a. Cho'ochẽ rũa re'oja'che cho'okaisi'kũa'mũ mũ'u. Kuri ka'charũ koosi'kũta'ni re'oja'che cho'osi'kũjekũna mũ'ũre jo'e

na'a rúa jo'kaja'mu chu'u. Chu'u pa'icheja'che pojoku pa'ijũ'u", chiniasomu repau. ²²Repau cho'ocuasirumu cheku dos milrepare're koosi'ku rani repau'te paaku'te ija'che i'kaasomu: "Chu'ure paaku, mu'u chu'ure isisire'repi pōsere koo isiku jo'e dos milrepare're koosi'kua'mu chu'u", chini repau'te cuatro milrepare're isiasomu repau. ²³Chikuna repau'te paaku i'kaasomu. "Re'omu jā'a. Cho'ochē rúa re'oja'che cho'okaisi'kua'mu mu'u. Kuri ka'charu koosi'kuta'ni re'oja'che cho'osi'kujekuna mu'ure jo'e na'a rúa jo'kaja'mu chu'u. Chu'u pa'icheja'che pojoku pa'ijũ'u mu'u", chiniasomu repau.

²⁴Jā'ata'ni cheku kurire're milrepare're koosi'ku rani repau'te paaku'te ija'che i'kaasomu: "Chu'ure paaku, mu'u pa'iche masimu chu'u. Mu'ure cho'ochē cho'okainare oima'kua'mu mu'u. Chekuna cho'ochē cho'o koosi'e kuri tuasōku'mu mu'u. Ūcuaja'che āu chekuna tāsi'e tuasōku'mu mu'u. ²⁵Jā'ajekuna jā'are cuasaku vajuchuku mu'u chu'ure isisire're kurire're chejana coje ūni chave paaku ūcuare're co'chamu chu'u mu'ure", chini repau'te kurire're milrepare're isiasomu repau. ²⁶⁻²⁷Īsiuna repau'te paaku i'kaasomu. "Rúa cu'akujī ñameu'mu mu'u. Chu'u pāi oima'ñena'me chekuna cho'ochē cho'o koosi'e kuri tuache-na'me chekuna tāsi'e āu chu'u tuasōñe masikuta'ni, ¿je'se pa'iana mu'u chu'u isisi'e kurire're kuri vu'ena sa jo'kamanēu? Sa jo'karu rani na'a rúa koor'amu chu'u. Jā'aja'ñe cho'omaneuna pe'rukū mu'ure cu'ache cho'oja'mu chu'u", chiniasomu repau. ²⁸⁻²⁹Chini chekunare repacheja pa'inare i'kaasomu repau. "Pāiu ūcuache'te koo masi paaku ūcuare paakuta'ni na'a rúa koo karama'ñe paaja'mu. Jā'ata'ni jmanukoru koosi'kupi masi paama'ku repau paache rúa jmanukuruta'ni peore tuasōcojñoja'mu. Jā'ajekuna ikure kurire're milrepare're tua chekuni, diez milrepare're paakuni isijũ'u. ³⁰Repau paasi'e tua chekuni isicuha ve'sena hijachejana saojũ'u repau'te, chu'ure cho'ochē re'oja'che cho'okaimanesi'kure. Ūcuachejare pa'iu chuova'u oiu cōjire asoche āiu paau", chiniasomu repau —chiisi'kua'mu Jesús.

**Pāi ūcuauko repa cu'ache cho'osi'e ro'i
ro'ia'ju chini chũ'uja'mu Dios**

³¹Ūcuarumu Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—Chu'u Dios Raosi'ku re'oja'che ñou ko'sija'iu chu'u neena ángele-na'me ūcuauko chejana jo'e caje pāi chũ'uku ñu'isai'vte ñu'iu pāi ūcuauko re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'uja'mu chu'u. ³²Ñu'iu chũ'ukuna pāi ūcuauko rani chu'u ti'jñeñena chi'ijanaa'me. Ūcuauko rani chi'irena oveja kuiraku ovejava'nana'me cabrava'nare te'ekuanuchi'a jña'nuñeja'ñe chu'u Dios Raosi'ku repa'ne pāi re'oja'che pa'inana'me cu'ache pa'inare te'ekuanuchi'a jña'nuja'mu.

33 Re'oja'che pa'inare chũ'u ɸajjũtu cakã'kona raiche chũ'ɸja'mũ chũ'u. Cu'ache pa'inareta'ni chũ'u kã'kojũtu cakã'kona raiche chũ'ɸja'mũ chũ'u. 34 Chũ'u pi'ni chũ'u Pãi Ũcuanũkore Chũ'ũku ɸajjũtu cakã'ko pa'inare ija'che i'kaja'mũ: “Raijũ'u mũsanũkona, chũ'u Ja'ku Dios re'oja'che cho'okaicojũna. Mũsanũkonare chũ'u neenani jo'kara chini chuta'a cheja cho'omarũmũna Dios care'vasichejare Repaũ pa'ichejare sani re'oja'che pa'ijũ'u. 35 Chũ'ure ãucuhato ãu ãusinaa'me mũsanũkona. Ũcuachi'a chũ'ure okoũato oko ũkuasinaa'me. Ũcuachi'a chũ'uri ku'iu kãĩne peoto chũ'ure kãĩne jo'kasinaa'me. 36 Ũcuaja'che chũ'uri kãña peoto chũ'ure kãña ruɸũ ãsisinaa'me. Ũcuaja'che chũ'u jũ'ito kuirasinaa'me. Ũcuaja'che pãi cu'ache cho'onare chẽa cuaovũ'e chũ'u pa'ito rani ñasinaa'me mũsanũkona chũ'ure”, chiija'mũ chũ'u. 37 Jã'aja'ne i'kaũna asa repana re'oja'che cho'osina chũ'ure ija'che sãniasajanaa'me: “Chũkũna'te Paaku, mũ'ure chũkũna, ¿jeerũmũ ãucuhakũni ãu ãure? Ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ure okoũakũni oko ũkuare? 38 Ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ure kãĩne peokũni kãĩne jo'kare? Ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ure kãñare peokũna kãña ãsire? 39 Ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ure jũ'ikũni kuirare? Ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ure pãi cu'ache cho'onare chẽa cuaovũ'e pa'ikũni mũa ñare?”, chiijanaa'me. 40 Chitena chũ'u Pãi Ũcuanũkore Chũ'ũku ija'che i'kaja'mũ repanare: “Chũ'u neenare ruã vesũva'narejẽ'e mũsanũkona re'oja'che cho'okaisi'e peore chũ'ure cho'okaisi'eja'chea'me. Ũcuarepaa'me jã'a”, chiija'mũ chũ'u.

41 Repanare i'kacuha chũ'u Pãi Ũcuanũkore Chũ'ũku kã'kojũtu cakã'ko pa'inare ija'che i'kaja'mũ: “Mũsanũkona, Diore cu'ache cho'ocojũpõri'rana chũ'ure ja'me pa'imanejũ'u. Vati toana si'arũmũ uuku pa'itoana saijũ'u, vati ai repaũ neenana'me paaũ chini Dios jo'kasi-toana. 42 Chũ'ure ãucuhato ãu ãumanesinaa'me mũsanũkona. Ũcuachi'a chũ'ure okoũato oko ũkuamanesinaa'me. 43 Ũcuachi'a chũ'uri ku'iu kãĩne peoto chũ'ure kãĩne jo'kamanesinaa'me. Ũcuachi'a chũ'uri kãña peoto chũ'ure kãña ruɸũ ãsimanesinaa'me. Ũcuachi'a chũ'uri jũ'ito kuiramanesinaa'me. Ũcuachi'a chũ'uri pãi cu'ache cho'onare chẽa cuaovũ'e pa'ito rani ñamanesinaa'me mũsanũkona”, chiija'mũ chũ'u repanare. 44 Chikũna repana chũ'ure ija'che sãniasajanaa'me: “Pãi Ũcuanũkore Paaku, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ure ãucuhakũni ãu ãumanere? Ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ure okoũakũni oko ũkuamanere? Ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ure kãĩne peokũni kãĩne jo'kamanere? Ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ure kãña peokũni kãña ãsimanere? Ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ure jũ'ikũni kuiramanere? Ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ure pãi cu'ache cho'onare chẽa cuaovũ'e pa'ikũni mũa ñamanere?”, chiijanaa'me. 45 Chitena chũ'u Pãi

Ūcuanukore Chũ'ukũ ija'che i'kaja'mũ repanare: “Chũ'u neenare rũa vesuva'narejê'e mũsanukona te'echojê'e re'oja'che cho'okaimanesi'e chũ'ũre re'oja'che cho'okaimanesi'eja'chea'me. Ūcuarepaa'me jã'a”, chiija'mũ. ⁴⁶Jã'aja'ñe i'kacuha chũ'ũpi chũ'ũũna repaña re'oja'che pa'imanesi'e ro'i vati toana sani si'arũmũ uujũ pa'ijanaa'me. Re'oja'che pa'isinata'ni Dios pa'ichejare sani si'arũmũ re'oja'che pa'ijanaa'me —chiiũ chũ'vasi'kũa'mũ Jesús chũkũna'te.

Jesuni chẽañũ chini pãĩ te'ena cutusi'ere kũamũ

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

26 ¹Repa peore i'ka pi'nisirũmũ Jesús chũkũna'te repaũ neenare i'kasi'kũa'mũ.

²—Pã saũma'ñe ãirũmũ, pascua tĩ'añe ka'chaumucujña karache masime mũsanukona. Ūcuarũmũna pãĩ chũ'ũre Dios Raosi'kũre chẽa sa jo'kajanaa'me, kurususẽ'verona jê'jo vẽasõ'aljũ chini —chiisi'kũa'mũ repaũ.

³Reparũmũ judío phairipãĩ chũ'ũnana'me judío aina, judío phairi ai Caifás vũ'ena chĩ'iasome. ⁴Chĩ'i repaña, “Jesuni i'kajũ cacũ'o repaũji cu'ache i'kaũna chẽa sa vanisõ'ne'te chũ'ũñũ”, chini repaña cho'ojache care'vaasome. ⁵Jã'aja'ñe cho'oũũ chiinata'ni ija'che i'kaasome:

—Pascuarũmũna repaũ'te chẽañe chũ'ũmaneñũ. Jã'arũmũna cho'oru pãĩ si'achejña raisina jainũko asa pe'rujũ cavajanaa'me —chĩ'iasome repaña.

Romio Jesús sĩjorũna okoma'ña ro'vesi'ere kũamũ

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶Jã'a cho'oto Jesús Betania vũ'ejoopo'te pa'isi'kũa'mũ, Simón asi ravũ paakũ chiicojñokũ vũ'ere. ⁷Reparũmũ romio, okoma'ñatũopũ alabastroji cho'ositũopũ rũa ro'itũopũ cãjiko mũta ũcuavũ'ena kaka, Jesure mesa'ko'a ãũ ãiũ ñũ'ikũni repaũ sĩjorũna okoma'ña rosi'koa'mo. ⁸⁻⁹Jã'aja'ñe cho'oona ña chũkũna repaũ neena pe'rujũ ija'che i'kasinaa'me:

—¿Je'se pa'ĩũna iko jã'ara'ka rurepapũ jañosõ, ñisisõ kuri rũa koo chũova'na pa'iva'nani ñisĩrja'chere? —chiisinaa'me.

¹⁰Jã'aja'ñe i'kajũna asa Jesús chũkũna'te ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Iko cho'оче ñajũ ke'remanejũ'u mũsanukona. Repao chũ'ũre okoma'ña rosi'e re'oja'chere cho'osi'koa'mo iko. ¹¹Pãĩ chũova'na pa'ina mũsanukonana'me si'arũmũ pa'ijanaa'me. Jã'ajekũna repañare si'arũmũ re'oja'che cho'okaijũ pa'ire'oja'mũ mũsanukonare. Chũ'ũta'ni mũsanukonare si'arũmũ ja'me pa'imaneja'mũ. Jã'ajekũna chũ'ũre si'arũmũ jã'aja'ñe cho'okaicu'aja'mũ mũsanukonare. ¹²Iko chũ'ũre tãcojñopi'rakũni okoma'ñapi ro care'vakaisi'koa'mo. ¹³Cheja ũcuauachejña Dios chũ'o re'oja'che

chũ'vachejña iko chũ'ure cho'osi'e ũcuaja'che kuajanaa'me, pãipi repao re'oja'che cho'osi'ere cavesuma'ñe cuasaajũ chini. Ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mu repau.

**Pãipi cu'ache cho'oa'ju chini Judas chekunare Jesure
jo'kajachere kuamu**

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

14 Ũcuarumu chukuna Jesús neena docerepana pa'ikũji te'eũ Judas Iscariote, judío phairipãĩ chũ'una pa'ivũ'ena mua 15 ija'che i'kaasomu repanare: —Chũ'upi, musanukonani Jesuni jo'kato, ¿jeenũko ro'iche musanukona chũ'ure? —chiniasomu.

Chikuna, Jesure jo'kajache ro'i, treintarepare're kurire're kuẽkue ísiasome repana. 16 Ísirena koo repau Judas ũcuarumu teana Jesús pa'ichejana sani pẽ'je ñaku paniasomu, pãĩ jainũko peorumu repauni jo'kara chini.

Judiopãire Dios cho'okaisi'ere cuasaju ãu ãiñe'te kuamu

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

17 Ũcuarumu chukuna Jesús neena judiopãĩ pã sauma'ñe ãirumu pas-cua charo cho'oumucusepi tĩ'aũna Jesure sani ija'che sēniasasinaa'me: —¿Jeechejana mai pascuarumu ãijañe ãu care'vajajũ'ũ chiiku mu'ũ chukuna'te? —chiisinaa'me.

18 Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Vũ'ejoopona sani pãiu'te repajoopo cakure tijña ija'che kuajũ'ũ: “Masĩũ mu'ũre ija'che chiũ chũ'o raomu: ‘Chũ'ure cu'ache cho'ojaru-mu tĩ'acuhaja'mu. Pascua ãiñe ãu chũ'ũ neenana'me mu'ũ vũ'ena sani ãija'mu chũ'ũ’, chiisi'kua'mu Jesús”, chijũ'ũ repau'te —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

19 Ũcuarumu te'eka'chapana repau neena sani Jesús i'kasi'e pãiu'te kua pi'ni ũcuau vũ'ena kaka pascuarumu ãijañe ãu care'vaasome.

20 Na'icuhasiřumu Jesús chukuna repau neena docerepanana'me sani ãure ãiu ñu'isi'kua'mu. 21 ãu ãiu ñu'ikũji Jesús chukuna'te i'kasi'kua'mu. —Musanukonare ja'me pa'iku te'eũ chũ'ure cuhenani jo'kaja'mu, repa-nari chũ'ũni cu'ache cho'oa'ju chini. Ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mu.

22 Jã'aja'ñe i'kaũna asa chukuna repau neena suma'ñe cuasaju te'ena-chi'a ija'che sēniasasinaa'me repau'te:

—Chukuna'te Paaku, ¿chũ'ua'che mu'ũre jã'aja'ñe jo'kajau? —chiisi-naa'me chukuna ũcuauũko.

23 Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chũ'ure cu'ache cho'ojau, chũ'ũna'me ũcuate'ere'ava cunare'ava pãpu chũ'seku pa'imũ. 24 Chũ'ure Dios Raosi'kure, Repau chũ'o aperumu tocha jo'kasi'e kũache ũcuarepa cu'ache ti'jñeja'mu. Jã'ata'ni chũ'ũni vanisõajũ

chini jo'kasi'kure na'a raa cu'ache ti'jñeja'mu. Repauji aineemaneru na'a re'ora'amu repau'te —chiisi'kua'mu repau.

25 Ûcuarumu Judas cu'ache cho'ojanare Jesure jo'kajau ija'che seesi'kua'mu repau'te:

—Masiu, mu'u i'kasi'ku, ¿chu'ua'che? —chiisi'kua'mu.

Chikuna Jesús,

—Jũju, ùcuau'mu mu'u —chiisi'kua'mu repau'te.

26 Chuta'a ãu ãiu ñu'ikaji Jesús pãpu mini Diore, “Re'orepamu”, chini chukunani repau neenani tu'se isiku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ie pã chu'u ca'nivu'me. Ñijũ'u —chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

27-28 Chini conoro'rova mini Dioni, “Re'orepamu”, chini chukunani repau neenani isiku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ie uche cono chu'u chiea'me. Musanukona ùcuau'ko ùkujũ'u iro'rova. Pã ùcuau'ko cu'ache cho'ochete jũni ro'ikasa chini chuenisõja'mu chu'u. Jã'aja'ne cho'ochete chu'u chiepi menisõuna Dios mamare, “Ija'che cho'oñu”, chiisi'ere cho'oku musanukona cu'ache cho'ochete tunosõ jo'e cuasamañere cuasaju chi'i iere uche conore ùkujũ pa'ijũ'u. 29 Jã'ata'ni musanukonare ija'che i'kamũ chu'u: Chu'u pã ùcuau'kore chũ'urumujatu'ka uche cono jo'e ùkumaneja'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

Pedro, “Repau'te ñama'kua'mu chu'u”, chiijachere kwamu Jesús

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

30 Ûcuarumu chukuna Jesuna'me Dioni pojojũ uja pi'ni Olivo aikũ-tina saisinaa'me. 31 Repacheja sani ti'asirumu Jesús ija'che i'kasi'kua'mu chukuna'te:

—Iñami musanukona ùcuau'ko chu'uni masi cuasamaru chu'uni cu'ache cho'ojana vaju'chujũ jo'ka sanisõjanaa'me. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kwamu:

Ovejawa'na repanare kuirakuni vanisõrena vaju'chujũ te'enachi'a va'vusõjanaa'me,

chiimu. 32 Jã'ata'ni chu'u jũni vaju'rani Galilea chejana musanukonare charo saija'mu —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

33 Chikuna Pedro i'kasi'kua'mu repau'te.

—Chekuna ùcuau'ko mu'ure jo'kasõto chu'uta'ni mu'ure jmamakaru-jẽ'e jo'kamaneja'mu —chiisi'kua'mu.

34 Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu repau'te.

—Iñami chuta'a kura chu'ima'tona pãipi seejuna choteñoã, “Jesure ñama'kua'mu chu'u”, chiija'mu mu'u. Ûcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mu.

35 Chikuna Pedro jo'e i'kasi'kua'mu.

—Pãipi chu'uni vanisõñu chiitojẽ'e, “Jesure ñama'kua'mu chu'u”, chiima'ne mu'una'me chuenisõja'mu chu'u —chiisi'kua'mu.

Chikuna asa chukuna ucuanuko Jesús neena ucua'ja'che i'kasinaa'me.

Getsemaní chiichejare pa'iu Jesús Dioni sēsi'ere kuamu

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶Jā'aja'ñe i'ka pi'ni Jesús, chukuna repau neenana'me Getsemaní chiichejana sani tī'a ija'che i'kasi'kua'mu chukuna'te:

—Ichejare ñu'ijū cha'ajū'u musanukona, chu'u na'a jā'achejaruna sani Ja'kure sēni pi'niñetu'ka —chiisi'kua'mu.

³⁷Chini repanare jo'ka Pedro'mu Zebedeo mamachīi ka'chanare sa, sūma'ñe cuasaku oniasomu repau. ³⁸Jā'aja'ñe oiū repanare ija'che i'kaasomu repau:

—Chu'u rekocho jū'iuache rua sūma'mu chu'ure. Musanukona ichejana canuka kāima'ñe chu'una'me pa'ijū'u —chiniasomu.

³⁹Chini te'eū jmacheneru sani ro're ñu'iu meñe sime chejana chia tī'iu Dioni ija'che sēniasomu repau:

—Ja'ku, mu'ure ũseuato pāi chu'ure cu'ache cho'opi'rache ũsekaijū'u. Jā'ata'ni chu'u chiicheta'ni cho'omanejū'u. Ũseuama'to mu'ure uache cho'ojū'u —chiniasomu.

⁴⁰Jā'aja'ñe i'kacuha vūni, repau neena pa'ichejana col'i ñato kāni ũhijū paniasome repa. Kānisōrena Pedroni i'kaasomu repau.

—¿Musanukonare te'ehorajē'e kāima'ñe chu'una'me pē'jecu'au? ⁴¹Rekoñō re'oja'che cho'oñu chiime musanukona; jā'ata'ni re'oja'che cho'ovesame. Jā'ajekuna kāima'ñe Dioni sēejū pa'ijū'u, Ũcuauji cho'okaiuna cu'ache cho'omaneñu chini —chiniasomu Jesús repanare.

⁴²Chini Jesús jo'e sani Puka'kuni ija'che sēniasomu:

—Ja'ku, chu'ure cu'ache cho'ojache ũsekaiuama'to mu'ure uache cho'ojū'u —chiniasomu.

⁴³Sēnicuha col'i repau neenare jo'e kāni ũhijū pa'inani ñaasomu repau. Repanare uokucacajepa repa ñakocaā ñañejē'e cu'ache ta'piasomu.

⁴⁴Puka'kuni sēsa chini repanare jo'ka jo'e sani, repau aperumu i'kasi'ere ũcuate'ere i'kaku sēniasomu repau. ⁴⁵I'ka pi'ni col'i repau neenare ija'che i'kaasomu repau:

—¿Chuta'a vūima'ñe kāiñe ina? Chu'ure Dios Raosi'kure, pāi chēa cu'ache cho'onare jo'karumu tī'acuhamu. ⁴⁶I'una, vūijū'u; sañu! Chu'uni cu'ache cho'oa'jū chini chekūnare jo'kajau ranicuhamu —chiniasomu Jesús repanare.

Jesure pāi chēasi'ere kuamu

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.1-11)

⁴⁷Jesús chuta'a i'katona Judas chukuna docerepana Jesús neenare ja'me pa'ikūji, pāi rua jainukore va'jñana'me vāsoñō cājinani raku

charo raisi'kua'mu. Judío phairipāi chū'unana'me judío aina chū'urena rianasome repa. 48 Jesure jo'kajau Judas aperumu, repa'ne pāi ija'che i'kaasomu: “Musanukonapi Jesuni masia'ju chini, repa'ne pa'ichejana sani tī'ani chūsu pojoja'mu chu'u repa'te. Chu'u jā'aja'ne cho'otona chēa sajū'u repa'te”, chinasomu. 49 Jā'aja'ne i'kasi'kujeku Judas, Jesús pa'ichejana rani tī'a,

—¿Pa'iku, Masiu? —chini repa'te chūsu pojosi'kua'mu.

50 Jā'aja'ne i'kakū chūsu'na Jesús i'kasi'kua'mu repa'te.

—Chu'ure ja'me pa'isi'ku, mu'u cho'ora chini raisi'e teana cho'ojū'u —chiisi'kua'mu.

Chikūna chekūna rani Jesure chēasinaa'me.

51 Jā'aja'ne cho'ojūna űa Jesure ja'me pa'iku te'eu va'ti ruta judío phairi aire cho'ochē cho'okaiku'te cājoro tēo vatosōsi'kua'mu. 52 Tēo'na Jesús i'kasi'kua'mu.

—Mu'u va'ti mañajū'u. Pāi űcuanuko va'jñapi cavaju chekūnare vanisōna, va'jñana chuenisōjanaa'me. 53 Chu'upi Ja'kūni sēto teana ángeles rua jainuko pāi vaimasinani raora'amū, chu'ure űsekaijanare. “Ikure jā'aja'ne cho'ocu'amū”, chiu' cuasacosomu mu'u. 54 Jā'ata'ni chu'upi jā'aja'ne cho'oto, Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e kuache, “Ija'che cho'ocojñoja'mū”, chiiche űcuarepa ti'jñema'mu —chiisi'kua'mu.

55 Chini Jesús repa'ne pāi ija'che i'kasi'kua'mu:

—¿Je'se pa'ina musanukona chu'ure űa'ute cho'ochēja'che va'jñana'me vāsoñō cājiū chēañu chini raiche? Si'aumucujña Dios vū'e mūa musanukonana'me pa'iu pāire che'choku pa'isi'kua'mu chu'u. Jā'ata'ni musanukona chu'ure chēamanesinaa'me. Irūmūta'ni chu'uni Diopi űsema'na chēame musanukona. 56 Jā'ata'ni peore ie irūmu cho'ochē Dios chu'o aperumu kuakaisina kuaju tocha jo'kasi'epi űcuarepa ti'jñecuhamu —chiisi'kua'mu repa'.

űcuarumu chukūna Jesús neena űcuanuko vajuchuju repa'te te'eu'te jo'ka vū'vūsōsinaa'me.

Pāi chū'una Jesure chu'o sēniasasi'ere kuamu

(*Mt 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24*)

57 Repa'ne Jesure chēasina judío phairi ai Caifás pa'ivū'ena saasome repa'te, judiōpāi che'chonana'me judío aina chi'i pa'ivū'ena. 58 Jā'a cho'oto Pedro so'opi űaku cho'jēpi phairi ai vū'e sa'navū pa'iraripūja-tū'ka tuhaasomu. Tuha ja'me kaka repavū'e pē'jekaina pāi chēanana'me rūnasomu repa', Jesure cho'ochē'te űara chini.

59 Repavū'e chi'i pa'ina judío phairipāi chū'unana'me judiōpāi chū'una űcuanuko jorenani ku'e raa'ju chini chekūnani chū'uasome, “Jesús cu'a'che cho'osi'kua'mu”, chiiū jorerena repa'ni vanisōñē'te chū'ūñu chini.

60-61 Ku'e jñaa rarena jorena jainuko raisinata'ni ũcuanuko ũcuate'e i-kamaruna, Jesure vanisõñe chuta'a chũ'ucuaasomũ repañare.

Jã'ata'ni repaña i'kacuhasirumũ chekũna ka'chana ũcuavũ'ena rani kaka ija'che i'kaasome:

—Iku Jesús ija'che i'kasi'kua'mũ: “Chũ'upi ivũ'ere Dios vũ'ere ñañosõni choteumucujñana jo'e cho'o pi'nija'mũ”, chiisi'kua'mũ —chiniasome repaña.

62 Jã'aja'ñe kũarena asa phairi ai vũni Jesure ija'che sēniasomũ:

—¿Je'se chiiku mũ'u? Ina mũ'ũre i'kache, ¿ũcuarepa'a'che mũ'u i'kasi'e? —chiniasomũ.

63 Jã'ata'ni Jesús i'kamaneasomũ. I'kamana phairi ai jo'e i'kaasomũ.

—iDios Si'arumũ Pa'ikũni roia chũ'o ũcuarepare i'kaa'ku chini chũ'umũ chũ'u mũ'ũre! Mũ'upi pãi ũcuanukore chũ'ua'ku chini Dios Mamaku Cristo pani kũajũ'u chũkũna'te —chiniasomũ.

64 Chikũna Jesús i'kaasomũ.

—Ūcuau'mũ chũ'u. Ūcuachi'a ija'che i'kamũ chũ'u mũsanukonare: Na'a pa'isirumũ mũsanukona chũ'ũre Dios Raosi'kũre Ja'ku peore Cho'omasiaũ uajjũtu cakã'kore kueñe ñũ'ikũji pikona'me sũnaumũpi cajekũna ñajanaa'me —chiniasomũ.

65 Jã'aja'ñe i'kaũna asa pe'rukũ phairi ai repaũ ju'ikãña meñe rueni che'reku chekũnani ija'che i'kaasomũ:

—Dios rũa cuheche'te i'kasi'kua'mũ iku. Iku cu'ache cho'osi'e kũanare chekũnare chiima'me mai. Mũsanukonare iku i'kasi'e asasinare, 66 ¿je'se cuasoku? —chiniasomũ.

Chikũna i'kaasome repaña.

—Cu'ache cho'oku'te vanisõñe pa'imũ —chiniasome.

67-68 Ūcuarumũ pãi Jesús ñakocaã kãase'rechoji quẽo tũsu repaũ chiana coo tutujũ jẽsoasome. Chekũna ija'che i'kajũ repaũ chiana charaasome:

—Mũ'upi, Dios Raosi'ku pani cuasa i'kajũ'u. ¿Neepi mũ'ũre charare? —chiniasome.

Pedro, “Jesure ñama'kua'mũ chũ'u”, chiisi'ere kũamũ

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

69 Jã'a cho'oto Pedro repavũ'e sa'navũ cararipũ'te ñũ'iu paniasomũ. Ūcuarumũ romichĩio repavũ'e cho'оче cho'okaiko repaũ'te rani ija'che i'kaasomo:

—Mũ'u ũcuaja'che Jesús Galilea cheja cakũna'me ku'isi'kũcosomũ —chiniasomo.

70 Jã'ata'ni Pedro chekũna ũcuanuko asaju'te ija'che i'kakũ jachaasomũ:

—Mũ'u i'kache vesumũ chũ'u —chiniasomũ.

71 Jã'aja'ñe i'kacuha repavũ'e kakasa'aro'te sani pa'ũna cheko romichĩio repaũ'te ña chekũnani ija'che i'kaasomo:

—Iku ũcuaja'che Jesús Nazaret vü'ejoopo caküna'me pa'isi'kucosomu —chinasomo.

⁷²Chikona Pedro Dioni roiü jo'e jachaku ija'che i'kaasomu:

—Jä'üre ñama'küa'mü chü'ü —chinasomu.

⁷³Jmamakarü pa'isirümunä repacheja pa'ina Pedro'te sani ija'che i'kaasome:

—Mü'ü ũcuaja'che chekürümü Jesús neenare ja'me pa'isi'kucosomu. Mü'ü cutuchü'opi asa masime chüküna, Galilea cheja cana cutuche chü'o i'kaküna —chinasome repaña.

⁷⁴Chitena Pedro Dioni roiü,

—Chü'üpi chü'o ũcuarepare i'kama'to Diopi cu'ache cho'oa'kü chü'üre —chiiü jachaku,— Jä'üre ñama'küa'mü chü'ü —chinasomu. Repau jä'aja'ñe i'katona kura chuniasomu. ⁷⁵Chu'üna Pedro, repau'te Jesús i'kasi'ere cuasaasomu, “Chuta'a kura chu'ima'tona choteñoã jachaku, ‘Jesure ñama'küa'mü chü'ü’, chiija'mü mü'ü”, chiisi'ere. Jä'are cuasa Pedro repacheja pa'isi'kü eta rüa oiche oniasomu.

Pilatoji vanisöñe'te chü'üa'kü chini Judío phairipäi chü'ünana'me judío aina Jesure sa jo'kasi'ere küamü

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

27 ¹Ñatasirümü repaña judío phairipäi chü'ünana'me judío aina ũcuauko, “Pilatoji jä'üre Jesure vanisöñe chü'üa'kü chini ũcuauüni sa jo'kañü”, chinasome. ²Cutu pi'ni Jesure vëe Romapäi chü'üküni Pilatoni sa jo'kaasome repaña.

Judas jü'isi'ere küamü

³Ūcuarümü Judas, Jesure cu'ache cho'ojanare jo'kasi'kü repañapi, Jesuni vanisöñe'te Pilatoji chü'üa'kü chini sajüna ña repau cu'ache cho'osi'e süma'ñe cuasaasomu. Jä'aja'ñe cuasa repau Jesure isikü koosi'e kurire're treintarepare're repare're ro'isinani judío phairipäi chü'ünana'me judío ainani jo'e co'choasomu repau. ⁴Jo'e co'chokü ija'che i'kaasomu repau:

—Jesure, cu'ache cho'omanesi'küni vanisöñe'jü chini jo'kakü cu'ache cho'osi'küa'mü chü'ü —chinasomu repau repañare.

Chiküna i'kaasome repaña.

—Chüküna'te chü'ojë'e peomu jä'a. Mü'ü cho'osi'ea'me jä'a —chiniasome repaña.

⁵Chini koocuhejüna Judas, kurire're Dios vü'ena kaka su'a üha sani-söasomu. Sani sükiñü ümü cakarüna müni pütime quëo süo ũcuauji meñe cavüna pütimeji quëo chäni rüeeü jünisöasomu repau.

⁶Repau jünisösirümü phairipäi chü'üna repare're kurire're sia säiñe-chi'a ija'che i'kaasome:

—Ire're kurire're vanisōjaure sa jo'kasi'e ro'i, ro'isire'rejekuna cājovn Dios vū'e pa'ivn mañacu'amn. Mai aipāi chū'v jo'kasi'e jā'aja'ñe cho'oche ūsemū —chiniasome repana.

⁷Chini repare're cho'ojache cutu pi'ni toto miicheja chiichejare kooasome repana, tīpāi rani pa'ijū jūnisōrena tājachejare cho'o care'va paañu chini. ⁸Jā'ajekuna repacheja vanisōjaure sa jo'kasi'e ro'i ro'isire're koosichejajekū irumujatu'ka Chiecheja ve'emū. ⁹Jā'aja'ñe cho'orena aperumū Dios chū'o kuasi'ku Jeremías kuaku tocha jo'kasi'epi ūcuarepa ti'jñesi'kuamū. Ija'che chiimū repa tocha jo'kasi'e:

Diopi chū'vuna chū'v cho'osi'ēja'che cho'ojū Israelpāi chejare kooñu chini pāiū'te jo'kasi'e ro'i ro'isinuko kurire're treintarepare're mini saasome.

¹⁰Repare're mini sa toto miicheja chiichejare kooasome repana, chiimū.

Pilato Jesure chū'o sēniasasi'ere kuamū

(Mr 15.2-5; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹¹Reparumū pāi chū'vku Pilato ūcuau ti'jñēñena Jesuni sa nukorena ija'che sēniasomū:

—¿Judíopāi ūcuaukore chū'vku'v mū'v? —chiniasomū.

Chikuna Jesús,

—Ūcuau'mū chū'v —chiniasomū.

¹²Judío phairipāi chū'vnana'me judío aina,

—Si'ache cu'ache cho'okū'mū iku —chiniasome repau'te. Jā'ata'ni Jesús repanare sāiñe i'kamaneasomū. ¹³Jā'ajekuna Pilato repau'te sēniasomū.

—¿Ina mū'vare cu'ache i'kache asama'ku mū'v? —chiniasomū.

¹⁴Jā'ata'ni Jesús jmamakarujē'e i'kamaneasomū. Repau sēeñe'te i'kamana Pilato, “¿Jeeja'iv'v iku?”, chiiu cuasaasomū.

Pāi Jesure vanisōñe chū'vsi'ere kuamū

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

¹⁵Repau Pilato ūsurumū pa'iche pascuarumū tī'ato chēacojñosi'kure te'eu'te etoasomū, pāi, “Jā'vni etojū'v”, chiicojñokuni. ¹⁶Reparumū pāiū rna cu'ache cho'osi'ku Barrabás pāi chēav'ere paniasomū, repau cho'osi'e pāi ūcuauko asa masicojñokū. ¹⁷⁻¹⁸Ūcuarumū Pilato ija'che cuasa, “Ikure Jesure pāipi jainuko jovojuña ña pe'ruju chū'vni ra jo'kacosome”, chini pāi jainuko chi'i pa'ichejana ija'che sēniasomū:

—¿Neeni etojū'v chiiche musanukona chū'vare? ¿Barrabani? Jā'apāani, ¿Dios Raosi'ku chiicojñokuni Jesuni etoja'che chū'v? —chiniasomū.

¹⁹Jā'aja'ñe sēniasa repau pāi chū'vku ñu'isaiivn ñu'itona repau rūjo chū'o raoasomo repau'te. “Jā'vare re'okū'te pāiū'te cu'ache cho'omanejū'v.

Mu'apri repauni chēa paakuna ñami rua vajuchuache ñoñe'te cu'ache kāni ñasi'koa'mo chu'u", chiniasomo.

20 Jā'ata'ni judío phairipāi chū'unana'me judío aina pāire rua i'kaasome, repapani Barraba'te etochena'me Jesure vanisōñe'te sēapū chini. 21 Ūcuarumū Pilato repanare pāi jo'e sēniasaasomū.

—Inare ka'chanare, ¿jauñi etojū'u chiiche musanukona chu'ure? —chiniasomū.

Chikuna repana,

—Barrabani etojū'u —chiniasome.

22 Chitena Pilato ija'che sēniasomū:

—Jā'aja'ñe cho'oni, Jesure, Dios Raosi'ku chiicojñokū'te, ¿je'se cho'oja'che chu'u? —chiniasomū.

Chikuna repana ūcuanuko,

—Kurususē'verona jē'jo nukō vēasōjū'u jā'ure —chiniasome.

23 Chitena Pilato i'kaasomū.

—¿Ëquere ikū Jesús cu'ache cho'oñ? —chiniasomū.

Jā'ata'ni repana jo'e ujachū'o cuijū,

—Kurususē'verona jē'jo nukojū'u jā'ure —chiniasome.

24 Jā'aja'ñe i'kaju repapani na'a rua pe'rujū i'kajuna asa Pilato, "I'kaate'ecuhamū chu'u inare", chiiu cuasaasomū. Jā'ajekuna repana cho'oñu chiiche'te chū'ucuhēkū repaū chu'o peoche'te cho'o ñokū jūjñare choara chini okore raa'jū chini chū'uasomū repaū. Oko rarena repana ñaju'te jūjñare choakū repanare ija'che i'kaasomū repaū:

—Chu'u ikūre vanisōñe chū'ucuhēkūjekū chu'o peomū. Musanukona cho'oche'me jā'a —chiniasomū Pilato repanare.

25 Chikuna pāi ūcuanuko ija'che i'kaasome:

—Jā'ure vanisōsi'e ro'i chukunana'me chukuna jojocojñosina ro'ijanaa'me —chiniasome.

26 Jā'aja'ñe i'karena asa Pilato repana chiiche cho'okū Barrabani etoasomū. Jesureta'ni sui'sueche'te chū'uasomū repaū. Sui'sue pi'nirena repaū neenani sōtaopāire Jesure jo'kaasomū repaū, sa kurususē'verona jē'jo nukoa'jū chini.

27 Ūcuarumū sōtaopāipi Pilato neena repaū vū'ena sa nukoasome Jesure. Repaū'te sa nukō chekunare sōtaopāi soni rao chi'i Jesure rūhiso'koro nukoasome repana. 28 Chi'i nukajū repaū'te, kāña tī'tesō chimaajakāare sachasome repana. 29 Ūcuachi'a miu tuhivū cho'o repaū sījorūna tuo vāsocho pāi chū'una cājiño repaū ujajūtuna īsiasome repana, cājia'ku chini. Jā'aja'ñe cho'o repauni pāisoju ūcuau ti'jñeñena ro're pū ñu'ijū, ija'che i'kaasome repana: "Ikūpi judiōpāire si'arumū chū'uku paau", chiniasome.

30 Ūcuachi'a repauni coo tutujū vāsocho repaū cājiñoji tua repaū sījorūna rua vaniasome repana. 31 Jā'aja'ñe cho'ojū repaū'te pāiso pi'ni,

repana sachasikāa tīto repau ju'isikāare jo'e sachasome repana. Sacha pi'ni kurususē'verona jē'jo nukoñu chini repau'te sasōasome repana.

Jesure kurususē'vero jē'josi'ere kuumu

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³²Repacheja etua Jesure saju Simonre Cirene cheja cakure chēa repau tātavana kurususē'vero tuo, “Mu'upi isē'vero kuāa sakaijū'u”, chinasome repana.

³³Saiju Gólgota aikūtina tī'asinaa'me repana. (“Gólgota” chini “Pāi sījorupjakūti” chiimū.) ³⁴Repacheja tī'asirumu Jesure uche cono rāara'ka ja'mesi'ere ūkuasinaa'me repana. Jā'ata'ni Jesús jmamakarū ūku ña jo'e ūkucuhesi'kuā'mū.

³⁵Repana Jesure kurususē'vero jē'jo nukosirumu sōtaopāi repau ju'isikāñare paañu chini catara'karuā mami tochasira'karuāpi chejana su'asinaa'me Jesús ju'isikāña paajañni jñaañu chini. ³⁶Jā'aja'ñe cho'o pi'ni Jesuni pē'jeñu chini ūcuachejana pūasinaa'me repana. ³⁷Ūcuachi'a repauni cho'ojū soju repau'te cu'ache i'kasi'ere kuaju, JESUA'Mū IKū. JUDIOPĀI CHŭ'ukū'Mū, chiiche chook'ana tocha kurususē'vero chā'tirona jē'jo suosinaa'me repana.

³⁸Ūcuachi'a pōse ñaasinare ka'chanare kurususē'veroāna jē'jo Jesús ūjajūtu cakā'kona chekure nukosinaa'me repana. Chekūni kā'kojūtu cakā'kona nukosinaa'me. ³⁹⁻⁴⁰Repanare jē'jo nukosirumu repacheja caraina Jesure tea ñaju repana sījo sū'cuju cu'ache i'kaju caraisinaa'me.

—“Dios vū'e ñañosōni choteumucujñana jo'e cho'o pi'nija'mū chu'u”, chiisi'kuā'mū mū'u. Jā'aja'ñe i'kasi'ku chura mū'upi meñe jū'iñe ūsejū'u, masini. Dios Mamakū pani cajejū'u jā'acheja kurususē'vero —chisinaa'me repana.

⁴¹Judío phairipāi chū'ūnana'me judíopāi che'chonana'me judío aina ūcuaja'che pāisoju repau'te cu'ache i'kasinaa'me.

⁴²—Chekūnare jū'iñe ūsesi'kuasomū jā'u. Jā'ata'ni repau'te chura ūcuajji meñe jū'iñe ūsecu'amū. “Israelpāi chū'ukū'mū ikū”, chiicojñosi'kuā'mū repau. Jā'ajekūna ūcuachejapi cajea'ku. Repauji cajeñna ñani, “Dios Mamakū'mū ikū”, chiiju cuasajanaa'me mai. ⁴³“Dios chu'ure Ūcuañni cuasakūna cho'okaija'mū”, chiisi'kuā'mū repau. Ūcuachi'a, “Dios Mamakū'mū chu'u”, chiisi'kuā'mū. Jā'ajekūna chura Pūka'ku Diopi cho'okaau repau'te, Repauji ūsera chini —chisinaa'me repana.

⁴⁴Repauna'me kurususē'veroā jē'jo nukocojñosina ūcuachi'a ja'me cu'ache i'kasinaa'me Jesure.

Jesús jū'isi'ere kuumu

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵Reparumu nukarepau su'itona ūsū miañe ta'pisōna cheja si'acheja trejatū'ka hijajisi'kuā'mū. ⁴⁶Jā'aja'ñe cho'otona Jesús ūjachu'opi ija'che i'kakū cuisiki'kuā'mū:

—*Elí, Elí, ¿lema sabactani?* —chiisi'kua'mu. (Ija'che chiimu já'a, “Dios, chu'ure Paaku, Dios, chu'ure Paaku, ¿je'se pa'iuuna mu'ch chu'ure jo'ka-sõku?” chiimu.)

47 Jã'aja'ñe i'kauna asa repacheja pa'ina te'ena ija'che i'kasinaa'me:

—Aperumu pa'isi'kuni Elíani soicosomu já'ch —chiisinaa'me.

48 Ûcuarumu repanare ja'me pa'iku te'eu vu'vu sani chu'isuvu mini uche cono ruara'kana chũu vãsochona quẽo suo Jesuni muosi'kua'mu chu'chu ũkua'ku chini. 49 Jã'ata'ni chekuna ija'che i'kasinaa'me:

—Cho'omanejũ'u. Elíapi rani repa'ite jũ'iñe ũseche'te ñañu. Raimanejacosomu repaũ —chiisinaa'me repana.

50 Jã'aja'ñe i'katona Jesús jo'e rua cuicuha jũnisõsi'kua'mu. 51 Repaũ Jesús jũ'itona Dios vu'e sa'navu carupu kakasa'aro rueekãa ũcuate'ekãapi joorepapoji umupi vu'evuna che're cajeasomu. Ûcuachi'a cheja si'acheja pi'rukuna cataruã jonisõasomu. 52 Ûcuachi'a jũ'isinare tãsicojña ta'pisi'puã cata ũcuate'erpuã vataasomu. Jã'aja'ñe cho'oũna vajurumu Diore cuasasiva'na jainuko Ûcuajji vasõna vajurani repanare tãsichejñapi etaasome. 53 Jesús jũnisõ tãcojñosi'ku vajuraisirumuna Jerusalén vu'e-joopona satena pãi rua jainuko ñaasome repanare.

54 Ûcuarumu sõtaopãi cienrepanare chũ'uku sõtao Jesure pẽ'jekainana'me cheja pi'ruche'te ñaju reparumu cho'oche peore ña, kukusõ ija'che i'kasinaa'me:

—Dios Mamarepaku pa'icosomu já'ch —chiisinaa'me.

55 Jã'a cho'oto Galilea chejapi ja'me raiju Jesure kuirasiva'na romiva'na so'opi nukaju ñaju pa'isinaa'me repa'ite cho'oche. 56 María Magdale-naa'mo, María Santiagona'me José puka'koa'mo, Zebedeo mamachii puka'koa'mo, chekuna romina'me pa'isinaa'me.

Jesure tãsi'ere kuamu

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

57-58 Na'isõsirumuna José kuriu Arimatea vu'ejoopo cakupi rani pa'iu Jesure cuasaku jovosi'ku rani tí'a, Jesuni jũ'isi'kuni sa tãra chini sani Pilatoni sēniasomu. Sēkuna Pilato repaũni ñisaljũ chini chũ'uasomu. 59-60 Repa'ite sēni ñisuna sábanakãa menojẽ'e peokãapi rea aikũti caripana repaũ mamarepa cho'osicojena sa cuaa ũhaasomu. Repacoje kakacheja cataru rua ujaruji ũha ta'pisõ sanisõasomu repaũ. 61 Jã'ata'ni María Magdalenana'me cheko María repacoje ti'ljñe'ite ñu'ijũ ñaju paniasome.

Jesure tãsicoje pẽ'jekaijanare jo'kasi'ere kuamu

62 Jo'e apeñatato puamucusena judío phairipã chũ'unana'me fari-seopãi Pilato pa'ivũ'ena sani chi'i ija'che i'kaasome repa'ite:

63 —Chũkuna'te paaku, repaũ joreu chuta'a vajurumu i'kasi'e churana cuasame chũkuna. Ija'che i'kasi'kua'mu repaũ: “Chu'upi chuenisõni

choteumucujña pa'isirumuna jo'e vajurajia'mu", chiisi'kua'mu. ⁶⁴Jā'ajekuna mu'upi repau'te tāsicoje pēljejanare choteumucujña chū'u jo'kato na'a re'omu. Jā'aja'ñe cho'oma'to chekurumu repau neena ñamina rani repau'te ñaa sa jorejū, “Vajuranicuhasi'kua'mu repau”, chiiju pāire kua-janaa'me. Aperumu ūcuanapi jorejuna pāi jainuko jachama'ñe, “Jesús Dios Raosi'kua'mu”, chiiju cuasasinaa'me. Jā'ajekuna irumuna repanapi jā'aja'ñe cho'o jorejū i'kajuna pāipi na'a jainuko jachama'ñe cuasato na'a rua cu'aja'mu —chiniasome repana.

⁶⁵Chitena Pilato i'kaasomu.

—Jau. Repau paasina repau'te ñaamanea'ju chini peore cho'ore'ochetu'ka cho'oju inare sōtaopāi repacoje pēljejanare sa repana cho'ojache masi i'ka jo'kajū'u pēljea'ju —chiniasomu.

⁶⁶Chikuna sani Jesure tāsicoje ta'pisi'pu catapu cha'opi je'na sūoasome, pāipi vataru ña masiñu chini. Jā'aja'ñe cho'o pi'ni repacoje pēljekaijanare sōtaopāi ūcuachejana jo'kaasome repana.

Jesús vajuraisi'ere kuamu

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

28 ¹Repana judiōpāi puaumucuse carakuna María Magdalenana'me cheko María romicorumu apeñatatonā Jesure ūhasicojere ñañu chini saniasome. ²Repana sani tī'asirumu teana cheja rua pi'ruasomu cūnaumu Diore ja'me pa'ikūji ángelpi ūcuachejana cajekuna. Cajē Jesure tāsicoje sani tī'a repacoje ta'pisi'pu catapu kñño ūha ūcuapu sē'sevu'te puñ ñuniasomu repau. ³Repau ángel oko fe'neñeja'ñe ko'sija'iu űoasomu. Repau ju'ikāña pojakāña paniasomu. ⁴Jā'aja'ñe ju'ikuni ña repacoje pēljésina sōtaopāi kukucajējani kurukurujū jūnisōñena űniasome. ⁵Jā'ata'ni ángel repanare romi ija'che i'kaasomu:

—Vajuchūmanejū'u. Musanukona Jesure ku'eche masimu chū'u. Kuru-susē'verona jē'jo nuko vēasōsi'kuni ku'eme musanukona. ⁶Icheja peomu repau. Vajuranicuhasi'kua'mu, repau chuta'a jū'imarumu cho'ora chiisi'e. Repau'te ūhasicheja rani ñajū'u. ⁷Kaka ña pi'ni teana sani repau neenare ija'che kuajū'u: “Jesús vajuranicuhasi'kua'mu. Musanukonare na'a charo Galilea chejana sai'ia'mu repau. Ūcuachejana sani repau'te ñajanaa'me musanukona”, chiijū'u repanare. Musanukona jā'are kura chini raisi'kua'mu chū'u —chiniasomu ángel repanare.

⁸Ūcuarumu romiva'na jā'aja'ñe i'kauna asa kukuśōsiva'nata'ni ūcuacojepi cu'arepa eta pojoju vū'vūasome, Jesús neenani chū'ore kuañu chini. ⁹Vū'vūjuna peosichejapi Jesús repanare ti'jñeñe rani nukaku ija'che i'kaasomu:

—Re'oja'che pa'ijū'u musanukona —chiniasomu. Chikuna repau cū'ana sū'ka pojoasome repana. ¹⁰Jā'aja'ñe cho'ojuña Jesús repanare

(Mt 27.66)

ija'che i'kaasomũ:— Vajuchũmanejũ'ũ mũsanũkona. Sani chũ'ũ nee-
nare ija'che kũajũ'ũ: “Jesús mũsanũkonare, ‘Galilea chejana saiĩũ'ũ;
ũcuachejana chũ'ũre ñajanaa'me’, chiisi'kũa'mũ”, chiiĩũ'ũ repañare
—chinasomũ repañ.

Sõtaopãĩ kũasi'ere kũamu

¹¹ Repaña asasi'ere kũañũ chini romiva'na chuta'a saitona sõtaopãĩ Jesure
tãsticoje pẽ'jesina chekũna te'ena vũ'ejoopona charo sani tĩ'a repacheja
cho'osi'e peore judío phairipãĩ chũ'ũnani kũaasome. ¹²⁻¹³ Kũarena asa
repaña judío phairipãĩ chũ'ũna judío ainana'me chi'i repaña cho'ojache
cutu pi'ni sõtaopãĩre ija'che i'kajũ kuri rũa ñiasome:

—Pãĩ ũcuaukore ija'che kũajũ'ũ: “Chũkũna kãnisõsirũmũna Jesure
repañ neena ñamina rani ñaa sasõsinaa'me”, chiiĩũ'ũ. ¹⁴ Mũsanũkonari
jã'aja'ñe kũarena asani chekũrũmũ maire chũ'ũkũ pe'ruja'mũ mũsanũ-
konare. Jã'ata'ni chũkũnari i'kajũna cu'ache cho'ochẽ chũ'ũmanejã'mũ
repañ mũsanũkonare —chinasome.

¹⁵ Chitena sõtaopãĩ kuri koo sani repaña chũ'ũsi'e cho'oasome. Jã'aja'-
ñe cho'osi'ejekũna judiõpãĩ irũmũjatũ'ka repaña kũasi'e, “Ūcuarepaa'me
jã'a”, chini cuasajũ chekũnare ũcuare kũame.

Jesús repaꝝ neenare chũ'u jo'kasi'ere kuꝝmu

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

16 Ûcuarũmu chũkũna Jesús neena oncerepana Galilea chejana sani aikũtina mũsinaa'me, Jesús chũkũna'te saijũ'u chiisikũtina. 17 Sani mũni Jesure ña pojojũ ro're pũsinaa'me chũkũna. Chekũna te'ena jachajũ, “Jesuma'mũ ikũ”, chijũ cuasasinaa'me. 18 Jã'aja'ñe cuasajũna Jesús repa-nare kueñe sani ija'che i'kasi'kuꝝmu:

—Dios chũ'ure cũnaũmu pa'inana'me cheja pa'inare peore chũ'uñe jo'ka-si'kuꝝmu. 19 Jã'ajekũna sani ku'ijũ pãire si'achejña pa'inani Dios chũ'ore chũ'vaju pa'ijũ'u, repaꝝni asa chẽa chũ'ũni cuasajũ chũ'u neena paarũ chini. Mũsanũkũna chũ'vachũ'o asa chẽa chũ'ure cuasanare okoro'vejũ pa'ijũ'u, Ja'kũna'me chũ'u Repaꝝ Mamakũna'me Repaꝝ Rekocho repaꝝni paacheji ñoa'kũ. 20 Ûcuachi'a chũ'u mũsanũkonare chũ'ũsi'e peore che'-chojũ'u repaꝝni, jachama'ñe cho'oju paarũ. Chũ'u mũsanũkonare cheja si'asõñetũ'ka si'arũmu ja'me pa'ija'mũ —chiisi'kuꝝmu repaꝝ. Re'omũ.